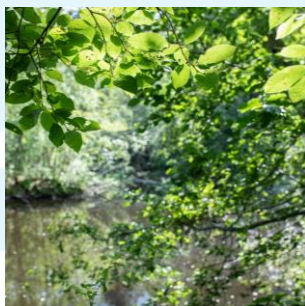
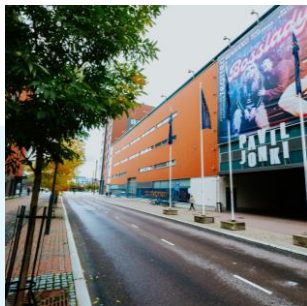

2024

ARVIOINTIKERTOMUS

Arviointikertomus hyväksytty tarkastuslautakunnassa 24.4.2025

Arviointikertomuksen taitto ja sivunvalmistus:
Jyväskylän kaupungin ulkoisen tarkastuksen ja arvioinnin yksikkö.

SISÄLLYS

1.	Tarkastuslautakunnan tehtävä ja arviointikertomuksen sisältö	5
2.	Kaupunkistrategian ja talousarvion sitovien tavoitteiden toteutumisen arviointi	8
2.1	Kaupunkistrategian toteutuminen valtuustokaudella vuosina 2022-2024	9
2.2	Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen	12
2.3	Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	18
3.	Kaupungin ja konsernin talouden tasapainoisuuden arviointi	20
4.	Tuloksellisuusarvioinnit	30
4.1	Jyväskylän seudun Puhdistamo Oy:n tavoitteiden toteutuminen ja vaikutus hiilijalanjälkeen ..	31
4.2	Kaupungin metsäohjelman toteutuminen ja asukkaiden kuuleminen lähimetsien hoidosta ..	34
4.3	Joukkoliikenteen järjestäminen	42
4.4	Kaupungin elinvoima – tavoitteiden toteutuminen valtuustokaudella.....	47
4.5	Työllisyyden edistämisen vaikuttavuus – palvelujen järjestämisen siirtyminen kaupungille	51
4.6	Asukkaiden hyvinvointi – kasvun ja oppimisen palvelut.....	54
4.7	Opiskeluhoito sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuki Jyväskylän kouluissa.....	63
4.8	Kaupungin digitalisaation kärkihankkeiden eteneminen ja digiturvallisuus.....	68
4.9	Jyväskylä Sinfonia Paviljonki-rakennuksessa	73
4.10	Jyväskylän kaupunginteatteri väistötiloissa	77
4.11	Liikuntaneuvonta osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä	82
4.12	Tarkastuslautakuntien yhteinen arviointi – työllisyyden edistämisen yhdyspinnat.....	86
5.	Toimenpiteet edellisten vuosien arviointien perusteella	94
6.	Muita selvityksiä.....	96
6.1	Kaupungin yt-menettelyt vuosina 2023 ja 2024.....	97
6.2	Tilintarkastuksen toteutuminen valtuustokaudella.....	100
7.	Tarkastuslautakunnan työskentely	101

PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Valtuustokauden 2021–2025 aikana olemme kohdanneet monia haasteita, jotka ovat vaikuttaneet ihmisten hyvinvointiin, kaupungin toimintaan ja talouteen. Valtuustokausi aloitettiin koronapandemian aikana, mikä pakotti ihmisiä muuttamaan toimintaansa ja aiheutti kaupungille erilaisin järjestelyin myös kustannuksia.

Hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön voimaantulon myötä jäsenkuntien tuli kattaa sairaanhoito-
piirien alijäämät. Lisäksi kunnille on siirtynyt työllisyyden edistämisen tehtävät vuoden 2025 alusta. Uudistuksien myötä valtionosuuksien ja verotulojen muutoksia on ollut vaikea ennustaa. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on tuonut mukanaan lisää epävarmuutta. Tämä on tehnyt kaupungin talouden pitkän aikavälin suunnittelusta haastavaa ja samanaikaisesti on pitänyt etsiä keinoja kaupungin talouden rakenteelliseen sopeutukseen.

Jyväskylän kaupunki lähti talouden sopeuttamiseen takamatkalta verrattuna vertailukaupunkeihin, sillä verorahoitus ja palveluihin käytetyt eurot asukasta kohti ovat olleet matalammalla tasolla. Talouden tasapainotusta on tehty myös myymällä kaupungin omaisuutta, ja on sopeuttaminen vaatinut myös kahdena peräkkäisenä vuonna toteutetut yt-neuvottelut. Säästöjen löytäminen on ollut haastavaa, mutta tilinpäätös 2024 osoittaa, että olemme onnistuneet talouden rakenteellisessa sopeutuksessa.

Nyt saavutetusta tilanteesta kohti pitkäaikaista talouden tasapainoa tulee pitää kiinni. Tämän vaalikauden tulokset antavat hyvän lähtökohdan hoitaa kaupungin taloutta kohti pitkäjänteistä kestävää taloutta, jossa asukkaille järjestettävät palvelut ovat laadukkaita. Yritysten ja kolmannen sektorin toimintaedellytyksiin tulee panostaa, jotta Jyväskylän vetovoima säilyy hyvänä ja kaupungin pitovoima paranee.

Kaupungin ja konsernin kyky tulevaisuudessa tuloa ja kasvua tuottaviin investointeihin on tarkastuslautakunnan arvioinnin mukaan kohtalaisen hyvä. Tämä edellyttää, että suunnitelmavuosille ajatellut sopeuttamistoimet toteutuvat, mikä tarkoittaa, että pitkällä aikavälillä kaupungin talouden nettokäyttökulujen ja toimintakatteen kasvu pysyvät alle verorahoituksen kasvun.

Tarkastuslautakunta on arvioinneissaan kiinnittänyt huomiota asukkaiden hyvinvoinnin, palvelujen laadun ja talouden tasapainoisuuden yhteyteen. Lautakunta on mielestäni onnistunut parantamaan arviointikertomuksen rakennetta ja sisältöä niin, että siitä saa hyödyllistä tietoa, joka palvelee valtuustoa päätöksenteossa. Kiitän tarkastuslautakuntaa ja valmistelijoita aktiivisesta työskentelystä.

Tapani Mäki

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

1. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TEHTÄVÄ JA ARVIOINTIKERTOMUKSEN SISÄLTÖ

Tarkastuslautakunnan tulee arvioida riippumattomasti kaupunginvaltuuston tahdon toteutumisesta sekä tuottaa kaupungin toiminnan ja taloudenhoidon kannalta luotettavaa ja olennaista tarkastus- ja arviointitietoa. Tarkastuslautakuntatyön tarkoitus on vahvistaa julkisten varojen käytön läpinäkyvyyttä ja tehokkuutta.

Tarkastuslautakunnan tehtävät kuntalain 121 §:n mukaan:

Valmistele valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.

Arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvioi talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

Huolehtii kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saat-taa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Valmistele kunnanhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Tarkastuslautakunta käsitteli arviointiai-heita iltakouluissa 16.5.2024 ja 6.6.2024 ja päätti arvioinnin työohjelmasta 15.8.2024. Tarkastuslautakun-nan arviointiperiaatteet ja aikaisemmat arviointikertomukset löytyvät kaupungin nettisivulta <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/organisaatio/ulkoinen-tarkastus-ja-arviointi>.

Arviointikertomuksessa 2024 tarkastuslautakunta tekee yhteenvetoa toimenpiteistä, jotka valtuusto-kausi 2021–2025 antaa uudelle valtuustolle. Arvioinnissa keskitytään valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumiseen kaupunkikonsernissa, talouden tasapainoisuuteen, hyvinvointialueen tuomien rakenteel-listen muutosten vaikutuksiin kaupungin toiminnassa, elinvoimaan, hiilineutraalisuuteen sekä asukkai-den hyvinvoinnin ja kaupungin rahoituspohjan kehittymiseen.

Arviointikertomukset jakaantuvat rakenteellisesti kahteen osaan: arviointiin siitä, miten valtuuston aset-tamat tavoitteet ovat toteutuneet ja arviointiin siitä, miten tuloksellisesti ja tarkoituksenmukaisesti

kaupungin toiminta on järjestetty. Tuloksellisuusarvioinneissa on nostettu esille palveluorganisaatioiden, kuten koulujen, päiväkotien ja kulttuurilaitosten toimintaa.

Tarkastuslautakunta on jatkanut yhteistyötä Keski-Suomen hyvinvointialueen ja kuntien tarkastuslautakuntien sekä Keski-Suomen liiton tarkastuslautakunnan kanssa puheenjohtajiensa verkoston kautta. Lautakuntien yhteinen arviointi käsittelee TE2024-uudistusta ja erityisesti kuntien ja hyvinvointialueen työllisyyden edistämisen yhdyspintoja.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että lautakunnan, kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen välistä vuoropuhelua lisättäisiin kaupungin kehityksen tueksi. Tästä valtuuston ja tarkastuslautakunnan puheenjohtaja ovat syksyllä 2024 valmisteelleet ehdotuksen uudelle valtuustolle, joka esitettiin myös valtuustoseminaarissa 17.2.2025.

Arviointikertomuksen tekemisessä on hyödynnetty avoimia tietolähteitä kuten tutkiahallintoa.fi-sivustoa, erilaisia tutkimuksia sekä tekstin viimeistelyssä tekoälyä. Arvioinneissa, kuten metsäohjelman toteutumisen arvioinnissa, on käyty dialogia myös kaupunkikonsernin ulkopuolisten tahojen kanssa.

Tarkastuslautakunta arviointikaudella 2024

Tarkastuslautakunnan jäsenet	Varajäsenet
Tapani Mäki (pj.)	Jyrki Ahlgrén
Pentti Mäkinen (varapj.)	Lea Leppänen
Marianne Aho	Aimo Asikainen
Heidi Elmgren (17.3.2025 asti)	Rosa Heikkinen
Aino Kenttälä (18.3.2025 alkaen)	
Aino Kenttälä (26.1.2025 saakka)	Elma Hyöky (27.1.2025 alkaen)
Emilia Lakka (27.1.2025 alkaen)	
Kai Koskinen	Henri Sorvali (26.8.2024 saakka)
	Toimi Kankaanniemi (27.8.2024 alkaen)
Veijo Koskinen	Jarno Kemiläinen
Liisa Kuparinen	Kirsi Hartikainen
Petri Laaksonen	Suvi Widgrén
Anna Nurmi	Tero Kalavainen
Jyrki Tapper	Katri Asp-Dalfidan
Arttu Tuorila	Ari Laitinen
Mervi Turunen	Inkeri Tuunanen

Tarkastuslautakunnalle asioita on valmistellut esittelijä, kaupunginreviisori Tarja Saarelainen ja kaupunkitarkastaja Anne Kettunen (14.1.2025 asti). Petra Holkko on aloittanut uutena kaupunkitarkastajana 3.4.2025. Lautakunnan teknisenä sihteerinä on toiminut asianhallinnan asiantuntija Päivi Lind.

2. KAUPUNKISTRATEGIAN JA TALOUSARVION SITOVIEN TAVOIT- TEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

2.1 KAUPUNKISTRATEGIAN TOTEUTUMINEN VALTUUSTO- KAUDELLA VUOSINA 2022-2024

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 21.2.2022 kaupunkistrategian, jolla kaupunki haluaa edistää Jyväskylää kasvavana ja kansainvälisenä sivistyskaupunkina. Jyväskylän strateginen tavoite on edistää kaupungin valovoimaisen kulttuurin kehittymistä, yritysten kasvua ja elinkeinoelämää, resurssiviisautta ja kestävä hyvinvointia sekä luoda parhaat olosuhteet ihmisten liikkumiselle.

Kaupungin arvot ovat: inhimillisyys, vastuullisuus, rohkeus, avoimuus ja turvallisuus.

ARVIOINTIKYSYMYS:

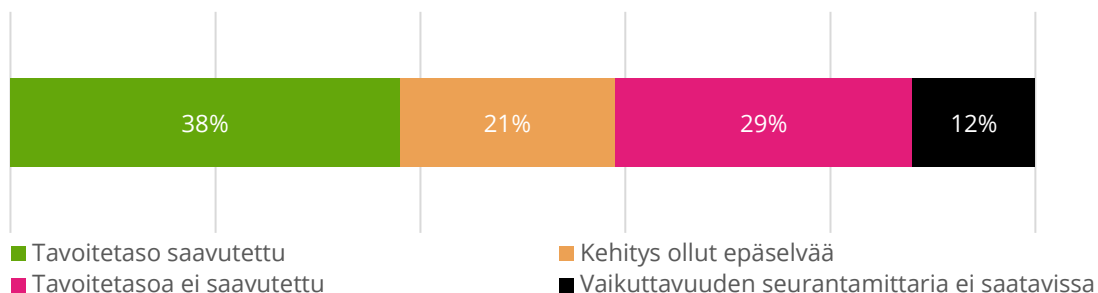
- Miten kaupunkistrategia on valtuustokaudella toteutunut?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Havaintoja kaupunkistrategian toteutumisesta

Talousarviossa 2024 todetaan, että strategian puoliväliarviointi toteutettiin syyskuussa 2023 ja esiteltiin kaupunginvaltuuston seminaarissa 11.9.2023. Tässä yhteydessä tunnistettiin tarve tarkastella seurantamittareiden tavoitetasoja suhteessa talouden sopeuttamisen toimenpiteisiin ja sopeutuksen vaikutuksia kaupungin palveluiden kehittämiseen. Kaupunkistrategian vaikuttavuuden seurannan tila on päivitetty maaliskuussa 2025 kaupungin sivulle: [Kaupunkistrategia | Jyväskylä.fi](https://www.jyvaskyla.fi/kaupunkistrategia).

Strategiakärkien toteuttamiseksi on kirjattu 18 kaupungin menestyksen kannalta ratkaisevaa teemaa/tavoitetta. Strategian toteutumista on arvioitu vaikuttavuuden seurantamittareilla: kehitty odotetusti/tavoitetaso saavutetaan, kehitys epäselvää, kehitty ei-toivottuun suuntaan/tavoitetasoa ei saavuteta ja mittaritietoa ei ole saatavilla (kuvio 1).

Kuvio 1: Kaupunkistrategian toteutuminen (kaupunkistrategian vaikuttavuuden seurannan tila on päivitetty kaupungin sivulle maaliskuussa 2025)

Havainto: Kaupungin seurantaraportin mukaan kaupunkistrategia on kehittynyt odotetusti (38 %), kehitys on ollut epäselvää (21 %), strategia on kehittynyt ei-toivottuun suuntaan (29 %) ja mittaritietoa eli vaikuttavuuden seurantamittaria ei ollut saatavissa (12 %).

Ero talousarvion 2024 ja kaupunkistrategian toteutumisen raportoinnissa: Jyväskylän kaupungin perusopetuksen kiusaamisen vastaisen toimintamallin käyttöönoton jälkeen (syksy 2022) oppilaiden kokema kiusaaminen, syrjintä, häirintä ja väkivalta ovat oppilaskyselyn 2024 tulosten perusteella vähentyneet. Huoltajien suunnatun kyselyn tulokset ovat samansuuntaisia. Kaupunkistrategian seurantaraportissa on merkitty mustalla/mittaritietoa ei saatavilla.

Kuntoliikuntaa vähintään 30 min 2–3 kertaa tai useammin viikossa harrastavien osuus nousee 80 prosenttiin. On ilmoitettu, että ei voi arvioida, mutta lukumäärä on kuitenkin ilmoitettu myös vuodelta 2024 ja 73 prosenttia eli keltainen (kehitys epäselvä) muuttuu punaiseksi (tavoitetasoa ei saavutettu minään vuonna).

Miten liikuntainvestoinnit on laskettu? Olisi hyvä antaa laskennan peruste.

Asukkaiden kokemaa hyvinvointia mitataan kahdella vaikuttavuusmittarilla; millaiseksi arvioit elämänlaatusi ja miten tyytyväinen olet omaan terveyteesi, vertailuvuodet 2020 ja 2025. Luvuissa on kasvua.

Resurssiviisas kaupunki -strategiakärjen teemoihin sisältyy vaikuttavuuden seurantamittareita (kulikutapajakauma, kotitalousjätteen määrä ja kierrätysaste), joiden muuttamista ei ole raportoitu vuoden 2021 jälkeen (mittaritietoa ei ole saatavilla).

Ehdotus: Hyvinvointikertomuksesta voitaisiin koota tietty indeksi kuvaamaan nuorten, työikäisten tai ikääntyneiden hyvinvointia tyytyväisyyskyselyiden lisäksi. Strategiaa toteutavien ohjelmien parempi hyödyntäminen myös strategian toteutumisen arvioinnissa.

Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelman toteutusta seurataan ajantasaisesti Ympäristövahti-palvelun kautta. Vuoden 2024 lopussa noin 30 prosenttia asetetuista resurssiviisauden toimenpiteistä on toteutettu tai otettu jatkuvaksi toimintatavaksi. Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelman toteutumista raportoidaan tilinpäätöksessä kaupunkistrategian toteutumisen yhteydessä. Kaupunkistrategiassa on yksittäisiä mittareita ohjelmasta. Kaupunkistrategian tavoitteena voisi siten olla, että x määrä asetetuista ohjelman toimenpiteistä on toteutettu valtuustokauden loppuun mennessä tai johonkin vuoteen mennessä.

Strategian toteuttamiseen vaikuttaneet olosuhteet ja toimenpiteet

Kaupungin tilinpäätöksissä on hajallaan se tieto, mitkä ulkoiset tekijät tai olosuhteet ovat vaikeuttaneet kaupunkistrategian toteuttamista (neljän kärjen osalta). Vastaava tilanne on sen osalta, mitkä kaupungin omat toimenpiteet ovat edistäneet strategian toteutumista.

Havainto: Kaupungin strategisen johtamisen kokonaisuuden kannalta on tarpeellista arvioida, mitä kaupunkistrategiaa toteuttavia ohjelmia on järkevää yhdistää (lakisääteisten ja vapaaehtoisten toimenpideohjelmien yhdistäminen, tiivistäminen ja päällekkäisyyksien karsiminen). Samoin on tarpeellista arvioida, miten ohjelmien tavoitteiden tai vaikuttavuusmittareiden toteutusta voidaan rakentaa suoraan kaupunkistrategian toteutumisen seuranta.

Kaupungin arvojen tulee vaikuttaa ja toteutua kaikessa päätöksenteossa ja toimeenpanossa.

Seuraavassa luvussa on tarkempi kaupunkistrategian toteutumisen tarkastelu sitovien talousarviotavoitteiden kautta.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Kaupungin seurantaraportin mukaan kaupunkistrategia on kehittynyt odotetusti (38 %), kehitys on ollut epäselvää (21 %), strategia on kehittynyt ei-toivottuun suuntaan (29 %) ja mittaritietoa eli vaikuttavuuden seurantamittaria ei ollut saatavissa (12 %). Kaupunkistrategian tavoitteita ei ole muutettu valtuustokaudella muun muassa koronapandemiasta ja mittavista talouden sopeutustoimista huolimatta, mitkä ovat vaikuttaneet tavoitteiden saavuttamiseen. Kuitenkaan kaupunkistrategian ei pitäisi sisältää tavoitteita tai mittareita, joiden muutoksesta ei saada tietoa tai muutosta ei voida arvioida. Kaupunkistrategiaa toteuttavia valtuuston hyväksymiä ohjelmia voisi hyödyntää enemmän myös strategian toteutumisen arvioinnissa.

Kehittämisehdotus:

Kaupunkistrategian vaikuttavuusmittareista merkittävä osa (melkein 30 %) ei ole toteutunut kevääseen 2025 mennessä. Voisiko strategian väliarvioinnissa ja loppuarvioinnissa erotella ulkoisten tekijöiden merkitystä strategian toteutumiseen ja vastaavasti kaupungin omien toimenpiteiden, joilla on ollut erityinen merkitys strategian toteutumiseen?

Voisiko kaupunkistrategian seurantaan kehittää vaikuttavuuden trendimittareita tai indeksejä, jotka kertovat kehityksestä pitkällä aikavälillä yksittäisten mittareiden lisäksi? Voisiko strategian seurannassa hyödyntää paremmin esimerkiksi sitä tietoa, mitä saadaan valtuuston hyväksymien ohjelmien toteutumisesta? Esimerkiksi hyvinvointikertomuksesta voitaisiin koota tietty indeksi kuvaamaan nuorten, työikäisten tai ikääntyneiden hyvinvointia tyytyväisyyskyselyiden lisäksi.

2.2 TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Valtuusto on asettanut toimialoille ja liikelaitoksille vuodelle 2024 yhteensä 71 sitovaa toiminnallista tavoitetta (63 vuonna 2023) ja näille tavoitteille yhteensä 92 mittaria (94 vuonna 2023) sekä lisäksi kymmelle keskeisimmälle tytäryhteisölle omat sitovat toiminnalliset tavoitteensa (38 tavoitetta).

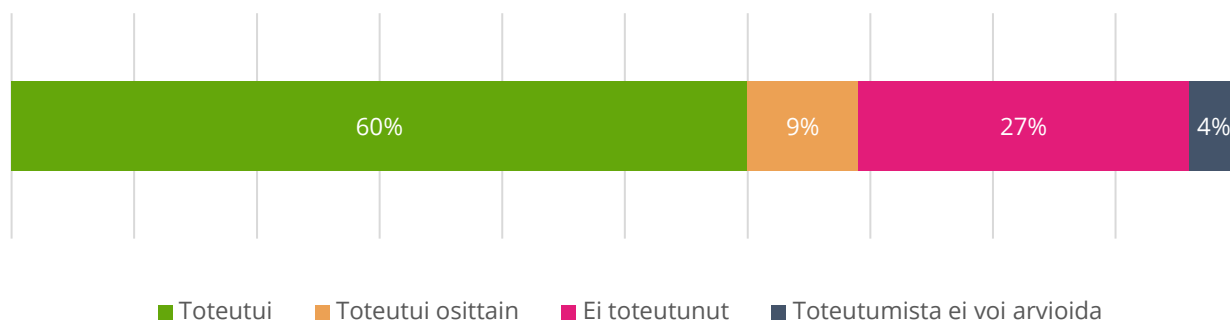
ARVIOINTIKYSYMYKSET:

- Miten kaupungin sitovat toiminnalliset tavoitteet toteutuivat vuonna 2024?
- Miten talousarvion sitovilla tavoitteilla on edistetty kaupunkistrategian kärkien toteutumista?

Talousarviotavoitteiden toteutuminen vuonna 2024

Talousarvion 2024 käyttötalousosassa esitetyt toiminnalliset tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovia ja niiden mahdollisista muutoksista päättää valtuusto. Toiminnalliset tavoitteet ovat palvelutuotannon vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavia, mitattavissa tai muuten todennettavissa olevia määrällisiä ja laadullisia tavoitteita.

Liikelaitoksissa valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet koskevat palvelun laatua, toiminnan kannattavuutta, toiminnan laajuutta, kehittämistä ja ympäristöä.

Kuvio 2: Sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen vuonna 2024 tilinpäätöstietojen mukaan

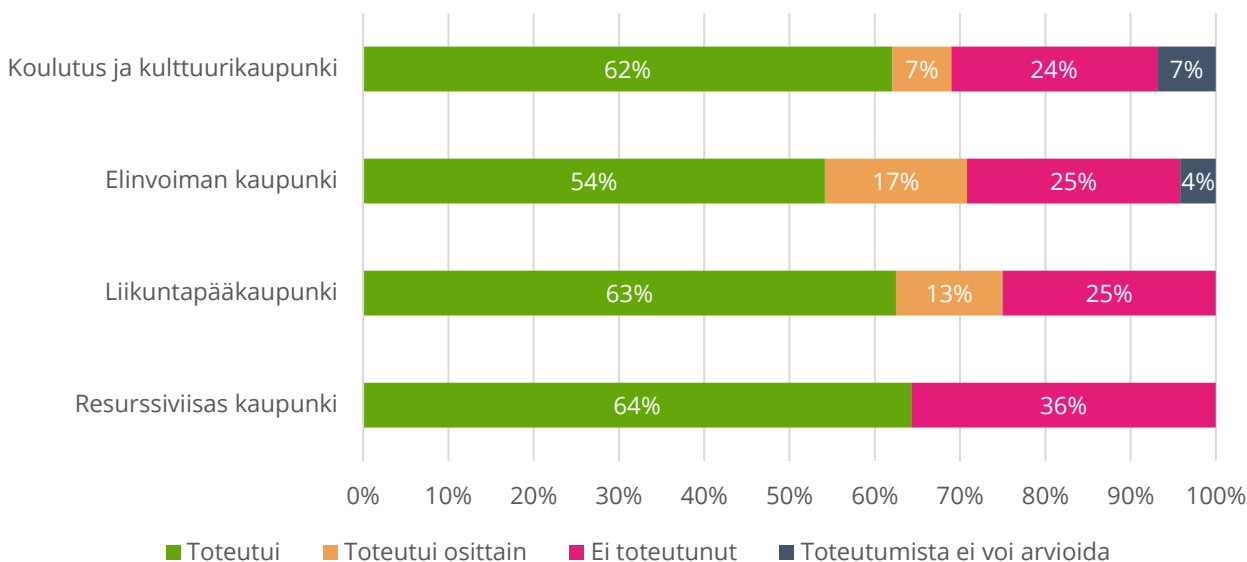

Havainto: Valtuuston päättämistä talousarvion 2024 sitovista toiminnallisista tavoitteista toteutui 60 prosenttia ja osittain 9 prosenttia. Strategiaa toteuttavat talousarviotavoitteet ovat muuttuneet ja voivat muuttua vuosittain, joten vertailua ei voi tehdä edellisen vuoden toteumaan.

Kaupunkistrategian edistymistä kuvaavat toimialojen sitovat tavoitteet talousarviossa. Esimerkiksi kaupunkistrategian teemasta "Koulutus- ja kulttuurikaupunki" Kasvun ja oppimisen palvelut toteuttavat kolme kaupunkistrategian teemaa: 1) Innostava ja kannustava kasvatuksen ja koulutuksen polku asukkaiden elinikäiseen oppimiseen, 2) Vireä osaamisen ja tutkimuksen kaupunki, jossa lasten ja nuorten kasvua

edistetään tietoon pohjautuen sekä lasten ja nuorten osallisuutta lisäämällä sekä 3) Kasvatuksen ja koulutuksen huippuammattilaisten osaamiskeskittymä.

Alla olevassa kuviossa esitetään, miten kaupunkistrategia on toteutunut toiminnassa talousarvion sitovien tavoitteiden näkökulmasta.

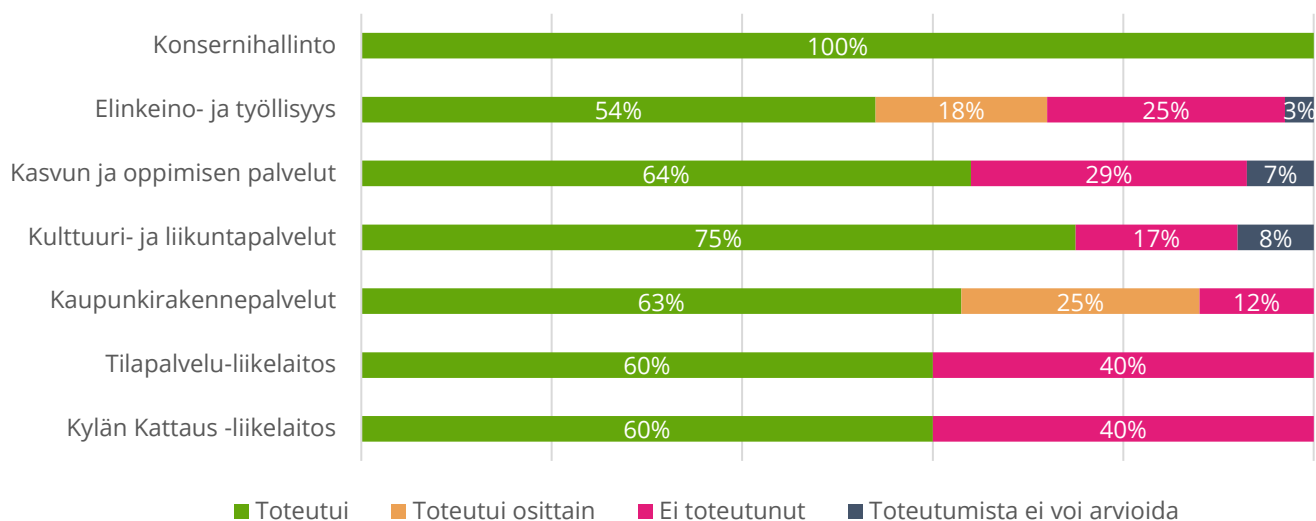

Kuvio 3: Kaupunkistrategian edistymistä mittaavien talousarviotavoitteiden toteutuminen vuonna 2024 eli miten kaupunkistrategia on toteutunut toiminnassa talousarvion sitovien tavoitteiden näkökulmasta.

Havainto: Resurssiviisas kaupunki strategian osioon kohdistuvat tavoitteet on saavutettu parhaiten. Tavoitetasojen haastavuudella on oma merkityksensä tavoitteiden saavuttamisessa.

Kuviossa 4 on esitetty tilinpäätöksen 2024 mukaiset arviot toimialojen ja liikelaitosten sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta.

Kuvio 4: Sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen toimialoilla ja liikelaitoksissa vuonna 2024

Havainto: Toimialojen talousarviotavoitteiden toteutumisen vaihteluun vaikuttaa myös organisaatorakenteen muutokset. Esimerkiksi konsernihallinnon strategiakärkiä toteutavia toiminnallisia tavoitteita on vuodelle 2023 yhteensä viisi ja vuodelle 2024 kolme.

Toteutumattomat sitovat tavoitteet ryhmiteltynä kaupunkistrategian kärkien mukaan

Koulutus- ja kulttuurikaupunki (29 tavoitetta/7 ei toteutunut)

Varmistamme yleisen, tehostetun ja erityisen tuen toteutumisen.

Mittari: Jyväskyläläisten lasten ja nuorten oppimisen tuen ostopalveluiden määrä. Tavoite: Valtteri-Onervassa 30 oppilasta lv. 24–25. Toteuma: Ei toteutunut, ei oppilasmäärän toteumaa.

Alueellisen palveluverkon moninaisuus vastaa tuen tarvetta ja tukee lähikouluperiaatetta.

Mittari: Oppilaiden sijoittuminen lähikouluperiaatteen mukaisesti. Tavoite: Jokainen oppilas saa koulupaikan lähikoulusta tai omalta alueeltaan. Toteuma: Vaativan erityisen tuen oppilaiden osalta toteutumisprosentti 43 %.

Vahvistamme koulupoissaoloja ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä ja puutemme koulupoissaoloihin varhaisessa vaiheessa.

Mittari: Wilmaan merkittyjen poissaolojen määrän väheneminen pidemmällä aikavälillä. Tavoite: laskea luvattomien poissaolojen määrää 10 %

(lukuvuonna 2021–2022 luvattomia poissaoloja 29 196 h ja selvittämättömiä poissaoloja 10 822 h). Toteuma: luvattomia poissaoloja oli 34 988 h ja selvittämättömiä poissaoloja oli 18 340 h.

Mittari: Ilman peruskoulun päättötodistusta jääneet oppilaat. Tavoite: Määrä laskee alle 20 oppilaaseen. Toteuma: 45 oppilasta.

Parannamme oppijoiden ja huoltajien osallisuutta ottamalla käyttöön DigiOne - palvelut kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön, opetuksen suunnitteluun ja arviointiin sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukeen.

Mittari: Käyttäjämäärä. Tavoite: 30 %. Toteuma: 0 %.

Edistämme oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

Mittari: Yksinäisyyden kokemus kouluterveyskyselyssä. Tavoite: alle 6 %. Toteuma: Määrä ei ole laskenut tavoitteen mukaisesti.

Aalto2-museokeskus saavuttaa toimintansa ensimmäisenä kokonaisena vuotena kävijämäärätavoitteensa.

Mittari: Kävijämäärä. Tavoite: 100 000. Toteuma: 52 913.

Olemme aktiivisesti mukana ympäristö- ja ruokakasvatustyössä.

Mittari: Osuus päiväkodeista ja kouluista, joissa ruokakasvatustyö toteutuu (%). Tavoite: 100 %. Toteuma: 83,8 %.

Elinvoiman kaupunki (24 tavoitetta/6 ei toteutunut)

Työttömyysaste laskee

Mittari: Työttömyysaste laskee suhteessa valtakunnalliseen tasoon. Tavoite: ero alle 3 %. Toteuma: 3,4 %.

Pitkäaikaistyöttömyys laskee

Mittari: Pitkäaikaistyöttömien määrä työttömistä työnhakijoista. Tavoite: osuus kaikista työttömistä työnhakijoista 37,1 %. Toteuma: 36,5 %

Sijoittumis- ja rekrytointipalveluilla edistetään aktiivisesti yritysten sijoittumista Jyväskylään

Mittari: Rekrytointipalveluiden yritysasiakkaiden määrän kasvu ja Uusien sijoittuneiden yritysten määrä Jyväskylässä. Tavoite: 200 ja 12. Toteuma: 100 ja 5.

Kansainvälisen matkailijaosuuden kasvattaminen (K-S)

Mittari: KV-matkailijoiden osuus rekisteröidyistä yöpymisistä Keski-Suomessa. Tavoite: 15 %. Toteuma: 10 %.

Kotimaisten matkailijoiden markkinaosuuden kasvattaminen (K-S)

Mittari: Rekisteröidyt yöpymiset Keski-Suomessa suhteessa koko Suomeen. Tavoite: 6,5 %. Toteuma 4,6 %.

Kankaan rakentuminen vetovoimaiseksi kaupunkikeskustan laajennusalueeksi

Mittari: Rakentaminen Kankaalla. Tavoite: Suvanto ja Sydän III kaavoitus etenee ja asukkaita 1481 ja työpaikkoja 1170. Toteuma: Kankaan kaavoitus Suvanto ja Sydän III pysähtynyt VT 4-maankäyttöratkaisujen takia. Asukkaiden ja työpaikkojen lukumäärää ei ilmoitettu.

Liikuntapääkaupunki (8 tavoitetta/2 ei toteutunut)

Hippoksen positiivinen kehittyminen jatkuu

Mittari: Hipposkeskuksen rakentamisen käynnistyminen. Tavoite: Rakentaminen on käynnissä 1. vaiheessa. Toteuma: Leasing-rahoitusmallista kaupunginvaltuuston päätös 30.9. Liikuntakeskuksen ja Jääurheilukeskuksen osalta, ja yhtiö- ja sopimusjärjestelyistä kaupunginhallituksen päätös 7.10. Valitus valtuustonpäätöksestä.

Käyttäjien tyytyväisyys kaupungin liikuntapaikkoihin ja -palveluihin

Mittari: Liikuntabarometri. Tavoite: 87 %. Toteuma: 68 %.

Resurssiviisas kaupunki (14 tavoitetta/5 ei toteutunut)

Luonnonsuojelu-verkosto on ekologisesti laadukas.

Mittarit: Luonnonsuojelulailla ja kaavoilla suojeltujen kohteiden pinta-alan osuus metsäsuunnitelman suojelualueiden pinta-alasta. Tavoite: 47 %. Toteuma: 46 %.

Luovutaan öljylämmityskohteista joko luopumalla kohteesta tai korvaamalla öljylämmitys kestävämmällä lämmitysmuodolla.

Mittari: Öljylämmityskohteiden määrä (kpl). Tavoite: 5 kpl.1/vuosi. Toteuma: Toteutukset kesällä 2025.

Toimitilojen vajaakäyttö pienenee.

Mittari: Tyhjien tilojen suhde kaikkiin hallinnassa oleviin tiloihin (%). Tavoite: 6 %. Toteuma: 8,3 %.

Tilojen tiivistämisen seurauksena vapautuvien omien tilojen ulosvuokraus/myynti.

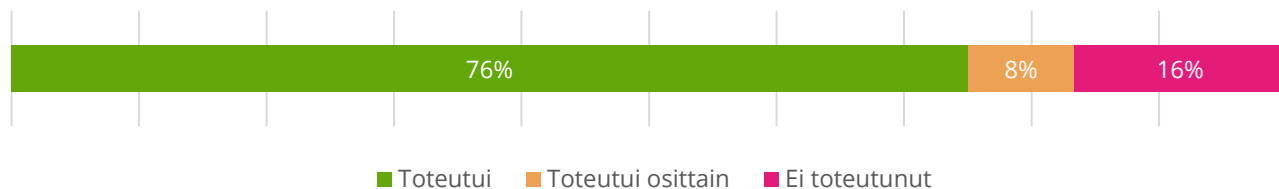
Mittari: Vapautuvista tiloista toteutuva säästö ja tulo yhteensä. Tavoite: 1 M€. Toteuma: Vapautuneiden tilojen myyntejä ei toteutunut. Tietotalon vapautuneita tiloja ei saatu vuokrattua tavoitteen mukaisesti.

Vähennämme tarjoiluhävikkiä.

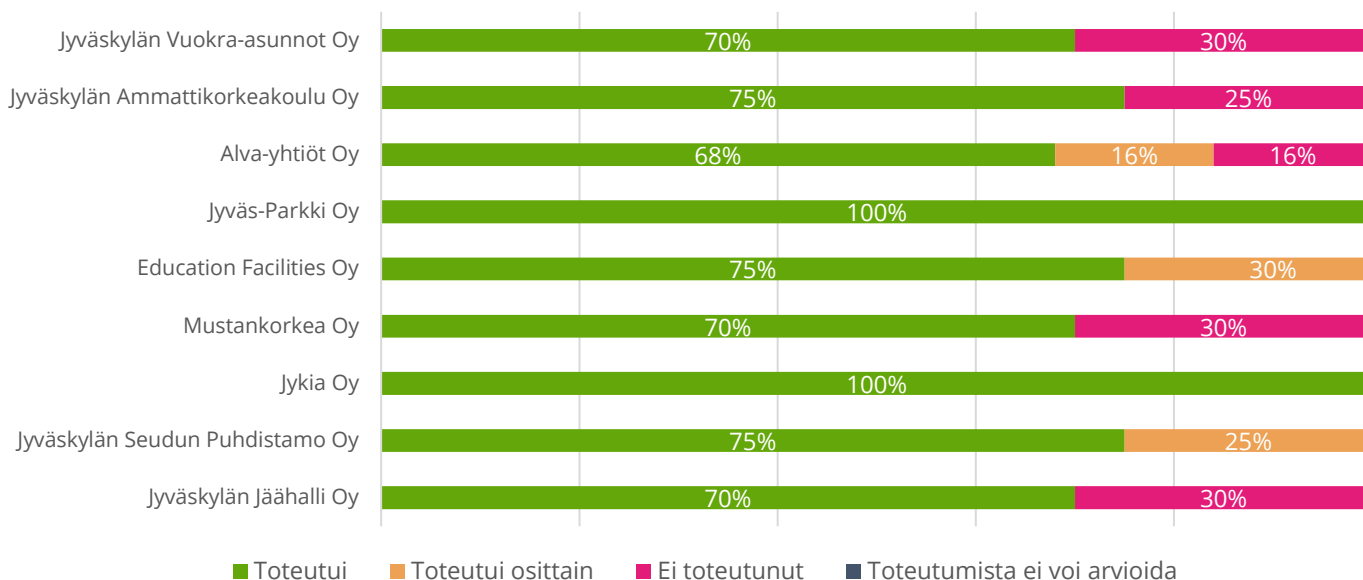
Mittari: Tarjoiluhävikin seuranta manuaalisesti tai sähköisellä järjestelmällä 2 kertaa vuodessa (%). Tavoite: Tarjoiluhävikki 12 %. Toteuma: 14,1 %

Konserniyhteisöjen tavoitteet

Valtuusto asetti tytäryhteisöille 38 sitovaa tavoitetta, joista 29 toteutui täysin.

Kuvio 5: Sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen konserniyhteisöissä vuonna 2024

Kuvio 6: Konserniyhteisöjen sitovien tavoitteiden toteutuminen 2024 yhtiöittäin

Toteutumaton sitova tavoite 2024
Asuntojen käyttöaste on korkea (Jyväskylän Vuokra-asunnot Oy) Mittari: Käyttöaste %. Tavoite: 96,4 %. Toteuma: 95,1 %.
Vetovoima (Jyväskylän Ammattikorkeakoulu Oy) Mittari: Ensisijaiset hakijat/aloituspaiikat. Tavoite: 5,5. Toteuma: 5,02.:
Yrittäjyyden vahvistaminen (Jyväskylän Ammattikorkeakoulu Oy) Mittari: Jamkin opiskelijoiden käynnistämät uudet yritykset. Tavoite: 30 kpl Toteuma: 27 kpl
Aluevaikuttavuus Jyväskylän kehitysalustojen kautta (Jyväskylän Ammattikorkeakoulu Oy) Mittari: Yhteisten hankkeiden määrä. Tavoite: 6 Toteuma: 4
Pääoman tuotto hyvällä tasolla (Alva-yhtiöt Oy) Mittari: Sijoitetun pääoman tuotto-%. Tavoite: 2,7 % Toteuma: 2,4 %.
Yhtiön tulee toimia kannattavasti ilman kaupungin lisäpanostusta (Jyväskylän Jäähalli Oy) Mittari: Lisäpanostus. Tavoite: Ei lisäpanostusta. Toteuma: Yhtiö peri ylimääräisiä vastikkeita kattaakseen tarvittavat käytön turvaamat korjaustoimenpiteet.

Havainto: Konserniyhteisöille asetettuja tavoitteita ja mittareita on voitu seurata ja arvioida vuosittain.

YHTEENVETO

Valtuuston päättämistä talousarvion 2024 sitovista toiminnallisista tavoitteista toteutui 60 prosenttia ja osittain 9 prosenttia. Resurssiviisas kaupunki strategian osioon kohdistuvat tavoitteet on saavutettu parhaiten.

Kaupunkistrategian tavoitteita ei ole valtuustokauden aikana päätetty muuttaa huolimatta merkittävistä talouden ja toiminnan sopeutustoimenpiteistä, jotka ovat vaikuttaneet myös strategian tavoitteiden saavuttamiseen. Kaupunkistrategiaan liitetyt talousarviotavoitteet ovat ohjanneet rajallisempien resurssien käyttöä.

2.3 TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

ARVIOINTIKYSYMYS

- Miten kaupungin sitovat taloudelliset tavoitteet toteutuivat vuonna 2024?

Kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tulot ja menot toimialoilla ovat käyttötalouden määrärahojen meno- ja tulojen erotus, nettomenot eli toimintakate. Liikelaitoksia sitoo yli-/ja alijäämä.

1000 e	Toimintakate TA2024	Toimintakate TA+M 2024	Toimintakate TP2024	Poikkeama TP/TA	Poikkeama%
Konsernihallinto	-21 929	-20 243	-19 395	2 534	11,6
Elinkeino- ja työllisyys	-30 672	-30 688	-28 249	2 423	7,9
Kasvun ja oppimisen palvelut	-259 173	-261 065	-258 579	594	0,2
Kulttuuri- ja liikuntapalvelut	-46 302	-46 419	-45 037	1 265	2,7
Kaupunkirakennepalvelut	-11 557	-16 903	-14 446	-2 889	-25
	Yli-/alijäämä	Yli-/alijäämä TA+M	Yli-/alijäämä TP	Poikkeama TP/TA	Poikkeama %
Tilapalvelu-liikelaitos	0	0	-429	-429	100
Kylän Kattaus -liikelaitos	-1 600	-1 600	-1 217	383	23,9

Havainto: Toimintakate pieneni eli toimintakuluja vähennettiin ja/tai tuloja lisättiin talousarviota enemmän muilla toimialoilla paitsi kaupunkirakennepalveluissa.

Konsernihallinnossa toimintakulujen lisäystä kohdennettiin 1,7 miljoonaa euroa tietohallintoon budjetoidua suurempien perustietotekniikan ulkoistamisen kulujen kattamiseen.

Elinkeino- ja työllisyystoimialalla työmarkkinatuen kuntaosuus ylittyi 4,7 prosenttia eli noin 916 000 euroa suhteessa vuoden 2024 muutettuun talousarvioon.

Kaupunkirakenteessa puun myyntitulot, tulojen lisäys 360 000 euroa ja tonttien vuokratulojen nousu, tulojen lisäys (indeksi) noin 989 000 euroa.

Tilapalvelu-liikelaitoksella toimintatuloja on ollut enemmän kuin toimintamenoja.

Investointiosan sitovat tavoitteet

1000e	TA2024	TA+M2024	TP2024	Poikkeama/ TA2024
Maa- ja vesialueet, menot	-6 000	-6 000	-4 061	1 939
Maan myynti, tulot	1 000	1 000	972	-28
Irtain käyttöomaisuus, menot	-7 649	-925	-8 574	-925
Irtain käyttöomaisuus, tulot	0	0	0	0
Osakkeet ja osuudet, menot	-7 152	-7 152	-259	6 893
Osakkeet ja osuudet, tulot	0	0	61	61
Tilapalvelun investointimenot	-41 940	-37 314	-36 856	5 084
Urheilu- ja retkeilyalueet, menot	-7 540	-7 749	-2 401	5 139
Urheilu- ja retkeilyalueet, tulot	0	0	234	234
Kunnallistekniikka, menot	-25 820	-28 760	-25 692	128
Kunnallistekniikka, tulot	0	0	872	872

Havainto: Sitovat investointimenot eivät toteutuneet talousarvion mukaan. Sitovista nettoinvestointimenoista (95,1 miljoonaa euroa) toteutui 75,7 miljoonaa euroa eli 79,6 prosenttia alkuperäisen talousarvion mukaan (yllä taulukko).

Tuloslaskelmaosan ja rahoitusosan sitovat tavoitteet

Tuloslaskelmaosassa valtuustoon nähden sitovia määrärahoja ja tuloarvioita ovat verotulot, valtionosuudet sekä rahoitustulosten ja -menojen yhteismäärä. Rahoitusosassa valtuustoon nähden sitova tuloerä on lainakannan muutos sekä antolainauksen muutokset yhteensä.

Verotulot toteutuivat yli 5 miljoonaa euroa paremmin, valtionosuudet 216 200 euroa heikommin sekä rahoitustulot ja -menot 2,8 miljoonaa euroa suurempina kuin alkuperäinen talousarvio. Yhteensä tuloslaskelman sitovat tavoitteet toteutuivat 7,6 miljoonaa euroa paremmin kuin alkuperäinen talousarvio ja 4,1 miljoonaa euroa enemmän kuin muutettu talousarvio.

Lainakannan muutos ja antolainaukset yhteensä ovat alkuperäisessä talousarviossa 44,3 miljoonaa euroa ja tilinpäätöksessä 21 miljoonaa euroa, joten poikkeama on - 24,8 miljoonaa euroa suhteessa alkuperäiseen talousarvioon ja -25,4 miljoonaa euroa muutettuun talousarvioon.

YHTEENVETO

Kaupungin investointitaso on pidetty hyvällä tasolla talouden sopeutuksesta huolimatta. Talousarvion sitovista nettoinvestointimenoista, jotka ovat 95,1 miljoonaa euroa, toteutui 75,7 miljoonaa euroa eli 79,6 prosenttia.

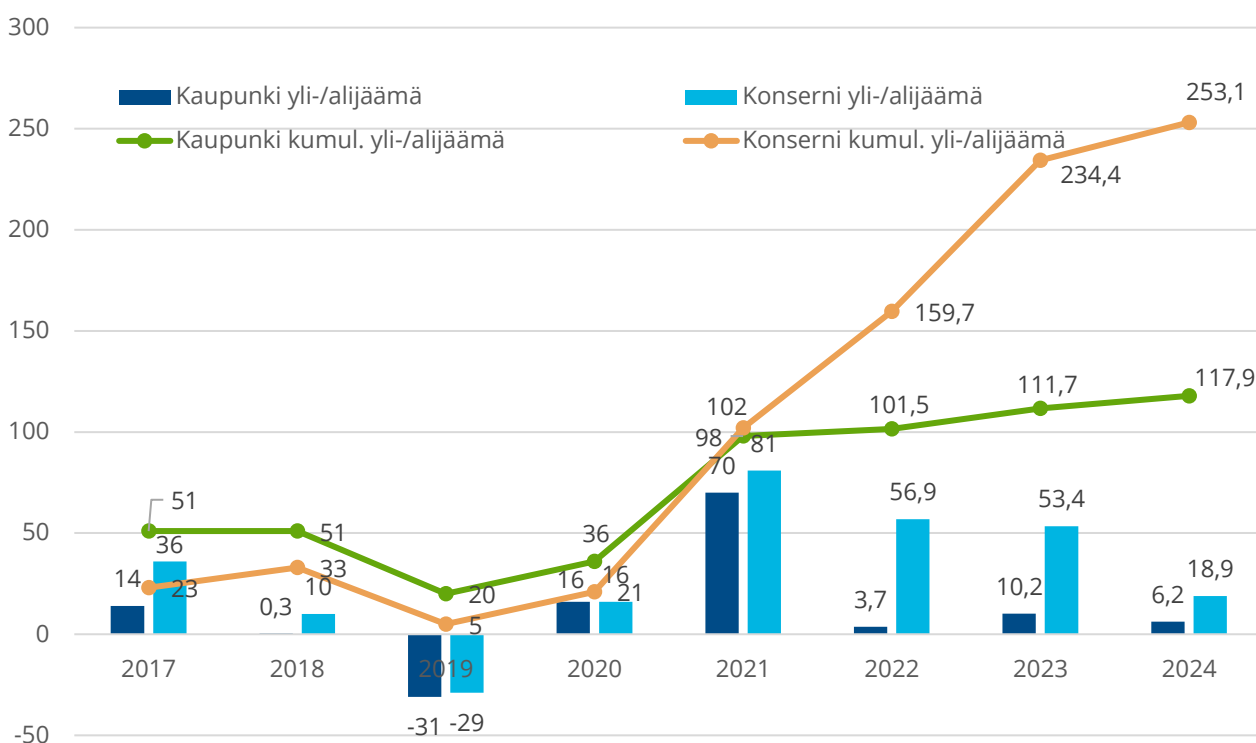

3. KAUPUNGIN JA KONSERNIN TALOUDEN TASAPAINOISUUDEN ARVIOINTI

Kaupungin talouden tasapainoa tulee tarkastella useiden tunnuslukujen perusteella ja pidemmällä ajanjaksolla. Tuloslaskelma kertoo kirjanpidollisesta tasapainosta ja sisältää vuoden tulot sekä menot. Kun talous on tasapainossa, vuosikate kattaa poistot ja investointeja. Rahoituksellisessa tasapainossa rahat riittävät lainanhoitoon ja investointeihin. Taseesta nähdään kaupungin omaisuus, velat ja saatavat.

Taseen ylijäämä luo puskuria tuleville vuosille, jos menot ylittävät tulot jonakin vuonna. Kun toiminnan ja talouden kokonaisuus on tasapainossa, kaupunki ja konserni eivät velkaannu. Velkaa kannattaa kuitenkin ottaa silloin, kun se käytetään tulevaisuudessa tuloa tuottaviin investointeihin. Kaupungin talouden tasapainoisuuden kannalta ratkaisevaa on, miten pitkällä aikavälillä onnistutaan investoimaan kaupungin elinvoimaa tukien ja siten, ettei lainamäärä kasva lainanhoitokykyä suuremmaksi. Jos investointien aikaansaama tulojen kasvu tai menojen pieneneminen kattaa investointikulut tai omaisuuden tuotto on rahoituskustannuksia korkeampi, on investointi perusteltu.

Kaupungin vuoden 2024 talouden ylijäämä on 6,2 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa, että taseen kertyneet ylijäämät ovat 117,9 miljoonaa euroa. Kaupunkikonsernin tuloslaskelman ylijäämä on 18,9 miljoonaa euroa ja taseeseen kertyvä ylijäämä 253,1 miljoonaa euroa.

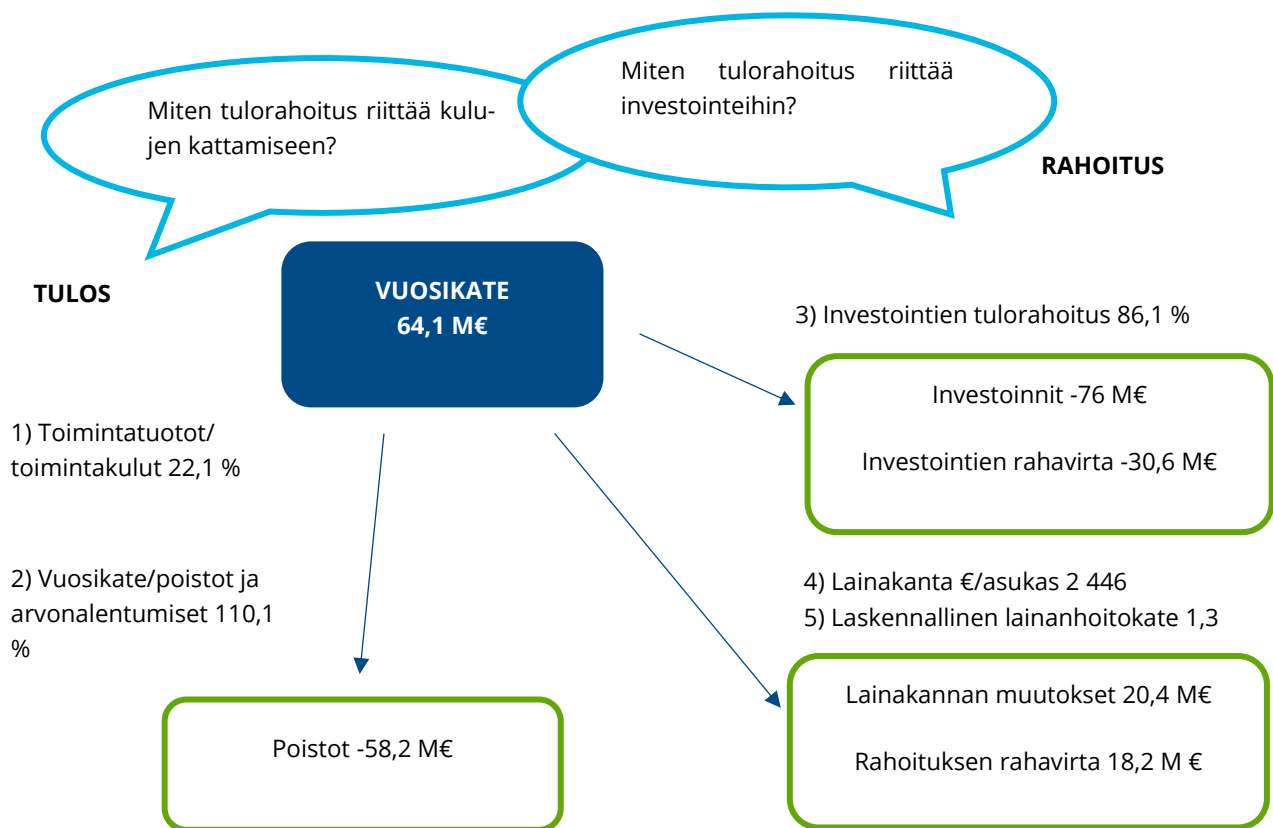
Kuvio 7: Kaupungin ja konsernin tilikausien yli-/alijäämät sekä kumulatiiviset ylijäämät (M€)

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten Jyväskylän kaupungin tulo-rahoitus riittää kuluihin ja investointeihin?
- Miten Jyväskylän kaupungin talouden tasapainottamistoimenpiteissä on onnistuttu?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Kaupungin talouden liikkumavaran näkökulmasta tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota merkittävimpiin talouden tunnuslukuihin.

Kuvio 8: Vuosikatteen riittävyys poistoihin, investointeihin ja lainanlyhennyksiin vuoden 2024 tilinpäätöksen toteuman ja tunnuslukujen perusteella, 1) - 5) selitykset alla:

1)	Toimintatuotot kattavat 22,1 % toimintakuluista eli loput kuluista jäävät katettavaksi verotuloilla, valtion-osuuksilla ja rahoitustuotoilla.
2)	Kunnan tulorahoitus katsotaan riittäväksi, mikäli vuosikate kattaa poistot ja arvonalentumiset. Vuosikate kattaa 110,1 prosenttia poistoista, eikä vuosikate sisällä kertaluonteisia eriä. Vuosikate on edellisvuotta parempi, jolloin vuosikate kattoi poistoista ja arvonalentumisista todellisuudessa vain 60,4 prosenttia kertaluonteisen verohännän (32 M€) vuoksi.
3)	Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investoinneista on rahoitettu tulorahoituksella (vuosikate). Vuonna 2024 tunnusluku on 86,1 % eli 13,9 % kaupungin investoinneista jää rahoitettavaksi tulorahoituksen sijaan pysyvien vastaavien myynnillä, lainalla tai/ja rahavaroja vähentämällä. Investoinnit eivät toteutuneet aivan talousarvion 2024 mukaan, kaikki investoinnit huomioiden noin 10 miljoonaa euroa pienempinä kuin alkuperäinen talousarvio.
4)	Kaupungin lainakanta per asukas on 2 446 euroa vuonna 2024 ja tunnusluku on hieman heikentynyt edellisvuodesta.
5)	Laskennallinen lainanhoitokate kertoo kunnan kyvystä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun laskennallinen lainanhoitokate on suurempi kuin 2, tyydyttävä, kun lainanhoitokate on 1–2 ja heikko, kun lainanhoitokate on pienempi kuin 1. Laskennallinen lainanhoitokate 1,3 on heikompi kuin edellisvuonna (1,5). Konsernin laskennallinen lainanhoitokate on 1,2.

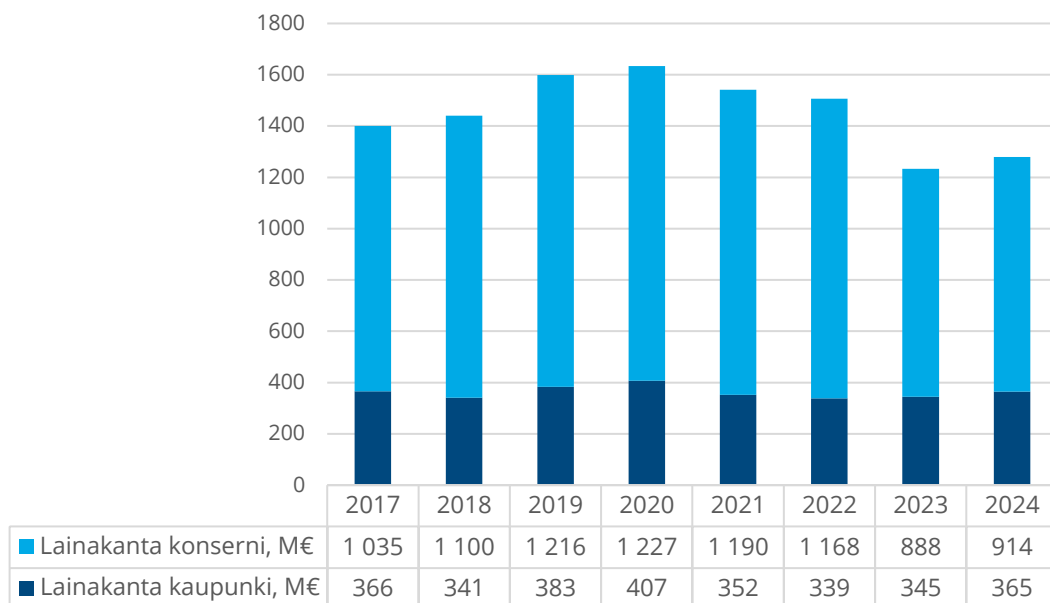
Havainto: Kaupunki on tehnyt merkittäviä investointeja, mutta lainakannan kasvu on pystytty pitämään kohtuullisena ja korjausvelkaa on lyhennetty (vuosikate on rahoituslaskelmassa investointien omarahoitusosuutta). Taseen ylijäämäkertymä eli puskuri kertoo muun muassa, että kaupungin ei ole tarvinnut tukea konserniyhtiöitä.

Talousarviossa 2025 tavoitteeksi on asetettu 41,2 miljoonan euron vuosikate vuodelle 2025, jolloin se kattaa poistoista 69 prosenttia. Kun tulorahoitus ei ole riittävä poistoihin talousarviossa 2025, on talouden sopeuttamistoimia jatkettava myös tulevina vuosina. Seuraavaksi tarkastellaan, miten kaupungin vuoden 2024 tilinpäätös ja suunnitelmavuodet vaikuttavat talouden sopeutustarpeeseen.

Kaupungin ja konsernin lainat, vastuut ja investointikyky

Kuviossa 9 on esitetty kaupungin ja konsernin lainakannan kehitys. Kaupunki on ottanut vieraan pääoman hoitoon vuonna 2024 lisää lainaa: kaupunki 20,4 miljoonaa euroa ja konserni 26,1 miljoonaa euroa.

Kaupunki-konsernin ulkoinen lainakanta 31.12.2024 on 914,1 miljoonaa euroa ja se on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna 2,9 prosenttia (26,1 miljoonaa euroa). Konsernin ulkoisen lainakannan kasvu johtuu kaupungin ulkoisen lainakannan kasvusta (45,9 miljoonaa euroa). Kaupunki on korvannut 26,0 miljoonalla eurolla konsernin sisäistä lainaa ulkoisella pankkilainalla. Jyväskylän Vuokra-asuntojen lainakanta on laskenut 9,7 miljoonalla eurolla. Kaupunkikonsernilla on tilinpäätöksessä 2024 lainaa asukasta kohden 6 130 euroa ja asukaskohtainen lainakanta on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna 120 euroa.

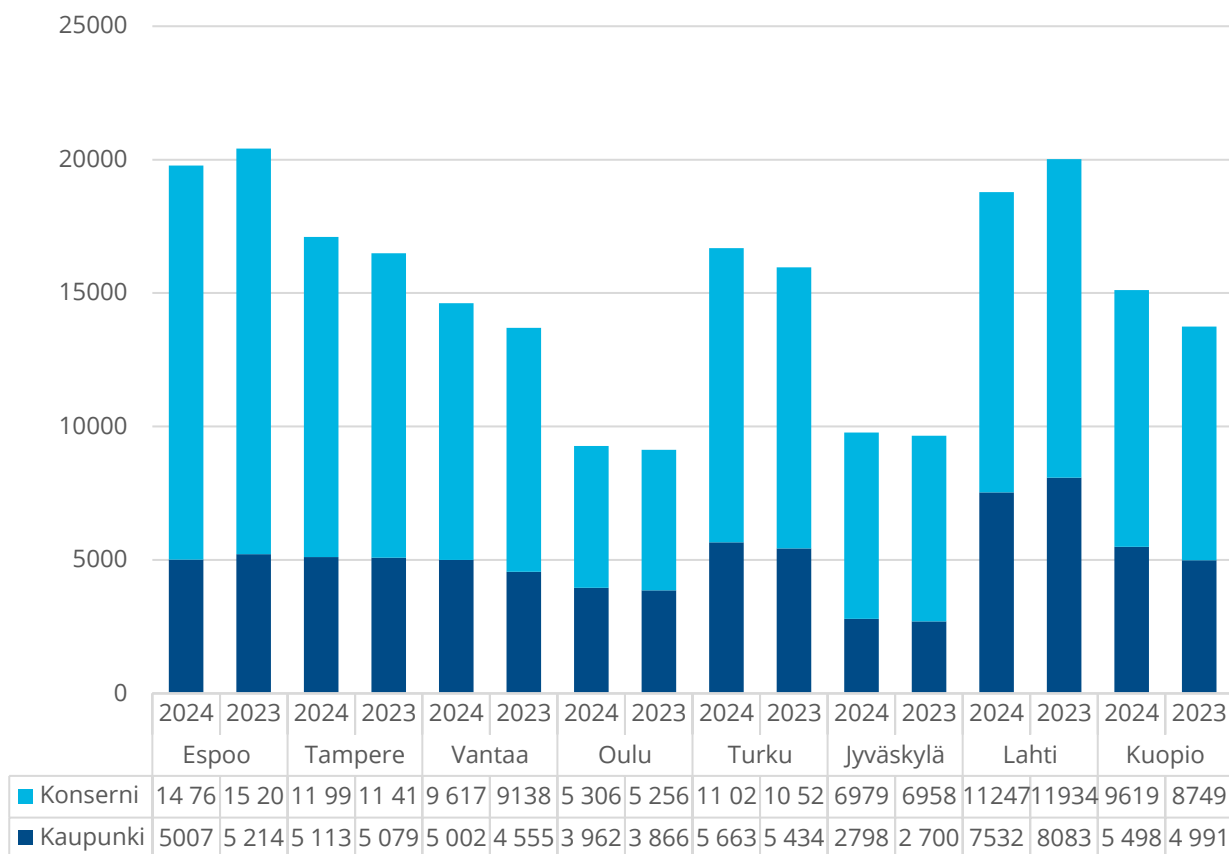
Kuvio 9: Kaupungin ja konsernin lainakanta vuosina 2017–2024 (M€). Kaupungin lainakanta on 365 M€ ja konsernin 914 M€ vuonna 2024. Konsernin lainakannasta 21 prosenttia (261,2 M€) oli sairaanhoitopiirin lainakantaa vuonna 2022. Vuoden 2024 tilinpäätöksessä konsernin lainakantaan sisältyy 286,7 M€ (31 %) kaupungin ulkoisia lainoja, tytäryhteisöjen lainoja 618,7 M€ ja osuus koulutuskuntayhtymä Gradian lainoista 8,7 M€.

Tilinpäätöksen 2024 mukaan konsernin vieraan pääoman määrä on korkea suhteessa konsernin käyttö-tuloihin ja tilanteen kohentaminen tulevina vuosina edellyttää konsernin tulorahoituksen vahvistamista ja/tai velkamäärän pienentämistä.

Havainto: Kaupungin ja konsernin kestävä talouden lainamäärään vaikuttaa pitkälti tulevien vuosien ennustettu tulorahoituksen kehitys. Kaupungin ja konsernin lainamäärä on kestävällä tasolla, kun kaupunki ja konserni pystyvät tulorahoituksellaan kattamaan kasvavat investointien poistot sekä lainojen lyhennykset ja korot.

Vuoden 2024 lopussa kaupungin lainakanta asukasta kohti on 2 447 euroa, lainat ja vuokravastuut (mm. leasingvastuut) yhteensä ovat 2 798 euroa. Vastaavat luvut konsernin osalta ovat 6 124 euroa ja 6 979 euroa (kuvio alla).

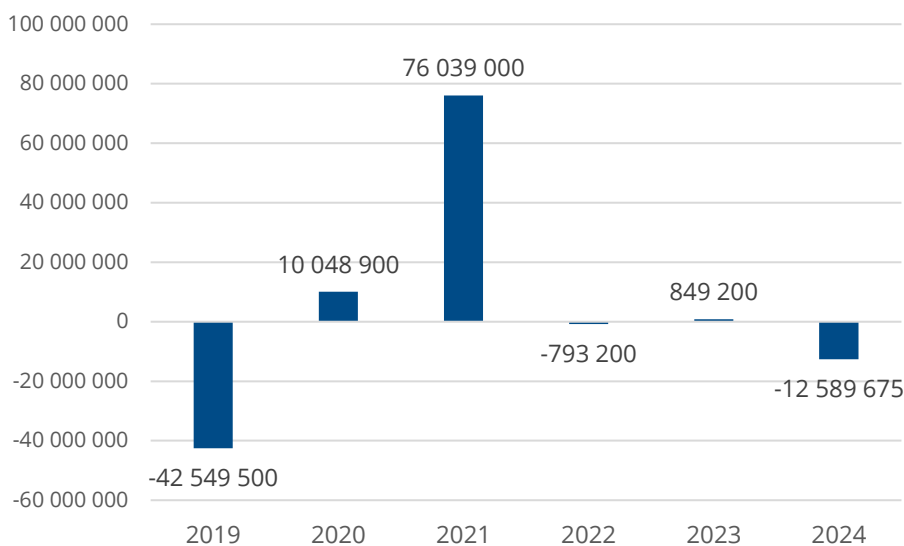

Kuvio 10: 8 suurimman kaupungin (Helsinki ei mukana vertailussa) lainat ja vuokravastuut asukasta kohden 2023–2024 (Lähde: kaupunkien tilinpäätökset)

Kriisikuntakriteereissä on määritelty kuntakonsernin lainakanta ja vuokravastuut (€/asukas), joka toteutuu, kun lainojen ja vuokravastuiden määrä asukasta kohden ylittää kaikkien kuntien keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla. Jyväskylässä kuntakonsernin lainojen ja vuokravastuiden määrä on 6 979 euroa asukasta kohti, mikä on vertailukuntien toiseksi pienin Oulun jälkeen.

Kuntakonsernin vuosikatteen ja poistojen suhde (%) on Jyväskylässä 119,2 prosenttia. Kriisikuntakriteerinä tunnusluku toteutuu, kun suhde on alle 80 prosenttia (keltainen valo alle 100 %). Kuntakonsernin laskennallinen lainanhoitokate on 1,2 ja kriisikuntakriteeri on alle 0,8 (keltainen valo alle 1,0). Kriisikuntakriteeri täyttyy myös silloin, kun kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti (keltainen valo 1,5 prosenttiyksikköä). Kriteerit täyttyvät, jos edellä mainitut tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin ylittäneet raja-arvot. Kriisikuntakriteerit eivät täyty Jyväskylän osalta.

Keskeinen tunnusluku arvioitaessa kaupungin taloudellista kestävyyttä on toiminnan ja investointien rahavirta, joka on rahoituslaskelman välitulos. Toiminnan ja investointien rahavirta kertoo, riittävätkö kaupungin tulot kattamaan investointeja ilman merkittävää lisärahoitusta.

Kuvio 11: Toiminnan ja investointien rahavirta, vuodet 2019–2024, €

Jyväskylän kaupungin toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta on 73 554 232 euroa, kun vuosi 2019 jää jo laskelmasta pois. Vuoden 2024 tunnusluku on negatiivinen, jolloin lainanlyhennyksiin ja/tai investointeihin on otettu lisää lainaa. Positiivinen määrä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää lainojen lyhennyksiin ja nettoantolainaukseen.

Havainto: Kaupungin ja konsernin investointikyky tulevaisuudessa tuloa ja kasvua tuottaviin investointeihin on kohtalaisen hyvä.

Investointien tulorahoitus

Investointien tulorahoitus tunnusluku kuvaa kuinka paljon investointien omahankintamenosta saadaan katettua tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien myynnillä, lainoilla ja rahavarojen määrää vähentämällä. Investointien tulorahoitusprosentti vuonna 2024 on kaupungin osalta 86,1 % eli tulorahoitus ei riittänyt kokonaisuudessaan kattamaan kaupungin investointien omahankintamenoa.

Tilinpäätöksen 2024 mukaan investointien tulorahoitusprosentti heikkeni 8,2 prosenttiyksikköä vuodesta 2023. Vuoden 2023 vuosikatetta paransi kuitenkin aiemmilta vuosilta korkeammilla veroprosenteilla ja jako-osuuksilla kertyneet verotulot, arviolta 32,0 miljoonaa euroa. Ilman näitä aiempien vuosien verohäntä investointien tulorahoitusprosentti olisi ollut vuonna 2023 vain 48,8 prosenttia.

Taulukko 1: Suurten kaupunkien investointien tulorahoitusprosentti, 2023 ja 2024

	Espoo	Tampere	Vantaa	Oulu	Turku	Jyväskylä	Kuopio	Lahti
Kaupunki 2023	156	82	100	56	56	94	62	117
Kaupunki 2024	93	35	40	50	38	86	70	75
Konserni 2023	151	53	80	88	60	133	90	137
Konserni 2024	101	53	38	78	51	92	87	98

Yhdeksän suurimman kaupungin vertailussa Jyväskylän kaupungin investointien tulorahoitusprosentti 94 on vertailun keskimäinen (mediaani) vuonna 2023. Konsernin osalta Jyväskylä on kolmanneksi vahvin Espoon ja Lahden jälkeen vuoden 2023 tilinpäätöstietojen mukaan. Vuonna 2024 Jyväskylän kaupungin investointien tulorahoitusprosentti 86 on toiseksi vahvin. Konsernin osalta Jyväskylä on kolmanneksi vahvin Espoon ja Lahden jälkeen 2024 tilinpäätöstietojen mukaan.

Havainto: Kaupungin talouden tasapainoisuus ja investointikyky on parantunut valtuustokaudella. Tähän ovat vaikuttaneet myös omaisuuden myynnit.

Valtuustokauden 2021–2024 omaisuuden myynnit kaupungin satunnaisissa tuotoissa

Valtuustokaudella kaupunki on saanut omaisuuden mynnistä yhteensä 139 miljoonaa euroa satunnaisista tuottoa. Vuonna 2021 kaupunki on myynyt tytäryhtiö Education Facilities Oy:n omistamia kiinteistöjä, jonka myyntivoitto on 87 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 tilinpäätökseen sisältyy sote-kiinteistöjen myyntivoitto 52 miljoonaa euroa.

Tilinpäätöksen 2023 mukaan Tilapalvelulla on noin 40 000 m² tilaa tyhjänä odottamassa purkamista, myyntiä tai kiinteistökehityksen toimenpiteitä. Merkittävimmät järjestelyä odottavat kohteet ovat Puupolan hoivasairaalan rakennukset (odottavat edelleen järjestelyä), Lehtisaaren koulukeskus (odottaa edelleen järjestelyä) ja Kortepohjan päiväkotikirjasto, josta päiväkodin puoli on purettu 2024.

Havainto: Satunnaisten tuottojen mahdollisuus taloutta tasapainottavana toimenpiteenä on pieni (konsernijärjestelyt).

Henkilöstö- ja muut kulut sekä talouden tasapainottaminen

Alla olevassa taulukossa on tarkasteltu kaupungin henkilöstömenojen osuutta suhteessa asukasmäärään ja kaupungin toimintakuluihin.

Taulukko 2: Kaupungin tuloslaskelman kululajit (tilinpäätöstiedot)

	2023 1000 €	2024 1000 €	2023 €/as.	2024 €/as.	2023 % kaikista kuluista	2024 % kaikista kuluista
Henkilöstökulut	225 280	220 153	1 524	1 475	52,70 %	52,50 %
Ostopalvelut yht.	123 107	128 405	833	860	28,80 %	30,60 %
Muut ostot, aineet ja tarvikkeet	24 511	22 605	166	151	5,70 %	5,40 %
Avustukset	31 193	28 754	211	193	7,30 %	6,90 %
Muut toimintakulut	23 128	19 442	156	130	5,40 %	4,60 %
Toimintakulut yht.	427 218	419 360	2 890	2 809		
Asukasluku	147 821	149 269				

Henkilöstökertomuksen 2024 mukaan henkilöstövähennykset laskivat kaupungin henkilöstömenoja noin 6,1 miljoonaa euroa. (Lähde: [Henkilöstökertomus 2024](#)) Virka- ja työehtosopimuksiin perustuvien palkkojen sopimuskorotusten osuus henkilöstömenojen muutoksesta on ollut noin 7,2 miljoonaa euroa.

Perustietotekniikkapalvelut ulkoistettiin vuoden 2024 alusta ja yksi päiväkotisiirtyi kaupungin vastuulle vuoden lopussa. Työllistyttyjen määrä laski 57 henkilötyövuodella.

Taulukko 3: Kaupungin henkilöstökulut ilman sotea ja pelastuslaitosta 2021–2024 (henkilöstökertomukset ja tilinpäätökset)

	2021	2022	2023	2024
Kaupungin henkilöstökulut ilman sotea ja pelastuslaitosta, 1 000 euroa	208 522	216 838	225 280	220 153

Havainto: Kaupungin sopeutustoimien vaikutus näkyy siinä, että kaupungin toimintakulut ovat laskeneet 81 euroa asukasta kohti vuodesta 2023 vuoteen 2024. Myös henkilöstökulut ovat laskeneet, vaikka palkat ovat nousseet vuonna 2024.

Palkallisten henkilötyövuosien määrä on vuonna 2024 Jyväskylän kaupungissa 4 191 henkilötyövuotta, josta vakituisten henkilöstön osuus on 3 361 henkilötyövuotta eli 80,2 prosenttia koko henkilöstöstä. Yhteensä määräaikaisen henkilöstön, sijaisten sekä muun henkilöstön osalta vähennystä on ollut 180 henkilötyövuotta.

Havainto: Mikä osuus yhteistoimintaneuvotteluilla on ollut henkilöstökulujen pienemiseen? Yt-neuvotteluiden tuloksena vuonna 2023 menosäästön on arvioitu olevan noin 1 miljoonaa euroa. Vuodelta 2024 ei vielä ole tietoa. Henkilöstökulut ovat laskeneet yhteensä vuodesta 2023 vuoteen 2024 hieman yli 5,1 miljoonaa euroa.

Talouden tasapainottamistoimenpiteissä onnistuminen

Kaupunginvaltuusto on päättänyt noin 40 miljoonan euron talouden sopeutuspaketista vuodelle 2024. Sopeutuksen suunnittelussa on talousarviossa 2024 otettu huomioon tulevien vuosien talouteen vaikuttavat tekijät. Sopeutuksen tarve on perustunut siihen, että mikäli näitä sopeutuksia ei tehtäisi, olisi talousarvion alijäämä vuodelle 2024 ollut noin 47 miljoonaa euroa.

Talouden sopeutustarvetta ei siten ole voitu määrittää suoraan edellisen vuoden tilinpäätösluvuista, koska kaupungin talouden pohjaan vaikuttavat tekijät muuttuvat vuosittain. Edellisen vuoden 2023 tulorahoitukseen ovat vaikuttaneet muun muassa poikkeukselliset verohännät, talousarviovuoteen puolestaan vaikuttavat valtionosuuden muutokset ja kunnallisveron korotus. Talousarvion 2024 sopeutustarpeen määrittelyssä on huomioitu päivitetty veroennusteet, jolloin tulorahoituksen ja käyttötalouteen tarvittavan määrärahan välistä erotusta on tullut kattaa noin 40 miljoonalla eurolla. Mikäli tätä ei olisi otettu huomioon, olisi se merkinnyt noin 47 miljoonan euron alijäämää vuodelle 2024. Mikäli kunnallisveron korotusta ei olisi tehty, olisi alijäämä ollut ennakkolisten laskelmien mukaan vielä suurempi.

Havainto: Talousarviossa 2024 on kaupungin tilikauden alijäämäksi arvioitu -7,1 miljoonaa euroa, ja toteuma on 6,2 miljoonaa euroa, mikä johtuu ensinnäkin siitä, että sopeutustoimissa on onnistuttu ja että vuoden lopulla kunnat ovat saaneet verotulojen tasauserää, josta Jyväskylän osuus on ollut noin 8 miljoonaa euroa.

Sopeutuksen pääosan noin 19,3 miljoonaa euroa on muodostanut käyttötalouden meno- ja tulosopeutus, jonka pohjana ei ole suoraan käytetty edellisen tilikauden toteumaa, vaan menojen ja tulojen muutoksilla päivitettyä laskelmaa. Sopeutusten onnistumista tukee kuitenkin tilinpäätösten 2023 ja 2024 toimintakatteiden vertailu. Toimintatulot ovat kasvaneet vuodesta 2023 vuoden 2024 tilinpäätökseen yhteensä 7,1 miljoonaa euroa (3,6 %) ja toimintamenot ovat vähentyneet 5,7 miljoonaa euroa (-1,1 %).

Toinen osa sopeutusta on tuloveroprosentin nosto (0,64 %), jonka on arvioitu lisäävän taloussuunniteluvaiheessa kaupungin verotuloja noin 16,7 miljoonaa euroa vuonna 2024. Verotulot ovat kasvaneet 8 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

** Verotulojen kasvu on 7 974 460 euroa. TP 2024: Kaupungin verotulot olivat vuonna 2024 yhteensä 343,1 miljoonaa euroa ja toteutuivat alkuperäiseen talousarvioon nähden 5,0 miljoonaa euroa parempana. Kunnallisverojen tuotto oli syksyn 2023 ennustetietoihin nähden vahva ja verotuottoja kertyi 8,9 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota enemmän. Edelliseen vuoteen verrattuna verotulot kasvoivat 8,0 miljoonaa euroa (+2,4 %). Kunnallisverotuottojen osuus kasvusta oli 14,8 miljoonaa euroa (+6,1 %) ja kiinteistöverojen osuus 0,8 miljoonaa euroa (+1,4 %). Yhteisöverotuotot laskivat 7,6 miljoonaa euroa edellisvuodesta (-21,5 %).*

Kolmas taloutta tasapainottava kokonaisuus on kaupungin osinko- ja korkotulojen lisääminen, minkä on arvioitu lisäävän kaupungin tuloja noin 4,6 miljoonaa euroa. Toteuma on 4,9 miljoonaa euroa.

*** TP 2024: Kaupungin osinko- ja korkotulot lisääntyivät 4 914 054 euroa. Kaupungin rahoitustuotot olivat vuonna 2024 yhteensä 24,5 miljoonaa euroa ja ne kasvoivat 9,0 miljoonaa euroa edellisvuodesta.*

Edellisvuodesta kaupungin saamat valtionosuudet ovat laskeneet 27,9 miljoonaa euroa (-48,3 %). Talousarviossa 2024 valtionosuuksia ennakoitiin saatavan 30,2 miljoonaa euroa ja ne toteutuivat 0,2 miljoonaa euroa heikompana.

Vuoden 2025 talousarvio ja taloussuunnitelma vuosille 2026–2027 on laadittu siten, että tilikauden ylijäämällä mitattuna talouden tasapainoa ei vielä saavutettaisi taloussuunnitelmakauden loppuun mennessä, vaan talous olisi alijäämäinen 11,0 miljoonaa euroa vuoden 2027 lopussa. Vuoden 2025 talousarvioon sisältyy talouden sopeuttamiseksi tehtäviä toimia 6,6 miljoonaa euroa ja vuoden 2026 sopeutustarpeeksi on arvioitu 6,0 miljoonaa euroa. Taloussuunnitelmavuodelle 2027 ei ole vielä määritetty sopeuttamistarvetta ja -tavoitetta.

Kaupungin tilinpäätöksessä talouden sopeutustoimenpiteistä on raportoitu sanallisesti ja melko yksityiskohtaisesti. Toiminnan ja talouden sopeutus on toteutunut vuosina 2021 ja 2022 omaisuutta myymällä. Vuoden 2023 tilikauden ylijäämään on vaikuttanut 32 miljoonan euron verotulotilitys. Vuonna 2024 sopeutuksesta on toteutunut noin 40 miljoonaa euroa ja vuosille 2025–2027 on jäänyt rakenteellista sopeutustarvetta talousarvion 2025 mukaan 6,6 miljoonaa euroa vuodelle 2025 ja 6 miljoonaa euroa vuodelle 2026.

Havainto: Rakenteellinen sopeutustarve on tilinpäätöksen 2024 jälkeen edelleen sama, vähintään 6,6 miljoonaa euroa vuodelle 2025 ja 6 miljoonaa euroa vuodelle 2026. Lopullinen talouden tasapainoon vaadittava sopeutusmäärä pystytään määrittämään vasta siinä vaiheessa, kun odotetut vuoden 2027 alkaen rahoitukseen vaikuttavat valtionosuuspäätökset on tehty. Talouden tasapainoa ei pelkästään edellä mainituilla sopeutuksen luvuilla saavuteta, sillä toimintakulujen taso ei ole vielä kestävällä tasolla (kasvu alle

verorahoituksen kasvun). Suhdanneherkät tulot, kuten maan myyntivoitot, on rajattava sopeutuksen ulkopuolelle.

Havainto: Talouden sopeutustarpeeseen vaikuttaa työllisyyden kehitys. Hippos-hankkeen rakentamisaikaiset kokonaistyöllisyysvaikutukset ovat kaupungin arvion mukaan noin 2 600 htv, josta 1 500 htv:ta on välittömiä. Hankkeen käynnistyminen vaikuttaa alan työllisyyteen seudulla positiivisesti. Rakentamisen aikaiset verotulovaikutukset ovat arviolta 10 miljoonaa euroa vuodessa ja pysyvät verotulovaikutukset noin 5 miljoonaa euroa vuodessa. Osa verovaikutuksesta kohdentuu Jyväskylän ulkopuolelle. Pysyviä työpaikkoja kaupunki arvioi sijoittuvan Hippokselle 500–600 henkilötyövuotta.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Kaupunki on valtuustokaudella edennyt talouden tasapainottamisessa myymällä omaisuuttaan, menoja karsimalla ja veronkorotuksella. Valtuustokauden alkupuolella menoja on karsittu enemmän juustohöylämäisesti ja valtuustokauden loppua kohden on yhteistoimintamenettelyjen turvin tehty rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia menojen vähentämiseksi.

Vuosi 2024 on toteutunut ennakoitua paremmin, kun kaupungin tulos on ylijäämäinen. Huomattava osa siitä johtuu kuitenkin arvioitua suuremmasta verotulotilityksestä ihan vuoden loppupuolella. Ilman sitä kaupunki olisi tehnyt lähes nollatuloksen. Talouden sopeutustarvetta jää silti tuleville vuosille. Onnistuneet talouden etupainotteiset sopeutustoimet vaikuttavat tuleviin vuosiin ja helpottavat siten sopeutustarvetta.

Kaupungin investointikyky on hienoisesti parantunut, mikä antaa tulevalle valtuustokaudelle mahdollisuuden päättää voimavaroista tuloa tuottaviin investointeihin, elinvoiman ja työllisyyden edistämiseen.

Ehdotus:

Voisiko kaupunginhallitus lausunnossaan valtuustolle arviointikertomuksesta tehdä yhteenvedon siitä, millaisin toimenpitein kaupunginhallitus aikoo varmistaa talouden tasapainoisuuden suunnitelmavuosina?

4. TULOKSELLISUUSARVIOINNIT

4.1 JYVÄSKYLÄN SEUDUN PUHDISTAMO OY:N TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN JA VAIKUTUS HIILIJALANJÄLKEEN

Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy on Jyväskylän kaupungin 87 prosenttisesti omistama tytäryhtiö. Yhtiön muut omistajat ovat Laukaan kunta (8,7 %) ja Muuramen kunta (4,3 %). Yhtiön tehtävä on käsitellä omistajakuntiensa viemäriverkostoista puhdistamolle johdettuja jätevesiä. Yhtiö ei tuota voittoa vaan hoitaa jätevesien puhdistuspalvelutoimintaa omakustannusperiaatteella. (Lähde: [Yritys - Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy \(js-puhdistamo.fi\)](#)) Yhtiöllä on kaksi puhdistamoa: Nenäinniemen ja Korpilahden puhdistamot.

ARVIOINTIKYSYMUKSET

- Miten kaupunginvaltuuston asettamat tavoitteet Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy:lle ovat toteutuneet?
- Miten yhtiön hiilijalanjälki on muuttunut?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Valtuuston asettamat tavoitteet

Talousarviossa 2024 asetetut valtuustoon nähden sitovat tavoitteet:

- Jäteveden käsittelyn yksikkökustannukset ovat kohtuullisella tasolla vertailukaupunkien joukossa. Toteuma Nenäinniemen puhdistamolla on toteutunut (0,57 €/m³).
- Yhtiö käsittelee puhdistamoille johdetut jätevedet voimassa olevien ympäristölupaehdojen mukaisesti. Toteuma Nenäinniemen puhdistamolla on toteutunut. Korpilahdella ei aina kiintoaineen osalta.
- Yhtiö vie hiilijalanjäljen laskennan vuosittaiseksi rutiiniksi. Raportti on luettavissa yhtiön nettisivulla. Toteuma: Laskenta tehty vuosien 2022 ja 2023 osalta (Toimintakertomuksessa 2023).
- Energiankulutuksen seuranta ja säästötavoitteet rakennus- ja prosessikohtaisesti. Toteuma: Kulutusraportit tehty.

Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy on onnistunut jätevedenkäsittelyssä

Nenäinniemen puhdistamo on täyttänyt ympäristöluvan vaatimukset muun muassa kokonaisfosforin, ammoniumtypen, kiintoaineen ja taudinaiheuttajien osalta. Kokonaistypen osalta suositus on mahdollisimman alhainen päästö ja yhtiön tavoite kesäaikaan on 50 prosenttia. Toteuma kesäaikaan on ollut 37 prosenttia ja 28 prosenttia koko vuonna 2024.

Ammoniumtypen vähentämisessä on onnistuttu hyvin, mikä on vähentänyt esimerkiksi Päijänteen syvänteiden kuormitusta. Kokonaisuudessaan Päijänteeseen kohdistuva kuormitus on vähentynyt

merkittävästi vuodesta 2016: kiintoaine 83 %, COD 57 %, BOD 90 %, fosfori 78 %, kokonaistyyppi N, 13 % ja NH-N 99,8 %.

Korpilahden puhdistamon virtaama on noin 1,4 prosenttia Nenäinniemen vuosivirtaamasta. Kiintoaineen osalta ei pitoisuusrajaa (10 mg/l) aivan saavutettu, mikä oli 12 mg/l. ELY-keskus tulee päivittämään Korpilahden puhdistamon ympäristöluvan, mikä todennäköisesti johtaa uuden puhdistamon rakentamiseen. Uuden puhdistamon toteutus ajoittuu todennäköisesti 2030-luvun alkuun.

Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy:n hiilijalanjälki

Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy:n toiminnan hiilijalanjälki vuonna 2023 on ollut 13.590 tonnia CO₂e. Asukasvastinelukuun suhteutettuna päästöt ovat noin 63 kg CO₂e/AVL. Merkittävin osa, noin 10 000 t CO₂e, aiheutuu puhdistamoiden prosessien suorista typpioksiduuli- ja metaanipäästöistä. Toiseksi merkittävin päästölähde on jäteveden käsittelyssä syntyvät jätteet, joista pääasiassa mädätetyn lietteen kompostointi tuottaa noin 1 400 t CO₂e. Nenäinniemen puhdistamon osuus on noin 99 prosenttia ja Korpilahden puhdistamon osuus noin 1 prosentti yhtiön kokonaispäästöistä. Verrattuna vuoteen 2022 hiilijalanjälki on pienentynyt noin 360 t CO₂e. Tämä aiheutui pääosin vähentyneestä Nenäinniemen puhdistamon typpikuormasta. (Lähde: Yhtiön vuosikertomus [jsjp_vuosikertomus-2023_web.pdf \(js-puhdistamo.fi\)](#))

Asukasta kohden jäteveden käsittelyn päästöt ovat n. 82 kg CO₂e / asukas. Tulos vastaa noin 0,9 prosenttia suomalaisen vuosittaisesta hiilijalanjäljestä (9 610 kg CO₂e). Asukasvastinelukuun (AVL) suhteutettuna päästöt ovat noin 63 kg CO₂e. Jätevesikuutiota kohden päästöt ovat noin 0,9 kg CO₂e/m³.

Vuonna 2024 voimaan tulleen uuden jätevesidirektiivin myötä Nenäinniemen puhdistamolle tulee seuraavassa ympäristöluvan tarkistuksessa kokonaistypenpoistovaatimus (kokonaistyyppi = ammoniumtyppi + nitraattityppi + orgaaninen typpi). Tämä tulee aiheuttamaan Päijänteessä kesäaikaisten sinileväkukintojen yleistymistä, koska sisävesissä fosfori ja typpi kilpailevat vesistössä, mikä aiheuttaa voimakkaampaa sinilevän kukintaa.

Nenäinniemen puhdistamo siirtyi käyttämään alkalointikemikaalina soodan sijaan kiertotalouskalsiittia, jota varten rakennettiin kokonaan uusi kalsiittiasema, joka on otettu käyttöön vuonna 2022. Toteutuskustannus on ollut noin 1,1 miljoonaa euroa. Kemikaalin vaihdolla on saatu parannettua huoltovarmuutta, vähennettyä (25 %) hiilijalanjälkeä sekä säästettyä puhdistamon kemikaalikustannuksissa. Kalsiittiasema maksoi itsensä takaisin alle kahdessa vuodessa. Vuonna 2023 myös nykyinen sooda-asema muutettiin myös kalsiitilla toimivaksi, mikä myös on vähentänyt hiilijalanjälkeä.

Haasteet

Puhdistamo käsittelee noin 70 prosenttia koko Keski-Suomen yhdyskuntajätevesistä (ELY:ltä saatu tieto). Käsiteltävä jätevesimäärä on keskimäärin noin 38–40 000 m³ vuorokaudessa. Kevättulvien aikaan virtaama kasvaa jopa yli 80 000 m³ vuorokaudessa, mikä tarkoittaa, että hulevesiä pääsee viemärijärjestelmään. Yksittäinen kesäinen rankkasade (102.000 m³/d) on aiheuttanut jopa puhdistamon altaiden tulvimista piha-alueelle.

Puhdistamon vuotuinen sähköenergiankulutus on noin 7 200–8 200 MWh. Puhdistamo on lähes itsenäinen lämpöenergian osalta. Vuonna 2024 käytetystä sähköstä noin 40 prosenttia on saatu omasta biokaasun tuotannosta (CHP-voimala). JSPBio+ -projektin myötä itsetuotetun sähköön osuus on kaksinkertaistunut, ja tuotetun biokaasun energiasisältö noin 15 000 MWh vuosittain. Syntyvän biokaasun

kustannustehokkaalle hyödyntämiselle pohditaan ratkaisuvaihtoehtoja. CHP-voimala on tulossa käyttökänsä päähän, mikä vaatii myös investointeja.

Mikäli sähköverkko ”kaatuisi” jostain syystä hetkellisesti, voidaan käyttää puhdistamon ja Alva Oy:n vara-voimaloita. Mikäli veden virtaus pysähtyisi pidemmäksi aikaa, tulisi putkisto saada kylmällä ilmalla nopeasti tyhjäksi jäätyminen estämiseksi.

Muu yhteistyö ja vesiensuojelun edistäminen

Keski-Suomen vesi ja ympäristö ry, video [JS-Puhdistamo Oy vahvasti mukana vesiensuojelutyössä - Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy](#)

Havainto: Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy:ssä on tehty hyvää kehitystyötä.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy:ssä on tehty hyvää kehitystyötä; hiilijalanjälki on pienentynyt ja tavoitteet ovat toteutuneet.

Kehittämisehdotus:

Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy:n toimintaa tulee turvata siten, että hulevesien virtaamista verkostoon estetään erityisesti kevättulvien aikaan.

4.2 KAUPUNGIN METSÄOHJELMAN TOTEUTUMINEN JA ASUKKAIDEN KUULEMINEN LÄHIMETSIIEN HOIDOSTA

Kaupungin Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelma on päivitetty vuonna 2022 ja hyväksytty kaupunginvaltuustossa 31.10.2022. Ohjelman tavoitteen mukaan Jyväskylä on hiilineutraali vuonna 2030. Tavoitteen saavuttamiseksi kasvihuonekaasupäästöjä on tarpeen vähentää 80 prosenttia vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Suomen ympäristökeskuksen, kuntien ja alueiden kasvihuonekaasupäästöjen laskelman perusteella Jyväskylän kasvihuonekaasupäästöt ovat laskeneet 53 prosenttia vuoden 2007 tasosta. Jäljelle jäävät päästöt on tarkoitus kompensoida ensisijaisesti muidenkin kuin Jyväskylän kaupungin omistamien metsien hiilinielujen avulla. Kaupunki omistaa 10 prosenttia Jyväskylän maantieteellisen alueen metsistä.

Metsäohjelma on metsien käyttöä ja hoitoa vuoteen 2030 saakka linjaava strateginen suunnitelma, joka on hyväksytty kaupunkirakennelautakunnassa 12.6.2018 § 170. Metsäohjelman toteutumista seurataan vuosittaisessa metsäohjelman toimintakertomuksessa.

Metsäohjelman toteutusta tarkentaa toimenpideohjelma, jossa on mm. linjaukset hoitoluokittain (lähi-metsä, ulkoilu- ja virkistysmetsä, arvometsä, suojelumetsä, talousmetsä, suojametsä ja maankäytön muutosalue. (https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/liite1_metsaohjelma_toimenpideohjelma.pdf)

Vuoden 2018 tiedon mukaan lähimetsiä on 1 238 hehtaaria, joka on noin 14 prosenttia kaikista kaupungin omistamista metsistä.

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten valtuuston asettamat metsiä koskevat tavoitteet ovat toteutuneet ja miten kaupungin metsäohjelman toteutumista seurataan?
- Mikä on metsäohjelman osuus resurssiviisaustavoitteiden ja kasvihuonekaasupäästöjen kompensoinnissa?
- Mitkä ovat erityisesti lähimetsien hoidolle asetetut kriteerit?
- Miten asukkaita sekä sidosryhmiä kuullaan lähimetsien hoidosta?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Kaupunkirakenteen toteuttama arviointi

Tarkastuslautakunnan kuulemisissa annetun tiedon perusteella ensimmäinen metsäohjelman toteutuksen vuosiraportti on esitelty kaupunkirakennelautakunnalle metsäasiantuntijan toimesta ja seuraavat vuosiraportit ovat menneet kaupunkirakennelautakunnalle tiedoksi. Vuosiraporttien käsittelystä ei ole

pöytäkirjamerkintää. Vuoden 2023 metsäohjelman toimintakertomus löytyy kaupungin kotisivulta, [Metsäohjelma 2030 Jyväskylän kaupunki](#).

Havainto: Kaupungin metsäohjelman tavoitteiden toteuttaminen on merkittävää monesta näkökulmasta, mm. Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelman tavoitteiden toteuttamisessa, joten metsäohjelman toteutumisen vuosiraportti olisi hyvä merkitä kaupunkirakennelautakunnan pöytäkirjaan.

Kaupunki tilasi metsäohjelman toteutusta arvioivan auditoinnin Tapio Palvelut Oy:ltä. Alkuvuodesta 2023 valmistuneen auditoinnin tulosten mukaan kaupungin metsien hoitoa on toteutettu metsäohjelman linjausten mukaisesti. Auditointityöhön sisältyi toimijoiden haastatteluita, kaupungin raportointiin ja aineistoihin tutustumista sekä hoitokohteiden mittauksia ja laadunarviointia maastossa. Kehittämistarpeet koskivat metsätiedon tallennusta ja dokumentointia. Auditoinnin tulokset on esitelty kaupunkirakennelautakunnalle (ilmoitusasia 7.2.2023) ja kaupunginhallitukselle sekä kaupunginvaltuustolle (kaupunginvaltuuston seminaarissa 6.3.2023).

Metsien hoidolle asetetut tavoitteet

Alla olevassa taulukossa ovat talousarvioon 2024 sisältyvät valtuuston asettamat metsiä koskevat sitovat tavoitteet. Tavoitteet koostuvat luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta ja luonnonsuojeluverkoston ekologisesta laadukkuudesta.

Taulukko 4: Valtuuston asettamat tavoitteet kaupungin metsien hoidolle vuoden 2024 talousarviossa ja toteuma

Toiminnallinen tavoite	Toiminnallinen mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso	Toteuma 2024
Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen	Suojeltujen metsien ja soiden osuus kaupungin metsien kokonaispinta-alasta	17 %	Vähintään 17 %	Toteutui 17 %
Luonnonsuojeluverkosto on ekologisesti laadukas.	Luonnonsuojelulailla ja kaavoilla suojeltujen kohteiden pinta-alan osuus metsäsuunnitelman suojelualueiden pinta-alasta.	46 %	47 % (tavoite vuonna 2030 50 %)	Ei toteutunut, osuus on 46 %

Myös kaupunkistrategiassa vuosille 2022–2025 on mittarina suojeltujen metsien ja soiden osuus kaupungin metsien kokonaispinta-alasta (17 %). Resurssiviisaustyön seurantapalvelu ”Ympäristövahti” sisältää metsiä koskevia tavoitteita ja mittareita sekä niiden seurantatietoa. <https://ymparistovahti.jyvaskyla.fi/fi-FI/teemat/#theme6> (teemat/tavoitteet) ja <https://ymparistovahti.jyvaskyla.fi/fi-FI/toimenpiteet/> (toimenpiteet). Ympäristövahdissa seurataan kuutta (6) metsien hoitoon ja käyttöön liittyvää tavoitetta, joiden määrääjat ovat toukokuussa 2025:

[62. Kaupungin hiilinielut vastaavat syntyviä päästöjä](#)

[63. Kaupunki on metsien taloudellisten, ekologisten ja sosiaalisten tavoitteiden yhteensovittamisen edelläkävijä](#)

[64. Luonnon monimuotoisuus ja sekapuustoisuus on lisääntynyt kaupungin omistamissa metsissä](#) (Eri puulajiosuudet, vertailuvuosi 2021, tiedetään kuusen osuus 41,2 % vuonna 2022)

[65. Kaupungin ulkoilu- ja virkistymetsät ovat monipuolisia ja eri-ikäisrakenteisia](#) (87 ha/vuosi)

[66. Kaupungin omistamien metsien hakkuumäärä on vuosittain noin 33 500 kuutiometriä](#)

Kaikkiaan Ympäristövahdissa mainitaan 185 toimenpidettä. Yksi ympäristövahdin toimenpiteissä on Jyväskylän luonnonsuojeluohjelman laadinta. Luonnonsuojeluohjelman luonnos on tulossa nähtäville syksyn 2025 aikana. Ohjelma on tarkoitettu hyväksyä rakennus- ja ympäristölautakunnassa loppuvuodesta 2025.

Hiilinielut ja puukauppatulot

Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelman mukaan kaupunki selvittää, kuinka paljon metsät ja muut hiilinieluina ja -varastoina toimivat alueet voivat vuodessa sitoa hiilidioksidia ja kuinka hyvin tämä kattaa syntyvät hiilidioksidipäästöt. Tarkastuslautakunnan vuoden 2021 arviointikertomuksessa todetaan, että metsäohjelmassa ei ole mainittu hiilinieluja.

Luonnonvarakeskus Luken tutkimusten mukaan Suomen metsämaan nielu on muuttunut päästöksi, koska puuston muodostama nielu ei enää riitä kattamaan metsien maaperän päästöjä. (lähde: <https://www.luke.fi/fi/uutiset/kasvihuonekaasuinventaarion-ennakkotiedot-2023-metsat-ovat-kaantyneet-paastolahteksi-koska-puuston-nielu-ei-ena-riita-kattamaan-metsien-maaperan-paastoja>)

Vuoden 2023 Jyväskylän metsäohjelman toimintakertomuksessa on esitetty suuntaa antava laskelma kaupungin metsien maaperän ja puuston varastoimasta hiilidioksidista, joka vuonna 2023 on noin 5,8 miljoonaa tonnia. Laskennat tulevat kaupungin metsävarojen hallinnointiin käyttämän ForestKit-ohjelmiston laskentamalleista/metsävaratiedoista. Kaupungin yleiskaavan 2050 laadinnan yhteydessä laaditaan selvitys kaupungin hiilinieluvarannoista (lähde: [Osallistumis- ja arviointisuunnitelma Jyväskylän yleiskaava 2050 \(jkl.fi\)](#)). Toimialalta pyydetyn tiedon mukaan nykyisillä metsäohjelman linjauksilla kaupungin metsät ovat hiilinielu. Vuoden 2025 alussa metsävarajärjestelmän laskenta antaa hiilidioksidivastoksi 6,2 miljoonaa tonnia. Lisäys edelliseen vuoteen johtuu osittain lisääntyneestä metsäpinta-alasta, jota on päivitetty suunnitelutiedon keruun ja maanhankintojen yhteydessä. Arvio on suuntaa antava ja tarkentuu laskentamallien kehittyessä.

Kaupungin runkopuun kasvu on noin 53 300 kuutiometriä ja hakkuupoistuma Metsäohjelman ohjaamana 33 500 kuutiometriä. Päästökuilu vaatii noin 186 725 puukuutiometrin nielun. Yksistään kaupungin omistamat metsät eivät kompensoi kaupungin kasvihuonekaasupäästöjä. Kaupunki omistaa noin 10 prosenttia kuntarajojen sisäpuolella olevasta metsämaasta eli 9 200 hehtaaria. Kaupungin hiilidioksidinielu on siis noin 19 800 kuutiometriä, joka vastaa noin 17,6 kt CO₂e (hiilidioksiekvivalenttia). Metsäohjelman vuoden 2023 toimintakertomuksen mukaan puukauppatulot vuodelle 2023 tilitetyistä puukaupoista olivat 1,5 miljoonaa euroa. Myös vuosien 2021 ja 2022 puukauppatulot olivat noin 1,5 miljoonaa euroa.

Lähi-, ulkoilu- ja virkistysmetsien toimintakate oli vuonna 2023 negatiivinen, 31 705 euroa. Myyntituotot olivat 282 073 euroa. Tilinpäätöksen 2024 mukaan puunmyyntituloja saatiin tavoitellun 100 000 lisäeuron sijasta puun hyvän myyntihintakehityksen vuoksi noin 340 000 euroa talousarviota enemmän metsäohjelmaan kirjatun vuotuisen puukaupan kuutiomäärätavoitteen kuitenkin ylittymättä.

Metsäohjelman toteutumisen seuranta

Kaupunki selvittää säännöllisesti asukkaiden mielipiteitä metsien hoidosta. Viimeisin (tilanne 6/2024) lähimetsäkysely on toteutettu Kuokkalan lähimetsien hoitotoista. Lisäksi kaupunki toteuttaa kolmen vuoden välein koko kaupungin kattavan asukaskyselyn. Viimeisin asukaskysely on tehty vuonna 2022. ([Met-siimme liittyvät asukaskyselyt | Jyväskylä.fi \(jyvaskyla.fi\)](#))

Taulukko 5: Lähimetsien asukaskyselyiden (2021–2024) yleisarvosanojen keskiarvot (Lähde lähimetsien asukaskyselyt 2021–2024 [Metsiimme liittyvät asukaskyselyt | Jyväskylä.fi \(jyvaskyla.fi\)](#), asteikko 1–5)

	Sääksvuori (2021)	Sarvivuori (2021)	Nenäinniemi (2021)	Säynätsalo-Kinkovuori (2023)	Kuokkala (2024)
Yleisarvosana lähimetsien hoitotöiden lopputuloksesta (1–5) (ka)	3,3	3,9	3,7	3,2	3,7
Yleisarvosana saastanne palvelusta lähimetsien hoitotöiden yhteydessä (1–5) (ka)	3,3	3,7	3,3	3,3	3,3
Kuinka moni asukas pitää tärkeänä lähimetsiensä hoitoa (%)	63 %	100 %	96 %	97 % (Säynätsalo)	94 %
Kyselyn toteutustapa ja vastaajat	Puhelimitse toteutettu robottikysely 931:lle Sääksvuoren asukkaalle, joista 38 vastasi kyselyyn kokonaisuudessaan.	Puhelimitse toteutettu haastattelu tietokoneohjattua puhelinhaastattelujärjestelmää hyödyntäen (Tietoykkönen Oy). Haastattelumäärät:			
		80	120	120	200

Vuoden 2022 lopussa on jätetty kuntalaisaloite luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi Jyväskylän kaupungin metsissä. Aloitteeseen annettu vastaus löytyy osoitteesta: [Kuntalaisaloitteet 2022 | Jyväskylä.fi \(jyvaskyla.fi\)](#). Vuoden 2023 alussa on jätetty valtuustoaloite metsäluonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi ja ympäristödemokratian vahvistamiseksi Jyväskylässä. Valtuustoaloite on käsitelty kaupunginvaltuustossa 24.4.2023 § 34.

Ekologinen kestävyys lähtökohdaksi

Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistyksen näkökulmasta kuntalaisaloitteeseen annetussa vastauksessa ja kaupungin toiminnassa taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys esitetään samanarvoisina (Kuntalaisaloite 23.11.2022: Luonnon monimuotoisuutta lisäävä Jyväskylän kaupungin metsissä). Aloitteen mukaan luontoon liittyvissä kysymyksissä tulisi ensisijaisena lähtökohtana pitää vaikutuksia ekologiseen kestävyYTEEN ja siitä johtaa vaikutukset sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyYTEEN. Riskinä nähdään laaditun metsäohjelman toteuttaminen niin, ettei luonnon monimuotoisuustavoitteita toteuteta käytännössä vaan ne jäävät muiden intressien ja arvojen alle.

Luontoympäristöllä on todettu olevan vaikutusta ihmisen fyysiseen, henkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Jyväskylän metsäohjelmassa todetaan, että metsillä on tutkimusten mukaan hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia. Metsäohjelmalla tavoitellaan Jyväskylää, jossa vuonna 2030 kaupungin metsät tuottavat virkistyskäyttöä, maisemallisia, taloudellisia sekä terveydellisiä hyötyjä ja säilyttävät luonnon monimuotoisuutta. <https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/metsat/jyvaskylan-metsaohjelma>

Onkin tärkeää, että kaupunkialueiden kaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa luontoympäristöjen terveysvaikutukset otetaan huomioon. Kaupunkiluontoalueet, kuten Jyväskylässä noin 10 kilometrin pituinen keskuspuisto, Kehä Vihreä, voidaan nähdä kaupunkilaisten terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta tärkeänä infrastruktuurina. Myös lähi- ja virkistysmetsillä on luontoympäristöinä myönteisiä terveysvaikutuksia. (Luontoympäristön terveysvaikutukset ja niiden taloudellinen merkitys. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 76/2024. <https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2024/10/luke-luontoympariston-terveysvaikutukset-ja-niiden-taloudellinen-merkitys.pdf>)

Erityisesti asukkaiden lähi- ja virkistysmetsien hoidon tulee olla monitavoitteisia ja niihin tulisi kytkeä mukaan myös luontoympäristöjen terveyshyötyjen tuottaminen. Asukkaiden kannalta tärkeimpiä tavoitteita ovat luontoympäristöjen vetovoimaisuus, saavutettavuus ja käytettävyyys. Metsäohjelman toimenpiteiden tulee tukea monien tavoitteiden toteutumista.

Metsäohjelman auditointiraportissa puhutaan vain metsän terveydestä: https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/2023-02/jyvaskylan_metsaohjelman_auditointiraportti.pdf.

Tiedottaminen ja vuorovaikutus lähimetsiin kohdistuvista toimenpiteistä

Ennen lähimetsien hoitoa kaupunki jakaa tiedotteen hoitotöistä. Asukkailla on mahdollisuus merkitä puita, jotka he toivovat poistettaviksi. Kaupungille voi myös esittää toiveita puiden säästämiseksi tontin rajapinnasta. Metsäpalvelut merkitsevät maalimerkillä tonttien läheltä kaadettavat puut etukäteen. Muualla alueella kaadettavien puiden valinta tehdään metsänhoidollisin ja maisemallisin perustein kaatotyön yhteydessä.

Kaupunki saa monipuolisesti palautetta metsäohjelman toteuttamisesta ja lähimetsien hoidosta myös esimerkiksi kaupungin palautejärjestelmän kautta, suoriin yhteydenotoin, tapaamisista kentällä, sosiaalisen median kanavissa ja sidosryhmäkeskusteluissa. Metsäohjelman toteuttamisen raportit ovat kaupungin nettisivulla: <https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/metsat/ajankohtaisia-metsaasioita>.

Myönteistä on, jos kuntalaisaloitteet ja kaupungin järjestämät asukastilaisuudet luovat neuvottelevaa ja puntaroivaa keskustelukulttuuria paikallisesti. Myönteistä on myös, että luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita osallistuu yhteisiin tilaisuuksiin, joissa vuorovaikutus kehittyy keskustelevampaan suuntaan. Vaikka aloite tilaisuuksiin ja niihin osallistumiseen on tullut osin sidosryhmiltä kaupungin sijaan, on niihin osallistunut päätöksentekijöitä ja viranhaltijoita. Yhteisiä tilaisuuksia kuntalaisaloitteen julkaisemisen jälkeen ovat olleet esimerkiksi kuntalaisaloitteeseen liittyvä keskustelutilaisuus kirjastotalolla, metsäohjelman yhteistyöryhmän tapaamiset sekä yleiskaavaprosessin tilaisuus. Metsäosaston edustaja on ollut mukana joillakin metsäkävelyillä.

Metsäohjelmasta puhutaan ”eri kielillä” ja luontoon liittyvät asiat herättävät voimakkaita tunteita. Metsäohjelman metsätalouskieli on osittain vaikeaselkoista, ja käytetty kieli indikoi ohjelman painottumisesta metsätalouteen. Kaupungin ja sidosryhmien nähdään tulkitsevan metsäohjelman toteuttamista osittain eri tavalla esimerkiksi siltä osin, millainen jälki toimenpiteistä jää luontoon, erityisesti lähimetsiin sekä ulkoilu- ja virkistysmetsiin. Yhteinen keskustelu ja palautteen vastaanottaminen metsäohjelman tulkinasta vasta-argumentoinnin sijaan sekä ennakollinen vuorovaikutus ennen toteutettavia toimenpiteitä on tärkeää.

Kaupungin nettisivun mukaan asutuksen lähimetsiä hoidetaan erillisen hoito-ohjelman mukaisesti: https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/lahimetsien_hoito_2022-2026.pdf. Hoito-ohjelmassa esitetään vain alueet, joihin toimenpiteet kohdistuvat kunakin vuonna.

Pääosin metsäsuunnitelmista viestitään metsänhoidollisesta näkökulmasta viitaten hakkuihin ja raivauksiin niin toimintakertomuksissa kuin tiedotteissa (yksiäänisyys). Yhdistys näkee, että metsäohjelman hengen mukaista olisi sisällyttää luonnon monimuotoisuus myös tiedottamiseen. Asukaskyselyiden muotoilujen osittaisesta johdattelevasta linjasta on sidosryhmien kesken keskusteltu ja palautteiden käsittelyn painottumista on toivottu selvitettävän. Keskustelua toivottaisiin erityisesti ennen toimenpiteitä toteutuksesta, vaihtoehtoista ja luontoarvoista.

Yhdistyksen näkökulmasta yhteydenottaminen ja saaminen kaupunkiin toteutuu matalalla kynnyksellä ja on rakentavaa. Yhdistyksen saaman palautteen mukaan keskustelu on kuitenkin välillä haastavaa, eikä kannusta kuntalaisia osallistumaan, josta esimerkkinä nostetaan lähimetsien hoitoa koskeva keskustelu ja myös mediassa käyty keskustelu. Yhdistys toivoo enemmän dialogia, asukasyhdistysten ja metsäaktiivien kävelykierroksia alueilla metsänkäsittelytoimia koskien sekä yhteisen tietopohjan vahvistamista, yhdessä kaupungin kanssa.

Kuntalaisten palautteen huomioiminen - vaikuttavuus

Kuntalaisilta saatu palaute on osin ristiriitaista ja polarisoitunutta. Metsäohjelman toimintakertomuksessa painottuu metsätalousnäkökulma ja luonnonsuojelukysymysten yhdistäminen vain luonnonsuojelualueisiin kaikkien metsien sijaan. Epäselväksi on jäänyt se, miten toimintatapoja on muutettu auditointiraportoinnin havaintojen perusteella. Viimeistään metsäohjelman päivitystyön yhteydessä toivotaan uudentyyppisen osallistavan ja keskusteleavamman prosessin toteuttamista sekä metsien monimuotoisuuden tasapainoisempaa huomioimista. Päivitystyössä tarvitaan yhteistä ajantasaista tietopohjaa ja eri intressien yhteensovittamista. Ekologista kestävyyttä tulee pitää ensisijaisena ja tästä johtaa taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys.

Metsäohjelman auditointi sekä kutsu sen aloittamisprosessiin on ollut myönteistä. Jatkoa ajatellen on hyvä arvioida myös auditoinnin toteuttajan osaamista ja näkökulmaa sekä osaamisen painopisteitä eli voisiko arviointia toteuttaa monipuolisemmin ja puutuotantoa laajemmin. Yhdistyksen näkökulmasta auditointiraportti keskittyi hakkuihin ja viestintään, mutta luonnon monimuotoisuuden tilasta ja kaupungin toimenpiteiden riittävydestä ei raportista saa tietoa. Sidosryhmien antamat kommentit oli jätetty vaille huomiota lopullisessa raportissa. Hiilineutraalisuuden ja luonnon monimuotoisuuden tavoitteiden ja niitä koskevan keskustelun olisi tärkeää kulkea käsi kädessä.

Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistyksen edustajien näkemyksen mukaan kaupunki voisi julkisena toimijana ottaa vieläkin vahvemman roolin hiilineutraaliustavoitteen ja luonnon monimuotoisuuden säilymisen ja lisäämisen osalta. Kaupunkien keskuudessa Jyväskylän kaupunki on kohtuullisen suuri metsänomistaja noin 10 prosentin metsämaaomaisuudellaan. Kaupunki on vienyt eteenpäin luontoon/ilmastoon liittyviä tavoitteita vaikuttaen myös muihin maanomistajiin, mitä yhteistyötä on hyvä lisätä. Kaupungin omistamista metsistä suojeltuja on 17 prosenttia (Talousarvio 2024).

Hiilineutraalisuuden saavuttamisen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta oleellista on, miten näiden asioiden valmistelussa, päätöksenteossa, toteutuksessa ja toimenpiteiden arvioinnissa noudatetaan riittävä julkisuutta, avoimuutta ja asukkaiden osallisuutta. Kuntalaisaloitteisiin vastaaminen nostaa esille luontoon liittyviä asioita, mutta vastausten informaatioarvo ja vaikuttavuus jää usein heikoksi ([Kuntalaisaloitteet 2022 | Jyväskylä.fi \(jyvaskyla.fi\)](#)). Asukkaiden osallisuuden mahdollisuuksia on, mutta niitä toivotaan lisää ja niiltä toivotaan parempaa vaikuttavuutta.

Selvityspyynnöt

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyytänyt kaupunkia toimittamaan selvityksen Köhniön ja Vaajakosken Konttisentien alueella liito-oravien reviirien heikennyksistä. Kaupunki on lähettänyt ELY:lle lausunnon (D/864/10.03.01.05/2024), ELY-keskukselta ei ole tullut vastausta huhtikuuhun 2025 mennessä.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Kaupungin metsien maaperän ja puuston varastoiman hiilidioksidin laskentaa on kehitetty, mikä antaa pohjaa arvioida kaupungin metsiin liittyviä erilaisia arvoja.

- Lähimetsien osuus Jyväskylän kaupungin omistamista metsistä on noin 14 prosenttia ja ulkoilu- ja virkistysmetsien noin 29 prosenttia. Asukaspalautteen perusteella lähi-, ulkoilu- ja virkistysmetsiä raivataan liian harvoiksi, sopivasti tai liian vähän. Jyväskylän kaupungin puunmyyntisopimuksen mukaan asutuksen lähimetsissä toimitaan PEFC-sertifikaatin mukaisesti FSC-sertifikaatin sijaan. Kaupungin metsävastaavilta saadun selvityksen mukaan käytännössä on toimittu FSC-sertifikaatin mukaisesti.
 - Asutuksen lähimetsien hoito-ohjelman kriteerit olisi hyvä linkittää kaupungin sivustolla hoitokriteereihin ja avata noudatettavan sertifikaatin sisältöä.
 - Metsien terveysvaikutuksien arvo tulisi tehdä näkyväksi.
- Lähi-, ulkoilu- ja virkistysmetsillä ei ole tuottotavoitetta, mutta niistä saatavalla tulolla katetaan kustannuksia. Kaupunkirakennelautakunnan 1.10.2024 päätöksen mukaisesti UPM Metsä jatkaa Jyväskylän puukauppakumppanina.
 - Lähimetsän tulo tulisi ilmoittaa erikseen metsätuloissa.
 - UPM käyttää aliurakoitsijana Metsä-Multiaa. Ohjeiden ja kriteereiden soveltaminen tulee varmistaa työnjohdolla metsänhoitotoita tekevien kanssa.
- Eri intressiryhmien kohtaamisten järjestämistä ja osallistavan demokratian tilaisuuksia tulee järjestää riittävästi, koska ne lisäävät yhteistä ymmärrystä vaikeista, ristiriitaisista ja haastavista asioista ja siten edistävät myös valtuuston asettamien tavoitteiden saavuttamista ja helpottavat päätöksentekoa.
- Jotta valtuusto- ja kuntalaisaloitteet toimisivat aidosti keskustelua edistävinä, tulisi aloitteiden esityksistä ja vastauksista tehdä seurantaa, miten ne ovat vaikuttaneet tulevien ohjelmien laadintaan ja toimintatapoihin.
- Keski-Suomen liiton tehtäviin kuuluu toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten selvittäminen ja ennakointitiedon tuottaminen. Liiton toimesta tehdään hiilineutraaliustavoitteeseen ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvää seurantaa ja tiedolla johtamisen mallia. Tietolähteet tulee yhdistää metsäohjelman toteutuksen seurantaan kaupungin ja Keski-Suomen tasolla sekä maa-kohtaisesti. Tätä tietopohjaa voidaan hyödyntää metsäohjelman päivitystyössä.

Kehittämisehdotus:

Metsäohjelman päivittäminen on ajankohtaista ja tässä työssä sekä yleiskaavassa tulee ottaa huomioon luontoympäristön eri näkökulmat/monitavoitteisuus; kuten luonnon monimuotoisuuden edistäminen, hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen sekä terveyshyödyt ja viihtyisyys.

Voisiko lähimetsille asettaa kriteerit, joiden mukaan asutuksen läheisyyteen kohdistuu vain välttämättömiä metsänhoitotoimenpiteitä?

Kaupunki on vienyt eteenpäin luontoon/ilmastoon liittyviä tavoitteita vaikuttaen myös muihin maanomistajiin. Eri intressiryhmien kohtaamisten järjestämistä ja osallistavan demokratian tilaisuuksia tulee järjestää riittävästi. Voisiko kaupungin muistakin ohjelmista järjestää asukaspaneeleita/kuntalaispaneeleita, esimerkiksi ennen metsäohjelman päivitystä?

4.3 JOUKKOLIIKENTEN JÄRJESTÄMINEN

”Resurssiviisas Jyväskylä 2040” -ohjelma on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 31.10.2022 ja yksi sen teemoista on ilmastokestävä liikennejärjestelmä. Resurssiviisaustyön seurantapalvelu ”Ympäristövahti” on otettu käyttöön marraskuussa 2022 ja se sisältää seurannan matkamäärien kaksinkertaistamisen tavoitteesta. Ympäristövahdin mukaan kesästä 2024 matkamääriin lasketaan mukaan Hankasalmen ja Äänekosken matkat (Linkki: Jyväskylä Ympäristövahti [Mittarin tiedot · Ympäristövahti \(jyvaskyla.fi\)](#)). Vuonna 2024 joukkoliikenteen viranomaisalue on laajentunut Hankasalmen, Petäjäveden, Toivakan ja Äänekosken alueelle. Uudistettu linjasto ja maksuvyöhykkeet on otettu käyttöön kesäkuun 2024 alussa.

Kaupungin talousarvioon 2024 sisältyy sitova toiminnallinen tavoite: *”Olemme parantaneet edellytyksiä kysyntää vastaavalle asumiselle ja hiilineutraalille liikkumiselle”*. Yksi tavoitteen neljästä mittarista on joukkoliikenteen matkamäärä, jonka tavoitetasoksi vuodelle 2024 on asetettu 8,6 miljoonaa matkaa vuodessa. Joukkoliikenteessä käytettävän puhtaan käyttövoiman odotetaan vähentävän CO₂-päästöjä 2 232,4 tonniaCO₂-ekv. vuodessa. Toimenpiteen toteuttaminen tuottaa Jyväskylän kaupungille arviolta 1,6 miljoonan euron säästön vuonna 2024 verrattuna vuoden 2023 keskimääräiseen kilometrihintaan.

Palvelutason parantamisen tavoitteen toteuttaminen vaatii kaupungilta noin 1,7 miljoonan euron panostuksen, minkä arvioidaan tuottavan 0,5 miljoonaa euroa.

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten kaupungin joukkoliikenteen matkamäärät ovat kehittyneet (sitova talousarviotavoite)?
- Kuinka talousarvioon 2024 määritellyt joukkoliikenteen ilmastobudjettitavoitteet ovat toteutuneet?
- Miten joukkoliikenteen asiakas- ja henkilöstötyytyväisyys ovat kehittyneet?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Kaupungin joukkoliikenteellä ei ole omaa kalustoa tai kuljettajia henkilöstössään. Joukkoliikennepalveluiden liikennöintisopimukset kilpailutetaan ja liikennöitsijät toteuttavat palvelun. Kesällä 2024 alkaneen kymmenen vuoden mittaisen sopimuskauden arvo on noin 220 miljoonaa euroa. Lisäksi ELY-keskus hankkii kuntarajat ylittävää seutujoukkoliikennettä ja seudulla toimii myös markkinaehtoisia liikennöitsijöitä.

Joukkoliikenteen matkamäärien kehitys

Jyväskylän seudun joukkoliikenteen ”Linkki tulevaisuuteen 2030-kehittämishjelma” on hyväksytty Jyväskylän kaupunginvaltuustossa sekä Muuramen ja Laukaan kunnanvaltuustoissa syksyllä 2019 (Linkki tulevaisuuteen 2030 [Esityslistahaku-asian liitteet \(jkl.fi\)](#)). Kehittämishjelmaan sisältyy tavoite kaksinkertaistaa joukkoliikenteen matkamäärät 15 miljoonaa matkaan vuoteen 2030 mennessä. Matkamäärien lähtötaso oli 7,4 miljoonaa matkaa vuonna 2018 ja koronan vaikutus näkyi matkamäärien laskuna vuosina

2020 ja 2021, jolloin matkamäärät olivat 20 prosenttia alkuperäistä tavoitetta alhaisemmat. Toimialan antaman selvityksen mukaan tavoitetason toteutuminen vaatisi matkamäärien vuosittaista kahdeksan prosentin lisäystä vuodesta 2023 eteenpäin. Kehittämishojelman päivitys alkaa vuonna 2025.

Tammi-heinäkuun 2024 välillä matkustajamäärä on kasvanut edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon nähden 8,1 prosenttia (Lähde: [Microsoft Power BI](#) kaupungin tilastot, paikallisliikenteen matkustajamäärät Jyväskylässä).

Taulukko 6: Jyväskylän seudun joukkoliikenteen matkamäärät (lähde tilinpäätökset 2021–2024 ja talousarvio 2024)

	2021 TP	2022 TP	2023 TP	2024 TA	2024 TP
Matkamäärä miljoonaa matkaa/vuosi	5,4	7,3	8,7	8,6	9,35*

* Vuoden 2024 luvussa on mukana 3.6.2024 voimaan tulleen uuden linjaston mukaiset matkamäärät ja uusina liikennöintikohteina alkaneiden Hankasalmen ja Äänekosken suuntien matkamäärät. Luku kertoo bruttoliikenteenä järjestetyn liikenteen matkustajamäärän, jolla tarkoitetaan Jyväskylän seudullisen viranomaisen järjestämää liikennettä (luvuissa ei ole mukana ELY:n KOS-sopimus eikä markkinaehtoisen liikenteen matkamääriä).

Uusi Jyväskylän seudun joukkoliikennelautakunta (Hankasalmen, Jyväskylän, Laukaan, Muuramen, Petäjäveden, Toivakan ja Äänekosken kuntien yhteinen toimielin) aloitti toimintansa 1.1.2024. Aiemman Jyväskylän seudun joukkoliikennelautakunnan (Jyväskylän, Laukaan ja Muuramen yhteinen toimielin) toiminta lakkasi 31.12.2023. Kesäkuun alussa toteutettiin Linkin linjastouudistus, jossa Jyväskylän ja Muuramen alueen joukkoliikenne uudistui palvelemaan lisääntyneen matkustuksen ja kehittyvien alueiden tarpeita. Liikennöinnin aloitti muun muassa neljä uutta linjaa 9, 9K, 45 sekä 46.

Kaupunkirakenteen toimialan antaman selvityksen mukaan tuloksellista toimintaa mahdollistavat ihmisten halu liikkua kestävämmän, seudun kuntien yhteinen ymmärrys hyvistä joukkoliikennepalveluista alueen vetovoimatekijänä, joukkoliikenteen kehittämisohjelma, kestävää liikkumista tukeva kaupunkisuunnittelu, yhteistyö liikennöitsijöiden kanssa ja pitkäjänteinen taloussuunnittelu.

Asumista pyritään kaavoittamaan hyvien joukkoliikennedyhteyksien varsille. Kaupungin talousarvioon 2024 sisältyy tavoite parantaa edellytyksiä kysyntää vastaavalle asumiselle ja hiilineutraalille liikkumiselle, jonka yksi mittari on: ”95 % kerrostalo- ja rivitalotuotannosta sijoittuu yleiskaavan kestävästi liikkumisen vyöhykkeelle”. Tämä toteutui, 99 prosenttia sijoittuu tavoitteen mukaisesti.

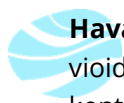
Olisi tärkeää, että joukkoliikenteen järjestäjä saa tietoa paitsi kaupungin myös hyvinvointialueen palveluverkko muutoksista ajoissa, jotta liikenne voidaan suunnitella ja toteuttaa asiakaslähtöisesti ja taloudellisesti. Aikataulu- ja linjastomuutokset tehdään pääsääntöisesti kesä- ja talviaikatauluihin siirryttäessä. Kesken kauden tehtävien muutosten tiedottaminen asiakkaille on haastavampaa.

Havainto: Yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa on tärkeää luoda toiminta- ja tiedonvaihdeväylät asiakasliikennöinnin ja palveluverkon muutoksista.

Kaupunkirakennelautakunnan kokouksessa 21.1.2025 on hyväksytty kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelma, jossa todetaan, että Jyväskylän kaupungin kestävästi liikkumisen (kävely, pyöräily ja joukkoliikenne) yhteenlaskettu kulkutapaosuustavoite on 55 % (Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelma). Vuoden 2021 Henkilöliikennetutkimuksen mukaan kestävien kulkutapojen osuus Jyväskylässä oli 44 % (kävely 26 %,

pyöräily 12 % ja joukkoliikenne 6 %). Potentiaalia kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuksien kasvulle on merkittävästi.

Havainto: Kaupunkirakennelautakunta vastaa katuinfran kehittämisestä, joten se voisi arvioida, onko Linkki-linjoilla riittävästi turvallisia pyöräparkkeja, jotta pyöräilyn ja joukkoliikenteen yhdistäminen toimii sujuvasti. Onko selvitetty, onko asiakkailta tarvetta ottaa pyörä mukaan bussiin ja miten tätä voisi kehittää?

Matkojen hintakehitys

Maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskeva kuntien ja valtion välinen MAL-sopimus on laajentunut vuodesta 2021 alkaen koskemaan myös Jyväskylän seutua. Kahdeksan Keski-Suomen kuntaa, eli Jyväskylä, Hankasalmi, Petäjävesi, Laukaa, Muurame, Toivakka, Uurainen ja Äänekoski, muodostavat Jyväskylän seudun MAL-sopimusalueen. Uudet maksuvyöhykkeet kattavat koko viranomaisalueen. (Lähde: Jyväskylän seudun joukkoliikennelautakunta 2/2024 21.2.2024 §11.) Jyväskylän kaupunkiseudun joukkoliikenteen matkalippujen hinnoittelu on perustunut maksuvyöhykemalliin vuodesta 2015 alkaen.

Linkki tulevaisuuteen -kehittämisohjelman mukaan yksi keino joukkoliikenteen matkustajamäärien kasvattamiseen on lippujen edullisuus. Paikallisliikenteen kausilippujen hintoja alennettiin noin 20 prosenttia vuonna 2019 (Linkki tulevaisuuteen 2030) ja helmikuussa 2020 hintoja alennettiin lisää (joukkoliikennejaosto 18.12.2019 § 29). Joukkoliikenteen asiakasmaksuja on korotettu helmikuussa 2024 ja kesäkuussa 2024 ovat tulleet voimaan uudet maksuvyöhykkeet, jolloin myös kausilipputuotteiden hintoja on korotettu.

Talousarvion 2024 mukaan joukkoliikenteen toimintatuloissa kaupungin sopeuttamistoimien seurauksena lippujen asiakashintoja korotetaan vuodelle 2024 noin 6–8 prosenttia. Matkamäärien nousun ja lippuhintojen korotuksen seurauksena asiakastulojen odotetaan kasvavan yli 2,0 miljoonalla eurolla.

Taulukko 7: Joukkoliikenteen lipputulot (Lähde: Jyväskylän joukko- ja palveluliikenteen tilinpäätökset 2021–2024)

	2021	2022	2023	2024
Joukkoliikenteen lipputulot (M€)	8,2	10,9	12,6	14,2 M€

Joukkoliikenteen myyntituloja kertyi 300 000 euroa ennakoitua enemmän. Joukkoliikenteen valtionavustuksista on jäänyt pois aikaisemmin saatu ilmastoperusteinen valtionavustus 1,0 miljoonaa euroa, minkä seurauksena joukkoliikenteen talousarviota vuodelle 2024 korjattiin vastaavasti (Joukkoliikennelautakunta 31.10.2024 § 28).

Asiakastyytyväisyyden kehitys

Jyväskylän seudun joukkoliikenteen asiakasraati aloitti toimintansa vuonna 2016. Vuonna 2018 asiakasraati laajeni kattamaan joukkoliikenteen lisäksi muitakin fiksun liikkumisen muotoja. Raati kokoontuu muutamia kertoja vuodessa ja käsittelee kävelyä, pyöräilyä, fiksun autoilua ja erilaisia liikkumisen palveluja. (Lähde: [Fiksun liikkumisen asiakasraati](#) | [Linkki \(jyvaskyla.fi\)](#))

Taulukko 8: Jyväskylän seudun joukkoliikenteen asiakastyytyväisyys- ja palautteet (lähde tilinpäätös 2023 ja 2024)

	2021	2022	2023	2024
Asiakastyytyväisyys, palvelun keskimääräinen arvosana (1–5)*	4,21	4,22	4,22	4,15
Kaupungin palautepalveluun saapuneiden joukkoliikenteen palautteiden määrä, kpl		2 218	2 691	3 513
Suosittelavuus luku NPS** %	41,75	55,89	56,5	49,5

* Linkki teettää vuosittain kolme palvelun laatututkimusta, joissa 700 satunnaisesti valitulta matkustajalta pyydetään arvioita palvelusta. Tarkasteltavana on kuljettajien toiminta (asiakasystävällisyys ja ajotapa) sekä kaluston siisteys.

** Net Promoter Score -luku kertoo, kuinka todennäköisesti asiakkaat suosittelevat palvelua muille. 50:n ylittäviä tuloksia pidetään NPS-mittauksessa erinomaisina (asteikko 100–100).

Kuljettajakoulutuksissa esille tulleet kuljettajien huomiot on välitetty liikennöitsijöille toimenpiteitä varten. Sopimuksen mukaan liikennöitsijät vastaavat henkilöstön työolosuhteista.

Vuoden 2024 ilmastobudjetin joukkoliikennetavoitteet

Vuoden 2024 talousarvioon sisältyy kaupungin ensimmäinen ilmastobudjetti. Ilmastobudjettiin on nostettu ”Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelmasta” merkittävimpiä toimenpiteitä päästövähennysvaikutuksen näkökulmasta. Talousarvion 2024 ilmastobudjettiin sisältyy seuraavat joukkoliikenteen toimenpiteet:

- Joukkoliikenne siirtyy käyttämään 100 % puhtaita käyttövoimia (biodiesel, sähkö, kaasu tai vety) 1.6.2024 alkaen. Toimenpiteen toteuttaminen tuottaa Jyväskylän kaupungille arviolta 1,6 miljoonan euron säästön vuonna 2024 verrattuna vuoden 2023 keskimääräiseen kilometrihintaan.
- Joukkoliikenteen palvelutason parantaminen toteutetaan 1.6.2024 alkaen. Toimenpiteen toteuttaminen tuottaa Jyväskylän kaupungille arviolta 1,7 miljoonan euron kustannukset ja 0,5 miljoonan euron tuotot (nettokustannus 1,2 M€).

Joukkoliikenteen edellä esitettyjen toimenpiteiden hiilidioksidipäästöjen vähennykseksi on talousarviossa 2024 arvioitu 2 232,4 tonnia CO₂-ekv. /vuosi. Toteuma tilinpäätöksessä 2024 on 1 825 tonnia CO₂-ekv. /vuosi. Uusia sähköautoja Linkki-alueen joukkoliikenteeseen on saatu 64 kappaletta korvaamaan vanhempia dieselbusseja. Toteuma perustuu kilpailutuskohteen 1 toteutuneisiin kilometrisuoritteisiin kesäkuu-joulukuu 2024. Nämä kilometrisuoritteet olisi toteutettu dieselkalustolla, jos käyttövoimauudistusta ei olisi toteutettu. Kilpailukohteen 2 ja 3 osalta kalusto on ollut jo biodieselillä, joten näiden osalta muutosta ei tapahtunut. Toteumassa ei ole huomioitu arviota siitä, kuinka paljon matkamäärän kasvu vähentää yksityisautoilua (bensini/diesel). Budjettivaiheessa on arvioitu, että uudistukset tuovat lisää 400 000 matkaa, joista 5 prosenttia on oletettu korvaavan yksityisautoilua.

Havainto: Joukkoliikennettä on kehitetty ympäristöystävälliseen suuntaan. Myös linjasto on kehitetty niin, että palveluihin pääsy on joustavaa.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Joukkoliikenteen matkamäärät ovat kasvaneet merkittävästi joukkoliikenteen linjaston laajentuessa. Linjaston laajentuminen on mahdollistanut erityisesti sairaala Novan palvelujen joustavaa saavuttamista. Uudistukset ovat mahdollistaneet myös entistä sujuvamman liikkumisen kaupunginosien välillä. Joukkoliikenteen autojen vaihtamisen sujuvuus on parantunut.

Asiakastytytyvääisyyttä seurataan säännöllisesti ja se on pysynyt hyvällä tasolla.

Kehittämisehdotus:

Tiedonvaihtotapojen luomista hyvinvointialueen kanssa on syytä jatkaa, jotta liikenne voidaan suunnitella asiakaslähtöisesti ja taloudellisesti. Tämä auttaa varmistamaan, että joukkoliikenne palvelee hyvinvointialueen palveluverkkomuutoksia.

Kaupunkirakennelautakunta vastaa katuinfran kehittämisestä, joten se voisi arvioida, onko Linkki-linjoilla riittävästi turvallisia pyöräparkkeja.

4.4 KAUPUNGIN ELINVOIMA – TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VALTUUSTOKAUDELLA

Yksi Jyväskylän kaupunkistrategian 2022–2024 neljästä kärjestä on elinvoiman kaupunki, jonka teemoja ovat työllisyyden vahvistaminen, kasvavat yritykset ja houkuttelevat työpaikat, innovaatioiden ja T&K-investointien vauhdittaminen yhteistyönä sekä kasvava ja saavutettava maakuntakaupunki.

Kaupunki on solminut innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksen vuosille 2021–2027 työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Kaupunginhallitus (3.2.2025 § 32) päivitti sopimuksen vuosille 2025–2027. Päätöksessä viitataan työ- ja elinkeinoministeriön tekemään väliarviointiin 14.1.2025, jonka mukaan valtion ja yliopistokaupunkien innovaatiotoimintaa vahvistavat ekosysteemisopimukset ovat tuottaneet huomattavaa lisäarvoa toiminnan suuntaamiseen sekä yritysten, korkeakoulujen ja kaupungin välisen yhteistyön syventämiseen ja kaupunkien roolin vahvistumiseen.

Väliarvioinnissa sopimuksen toteutuksen aineisto päättyy vuoteen 2022. Jyväskylän jatkosopimukseen on lisätty teemoina NATO-yhteistyö, vetyteknologian edistäminen sekä kiertotalouden täsmennyksiä. Jyväskylän kaupungin ekosysteemisopimuksen strategisen tason painopisteinä säilyvät edelleenkin liikunnan, terveyden edistämisen ja hyvinvoinnin ekosysteemin sekä uudistuvan teollisuuden ekosysteemin kehittäminen. Jyväskylän ekosysteemisopimuksen toteutus on liitetty Hippos-hankkeen etenemiseen, mikä ei ole täysimääräisesti lähtenyt vielä käyntiin.

Jyväskylän kaupunginhallitus on sopinut 30.10.2023 elinvoimalupauksen Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän yrittäjien, Jyvässeudun yrittäjien sekä Korpilahden yrittäjien kesken vuosille 2024–2026.

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten kaupungin elinvoimaisuus on muuttunut vuosina 2021–2024?
- Miten innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimukseen vuosille 2021–2027 sisältyvien hankkeiden vaikuttavuus on kehittynyt? Mitä hankkeilla on saatu aikaan?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Kuntien elinvoimaisuuden vertailu EVP-indeksillä

Vuoden 2025 helmikuussa julkaistussa EVP-indeksin laskennassa on tehty muutoksia verrattuna edelliseen vuonna 2023 julkaistuun indeksiin, jota on raportoitu arviointikertomuksessa 2023.

Päivitetystä indeksistä on tarkasteltu entistä laajemmin kuntien elinvoimaa ja sen edellytyksiä. Elinvoimaindeksiä on päivitetty siten, että indeksiin sisältyvät kuntatalouden muuttujat on korvattu kokonaisvaltaisemmin kuntatalouden tilannetta kuvaavilla talousluvuilla. Talouslukuindeksi on korvannut kaksi muuttujaa: verotulot asukasta kohden sekä kertyneen ylijäämän. Tämän vuoksi talouslukuindeksin

painoarvo on 2-kertainen verrattuna muihin muuttujiin. Lisäksi elinvoimaindeksiä on täydennetty yritysdynamiikkaa koskevalla yritysperstannalla.

Taulukko 9: Kymmenen elinvoimaisinta kuntaa ja Jyväskylän vertailukaupungit FCG:n ja MDI:n tutkimuksen mukaan vuonna 2023 ja 2025 muutoksin (EVP-indeksi - MDI). Kymmenen kärki vuonna 2023 ja 2025 sekä vertailukaupungit.

Kunta	EVP-kokonaisindeksi 2025	Sijoitus EVP-indeksin mukaan 2025	EVP-kokonaisindeksi 2023	Sijoitus EVP-indeksin mukaan 2023
Helsinki	80,4	2	81,7	1
Pirkkala	76,6	4	77,4	3
Kittilä	80,3	3	70,6	9
Sipoo	74,4	5	74,3	4
Espoo	81,9	1	79,2	2
Inkoo			58,1	34
Kustavi			61,8	30
Eurajoki			52,9	55
Lieto			63,5	21
Porvoo	70,9	12	66,2	17
Tampere	73,3	8	72,6	6
Vantaa	74,2	6	73,2	5
Oulu	70,4	15	65,6	18
Turku	70,9	14	68,1	13
Jyväskylä			59,6	32
Kuopio			59,3	33
Lahti			52,6	59
Pori			46,1	80

*Tyhjä sarake, tieto ei ole yleisesti saatavissa.

Jyväskylä, Kuopio, Lahti ja Pori eivät sijoitu tässä kaikkien kuntien vertailussa 20 elinvoimaisen kunnan joukkoon. Yli 50 000 asukkaan kuntien EVP-indeksin vertailussa Jyväskylä sijoittuu yhdeksänneksi (9. indeksi 65,6) ja vertailukaupungeista Kuopio kymmenenneksi (10. indeksi 65,1), Lahti kolmanneksitoista (13. indeksi 56,5) ja Pori kahdeksannetoista (18. indeksi 48,8).

Havainto: Ulkoisten palvelutuottajien/tutkimuslaitosten vertailujen kriteerit voivat muuttua eri mittauskerroille. Jyväskylän elinvoimaisuuden kehittymisen arvioinnin kannalta on tärkeää, että arvioinnin ja mittaamisen kriteerit pysyvät samoina ainakin valtuustokausittain, jotta kaupungin toimenpiteitä voidaan kohdistaa vaikuttavasti.

Kuntien elinvoimaisuuden vertailu WSP-indeksillä

Arviointikertomuksessa 2023 on raportoitu elinvoimaa kuvaavien selvitysten tuloksia. Jyväskylä on parantanut elinvoimaansa vuodesta 2021 vuoteen 2023 Alueiden tutkimuksen 2023 (WSP-elinvoimaindeksin) mukaan. Jyväskylä on sijoittunut tässä vertailussa vuonna 2023 sijalle 26 ja vuonna 2021 sijalle 42. Vuonna 2024 Jyväskylän elinvoimaisuus on tipahtanut kaksi pykälää, sijalle 28. (<https://www.wsp.com/fi-fi/nakemyksia/alueiden-tutkimus-2024>)

Taulukko 10: Jyväskylän ja vertailukaupunkien sijoitus WSP-elinvoimaindeksillä mitattuna.

Kunta	Sijoitus kuntien vertailussa	WSP-elinvoimaindeksi
Vantaa	10	159
Oulu	20	154
Turku	34	145
Jyväskylä	28	150
Kuopio	36	143
Lahti	74	129
Pori	71	130

Jyväskylä ohitti Turun verrattuna vuoteen 2023.

Alueiden tutkimuksessa vuodelta 2024 elinvoimaisuutta raportoidaan myös työllisyysalueittain. EVP-indeksillä TOP 10 työllisyysalueisiin lukeutuu Jyväskylä-Muurame.

Havainto: Ulkoisten palvelutuottajien / tutkimuslaitosten vertailujen perusteella Jyväskylän elinvoimaisuudessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Jyväskylä kuuluu kuitenkin vahvan elinvoiman ja vetovoiman kaupunkeihin yli 50 000 asukkaan kuntajoukossa.

Kaupunki on mukana ekosysteemisopimuksissa

Valtio on solminut yliopistokaupunkien kanssa sopimuksia julkisen ja yksityisen TKI-rahoituksen strategisesta kohdentamisesta globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi <https://tem.fi/ekosysteemisopimukset>. Jyväskylän sopimus sisältää liikunnan, terveyden edistämisen ja hyvinvoinnin sekä uudistuvan teollisuuden kehittämishankkeita.

Valtion ja yliopistokaupunkien ekosysteemisopimusten (2021–2027) toteutuksen väliarviointi on julkaistu 6.11.2024 [Valtion ja yliopistokaupunkien ekosysteemisopimusten \(2021–2027\) toteutuksen väliarviointi - MDI](#).

Väliarvioinnissa tuloksia raportoidaan kaupunkiryhmittäin, Jyväskylän seurantatietoja ei raportoida erikseen. Jyväskylä on kaupunki, jossa sopimuksen puitteissa kehitetään nykyisiä sopimussisältöjä. Väliarvioinnissa todetaan, että sopimukset ovat tuoneet lisäarvoa, mutta vaikuttavuudessa on vielä haasteita. Kaupungin tilinpäätöksessä 2024 on todettu, että ”Työ- ja elinkeinoministeriön Ekosysteemisopimuksen tähänastisten hankkeiden kokonaismäärä on 15. Hankkeiden tavoitteena on vahvistaa korkeakoulujen ja yritysten välistä yhteistyötä ja lisätä TKI-panostuksia. Vuonna 2024 ekosysteemityöhön osallistui 359 eri organisaatiota. Kansainvälisen liiketoiminnan kehittämiseksi solmittiin Innovation Bridge yhteistyösopimus Bizkaia Beazin kanssa, International Venture Academyssa ja Business Rallyn Investor Day:ssa tarjottiin sijoittajaohjelma yhteensä 16 yritykselle, Seed Village kiihdyttämöohjelmassa korkeakoulujen ja elinkeinopalveluiden tarjoamaan TKI-sparraukseen osallistui 20 yritystä. Uusina kärkinä ovat vetyekosysteemi ja Toyota Mobility Foundationin kanssa käynnistyvä yhteistyö, Natoon ja puolustusteollisuuteen liittyvät arvoverkkotyö sekä kestävien kuitujen teema.”

Yritysten lukumäärä ekosysteemien yhteistyöverkostossa on kasvanut strategiakauden aikana. Alueen yritysten liikevaihto on kuitenkin laskenut vuodesta 2022 lähtien. Tammi-kesäkuussa Keski-Suomen

yrittäjien yhteinen liikevaihto oli 2,5 prosenttia edellisvuoden vastaavaa aikaa heikompi. Vientiliikevaihto laski 6,1 prosenttia (Tilinpäätös 2024; Keski-Suomen aikajana II/2024).

Havainto: Ekosysteemisopimusten toteutumisen seurannasta ja hankkeiden vaikuttavuudesta tarvitaan lisää tietoa.

Yritysten sijoittumispalvelut

Tilinpäätöksen mukaan vuoden 2024 aikana sijoittumispalvelut ovat tukeneet 5 uuden yrityksen sijoittumista kaupunkiin. Määrä on vähentynyt puoleen edellisistä vuosista. Nämä yritykset tekivät Jyväskylään reaali-investointeja noin 4,6 miljoonan euron edestä toimipaikkojensa perustamisen yhteydessä. Työllisyysvaikutukset Jyväskylään ja ympäristökuntiin ovat noin 21 htv uusia työpaikkoja ja kertaluonteiset/rakennusaikaiset työllisyysvaikutukset tulevat olemaan ovat noin 38 henkilötyövuotta.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Jyväskylä on pysynyt tällä valtuustokaudella 2021–2024 lähes samalla tasolla elinvoimaisuudessaan. Keski-Suomen yritysten T&K-investointien määrä on kasvanut, mutta yritysten liikevaihdon kasvattamisessa on haasteita. Työpaikkaomavaraisuus on Jyväskylässä hiukan laskenut vuosina 2021–2023.

Kehittämisehdotus:

Alueen yritysten liikevaihto on laskenut jo useamman vuoden, vaikka yritysten lukumäärä ekosysteemien yhteistyöverkostossa on kasvanut. Liikevaihto tulisi myös saada kasvuun. Millä kaupungin toimenpiteillä tuetaan yritysten kasvua ja kansainvälistymistä? Miten kaupungin yrittäjille antamaan elinvoimalupaukseen on vastattu? Onko näihin uusia keinoja näköpiirissä?

4.5 TYÖLLISYYDEN EDISTÄMISEN VAIKUTTAVUUS – PALVELUJEN JÄRJESTÄMISEN SIIRTYMINEN KAUPUNGILLE

Työmarkkinatuen kuntaosuus on heikentynyt työllisyystilanteen vuoksi kasvanut vuoden 2024 aikana noin 20,0 miljoonaan euroon. Jyväskylän työttömyys oli suurista kaupungeista toiseksi korkein (14,8 %) helmikuussa 2025. Kaupungin talouden tasapainoisuuden ja asukkaiden hyvinvoinnin kannalta ratkaisevaa on, miten kaupunki onnistuu työllisyyden edistämässä ja uusien työpaikkojen syntymisen tukemisessa.

Työllisyyspalveluiden järjestämisvastuu on siirtynyt kunnille 1.1.2025 alkaen. TE-uudistuksen myötä Jyväskylän kaupungin vuoden 2025 valtionosuudet ovat kasvaneet 27,0 miljoonaa euroa, josta palveluiden rahoituksen osuus on 19,8 miljoonaa euroa ja työttömyysturvan laajenevaan rahoitusvastuuseen saatava korvaus 7,2 miljoonaa euroa. Valtionosuus palveluihin on yleiskatteellista ja siihen vaikuttaa muun muassa työikäisen väestön ja työttömien määrä.

Vuodelle 2025 kaupunki on arvioinut talousarviossa työmarkkinatuen kuntaosuudeksi 26,7 miljoonaa euroa. Työttömyysturvan laajenevaa rahoitusvastuuta pienentää työttömän työnhakijan työllistyminen avoimille työmarkkinoille.

Työllisyyspalveluiden toimintamenot talousarvion 2025 mukaan ovat 31,7 miljoonaa euroa. Työttömyysturvan rahoitusvastuu (26,7 M€) on toimialan yleisissä kuluissa, yhteensä rahoitustarve on noin 58 miljoonaa euroa. Mikäli työttömyyttä onnistutaan vähentämään, pienenee valtionrahoitus ainoastaan laajan työttömyyden kriteerin osalta.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin tavoite on tiivistää kuntakokeilun keskeiset hyvät käytännöt, joita on siirretty työllisyysalueen keinovalikoimaan tavoitteena vähentää työmarkkinatuen kuntaosuutta. Aineisto on kerätty tarkastuslautakuntien puheenjohtajien verkoston toimesta, ja tässä luvussa tarkastellaan Jyväskylän kuntakokeilun sekä Jyväskylän ja Muuramen työllisyysalueen valmistelua. Kolmen työllisyysalueen aloitukseen liittyviä yhteisiä arviointiteemoja tarkastellaan luvussa 4.12.

Työllisyyden kuntakokeilussa työllisyyspalveluiden tehtävä oli järjestää palveluita työttömille työnhakijoille ja palveluissa oleville alle 30-vuotiaille nuorille, maahanmuuttajille sekä KELA:n etuuksilla oleville työnhakijoille. Jyväskylän kaupunki järjesti työllisyyden kuntakokeilun Muuramen, Laukaan ja Äänekosken kanssa 1.3.2021 – 31.12.2024. Työllisyysalueiden valmistelua tehtiin 1.6.2023 – 29.2.2024. Valmisteluryhmät jatkoivat työskentelyä, ja Jyväskylässä elinkeino- ja työllisyysjaosto aloitti toimintansa 3.6.2024.

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten työllisyyden edistämisen vaikuttavuuden parantamisessa on edistytty kuntakokeilun ja työllisyysalueen valmistelun aikana (hyvät käytännöt)?

- Miten työllisyyden edistämisen tavoitteistoa ja toimenpiteitä on muutettu vastaamaan työllisyysalueelle osoitettua tehtävää?
- Miten siirtymä valtiolta kunnalle onnistui Jyväskylän osalta?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Työllisyyden edistämisen talousarviotavoitteet

Talousarviotavoitteet vuonna 2024 ja 2025 ovat samat. Tavoitteisiin pääsemisen keinoissa painottuvat kuntakokeilun hyvät käytännöt.

Taulukko 11: Työllisyyden edistämisen tavoitteet ovat samat talousarviossa 2024 ja 2025.

Talousarviotavoitteet 2024/toteumat	Talousarviotavoitteet 2025
Alle 25-vuotiaat ammattikouluttamattomat: Päättäneiden työttömyysjaksojen ka. kesto 16 vkoa, työttömien työnhakijoiden työnhaun ka. kesto 29 vkoa ka.arvo vuosi 2024). Yksilöllistä palvelua kehitetty. Tavoite toteutui osittain.	Nuorten työllistymiseen ja koulutukseen ohjaamiseen panostetaan.
Analyysi kuntalaisista on tehty, tunnistettu ensisijaiset verkostokumppanit, tiivistetty yhteistyötä esim. Ohjaamon ja Etsivä nuorisotyön kanssa. Tavoite toteutui.	Tavoitteena löytää palveluiden ulkopuolelle jääneet ryhmät.
Ero 3,4 % Tavoite ei toteutunut.	Työttömyysaste laskee (suhteessa valtakunnalliseen tasoon).
Kaikki asiakkaat; päättäneet työttömyysjaksot (ka.) 28 vkoa Työttömien työnhakijoiden työnhaun kesto(ka.) 80 vkoa Alle 30 v. päättäneet työttömyysjaksot (ka.) 18 vkoa Työttömien työnhakijoiden työnhaun kesto(ka.) 38 vkoa Maahanmuuttaneet; työttömyyden (ka.) kesto 39 Tavoite toteutui osittain.	Työttömyyden kesto lyhenee kuntakokeilun asiakkailla.
Vuosi 2024 ka. aktivointiasteet: Kaikki asiakkaat 28,8 % Ulkomaalaiset 44,7 % Tavoite toteutui.	Palveluiden piirissä olevien osuuden kasvattaminen suhteessa koko työttömien työnhakijoiden määrään.
à4046 (osuus kaikista työttömistä työnhakijoista 36,5 %) Tavoite ei toteutunut.	Pitkäaikaistyöttömyys laskee.

Havainto: Vaikka työllisyyden edistämisen tavoitetasot eivät kaikilta osiltaan ole toteutuneet, tulisi tavoitetasoja silti nostaa, jotta kaupunki säästäisi työttömyysturvan rahoitusvastuussa. Näin on tehty vuoden 2025 talousarvioon mm. työttömyyden keston osalta.

Työttömyysturvan rahoitusvastuussa tulisi paremmin ottaa huomioon se, että asiakkaissa on henkilöitä, jotka eivät enää kuntoutu avoimille työmarkkinoille vaan tarvitsisivat muuta palvelua kuin työllisyyspalveluja (lainsäätäjän tehtävä). Jyväskylän työllisyyspalveluiden asiakkaista noin 7–10 prosenttia ei kuntoutu avoimille työmarkkinoille (työllisyyspalveluiden ilmoittama luku). Myös osatyökykyisten työllistymisen edellytyksiä tulisi tukea työmarkkinoilla niin, että osatyökykyinen voisi jäljellä olevalla työkyvyllään työskennellä esimerkiksi osa-aikatyössä.

Työllisyyden edistämisen hyvät käytännöt kuntakokeilusta ja siirtymävaihe 2025

Työllisyyden kuntakokeilun aikana on kehitetty työnhakijan henkilökohtaista ja yksilöllistä asiakaspalvelua, omavalmentajamallia sekä kustannusvaikuttavia palveluhankintoja. Haasteita on edelleen palveluihin ohjautumisen oikea-aikaisuudessa ja siinä, että osataan tehdä osuva palvelutarpeen arvio työttömyyden alkaessa. Työnantajilta toivotaan ennakkoluulottomampaa valmiutta työllistää vieraskielisiä asiakkaita ja pidempään työttömänä olleita.

Jyväskylän ja Muuramen työllisyysalueen näkökulmasta siirtymävaihe vuoden 2025 alkupuolella toteutui melko hyvin. Asiakkaiden prosessit eivät katkenneet eikä siirtymävaihe näkynyt juurikaan henkilöasiakkaille.

Haasteita aiheutui siitä, että vuoden 2024 viimeisinä päivinä asiakastietojärjestelmät olivat kiinni, kun juuri siihen aikaan työnhakijoita ilmoittautuu eniten. Vuoden alussa puhelinpalvelut ruuhkautuivat ajoittain. Työnantajien palveluiden siirto TE-toimistoista kuntiin on aiheuttanut jonkun verran yhteydenottoja, kun työnantajat eivät ole muutostilanteessa löytäneet niin helposti oikeita palvelukanavia. Harkinnanvaraisten kulukorvausten päätösvelka (noin 3 000 päätöstä) siirtyi valtiolta kaupungille, mikä aiheutti jonoa päätöksiin.

Oppilaitosyhteistyö

Jyväskylän ja Muuramen työllisyysalueelle tehdyn kyselyn perusteella työllisyysalueella valmisteltiin koulutuksia työttömille työnhakijoille jo ennen vuotta 2025.

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia on Jyväskylän kaupungin ja Muuramen kunnan sidosyksikkö, jolta työllisyysalue voi tehdä hankintoja sidosyksikköhankintana. Hankintasopimuksen mukaan työllisyysalue hankkii Gradialta kotouttamiskoulutuksia, ammatillista osaamista ja valmiuksia lisääviä koulutuksia ja muita sopimuskaudella mahdollisesti esiintyviin palvelutarpeisiin vastaavia yksittäisiä palveluita yhdessä sopien. Sopimuskausi on kaksi vuotta 1.1.2025 alkaen ja sisältää 2+1 optiovuotta.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Työllisyyden edistämisen tavoitteet eivät kaikilta osin ole toteutuneet. Jyväskylän ja Muuramen työllisyysalueen näkökulmasta siirtymävaihe vuoden 2025 alkupuolella toteutui melko hyvin. Asiakkaiden prosessit eivät katkenneet eikä siirtymävaihe juurikaan näkynyt henkilöasiakkaille.

Todennäköistä on, että työttömyysturvan maksuosuus Jyväskylän kaupungille kasvaa tulevina vuosina vuoden 2024 tasosta, ellei pitkäaikaistyöttömyyttä saada laskemaan. Työttömyysturvan maksuosuuden vaihteluväli tulee olemaan noin 10 miljoonaa euroa talousarviossa 2025 arvioidusta tasosta (26,7 M€). Maksuosuuteen on varauduttava. Jyväskylä – Muuramen ja muiden Keski-Suomen työllisyysalueiden työllisyyden edistämisen innovaatioilla on ratkaiseva merkitys myös kaupungin talouden tasapainottamisessa.

Kehittämisehdotus:

Työllisyyttä edistävien toimintatapojen kehittämisessä oleellista on, miten työllisyysalue ja siihen kuuluvien kuntien elinvoimayksiköiden kanssa saadaan aikaan vaikuttavaa yhteistyötä. Miten Jyväskylän ja Muuramen kaupunkien elinvoimayksiköt ja työllisyysalue yhdessä edistävät elinkeinoja ja työllisyyttä; uutta yrittäjyyttä?

4.6 ASUKKAIDEN HYVINVOINTI – KASVUN JA OPPIMISEN PALVELUT

Kunnan tehtävä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla (kuntalaki 1 §). Asukkaiden tarpeet määrittävät palveluiden järjestämistä. Palvelut tulee järjestää niin, että kaupungin talous pysyy tasapainossa.

Tarkastuslautakunta selvitti vuoden 2023 arviointikertomuksessa Jyväskylän ja vertailukaupunkien asukkaiden hyvinvoinnin ja palveluiden rahoituksen muutosta vuodesta 2017 vuoteen 2023, kun hyvinvointialueet aloittivat toimintansa. Vuoden 2024 arviointikertomuksessa on jatkettu tämän yhteyden tarkastelua painopisteenä kasvun ja oppimisen palvelut.

ARVIOINTIKYSYMYKSET:

- Miten varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen rahoitus on muuttunut hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa vuoden 2023 alusta?
- Miten varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen nettokäyttökustannukset ovat kehittyneet suhteessa vertailukaupunkeihin?
- Minkä suuruisia talouden sopeutustoimia on tehty ja raportoitu tilinpäätöksessä 2024?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Kaupungin kokonaisrahoitus suhteessa vertailukaupunkeihin

Alla on vuoden 2023 arviointikertomuksesta taulukoita, joita on päivitetty vuoden 2023 tiedoilla muutettuna vastaamaan vuoden 2023 rahanarvoa.

Nettokäyttökulut kuvaavat kunnan toiminnan aiheuttamien menojen ja tulojen välistä erotusta (ml. poisotot). Niihin ei sisällytetä investointimenoja- ja tuloja, valtionosuuksia, verotuloja tai rahoituseriä. Vertailukaupunkien nettokäyttökuluihin sisältyvät kaikki muut kulut paitsi satamapalvelut, lukiokoulutus ja ammatillinen sekä ammattikorkeakoulutus (taulukko 12). Jyväskylä ei järjestä itse lukiokoulutusta, mutta myöntää avustusta koulutuskuntayhtymälle palvelun järjestämiseen.

Taulukko 12: Koko kaupungin nettokäyttökulut (ilman sosiaali- ja terveystaloutta, pelastustoimea, satamapalveluita, lukiokoulutusta sekä ammatillista ja ammattikorkeakoulutusta) €/asukas Jyväskylässä ja vertailukaupungeissa vuosina 2022 ja 2023 (Lähde: Kuntaliiton aikasarjapalvelu [Microsoft Power BI](#))

	Jyväskylä	Kuopio	Lahti	Oulu	Pori	Turku	Vantaa
2022	2415	2300	2747	2332	2279	2216	2536
2022 *	2566	2444	2919	2478	2421	2354	2694
2023	2669	2587	2967	2893	2427	2546	2849
Muutos €	103	143	48	415	6	192	155
Muutos (%)	4 %	6 %	16 %	17 %	0 %	8 %	5 %

* elinkustannusindeksillä korjattu kustannus (vuoden 2022 kustannukset muutettu vastaamaan v. 2023 rahanarvoa)

Jyväskylässä talouden sopeutus näkyy nettokäyttökulujen vertailukaupunkeja pienempänä kasvuna 2022–2023.

Vuodelle 2023 kuntien veroprosentteihin tehtiin 12,64 prosenttiyksikön leikkaus. Jyväskylän veroprosentti oli 7,36 vuonna 2023. Jyväskylä nosti vuodelle 2024 veroprosenttiaan kahdeksaan, minkä arvioitiin lisäävän verotuloja noin 16,9 miljoonaa euroa. Nettokäyttökulujen tulisi veronkorotuksesta huolimatta vähentyä sopeutustavoitteen mukaisesti.

Taulukko 13: Nettokäyttökulut ja verorahoitus sekä niiden erotus euroa per asukas ja veroprosentti vuonna 2023 sekä asukasluvun muutos 2022–2023 Jyväskylässä ja vertailukaupungeissa (Lähteet: Nettokäyttökulut Kuntaliiton aikasarjapalvelu [Microsoft Power BI](#), verorahoitus euroa per asukas VM Kuntien tilinpäätöskortti [Kuntien tilinpäätöstiedot ja tilinpäätöskortti - Valtiovarainministeriö \(vm.fi\)](#), veroprosentti 2023 [Kuntien ja seurakuntien tuloveroprosentit vuonna 2023 - vero.fi](#), asukasluvun muutos [11re - Väestö iän \(1-v.\) ja sukupuolen mukaan alueittain, 1972-2023](#))

	Nettokäyttökulut* 2023 €/as	Verorahoitus 2023 €/as	Verorahoitus – nettokäyttökulut 2023 €/as	Veroprosentti 2023	Asukasluvun muutos 2022– 2023
Jyväskylä	2 680	2 660	-20	7,36	1 859
Kuopio	2 785	2 807	22	8,11	1 427
Lahti	3 140	3 279	139	8,11	518
Oulu	3 107	3 001	-106	7,86	2 785
Pori	2 538	2 711	173	8,36	-99
Turku	3 008	2 972	-36	6,86	3 963
Vantaa	3 180	3 307	127	6,36	4 624

*Vuosi 2023 ilman sosiaali- ja terveystaloutta ja pelastustoimeja; palveluiden erilaiset järjestämisen tavat tulisi avata tarkemman kuvan saamiseksi.

Havainto: Jyväskylän verorahoitus on vuonna 2023 asukasta kohden vertailukaupunkien matalin. Verorahoitus ei riittänyt kattamaan kaupungin nettokäyttökuluja. Valtuusto nosti veroprosenttia 8,1:een vuoden 2025 talousarvioon.

Kaupunkien nettokäyttökuluja vuodelta 2024 ei ollut vielä saatavissa tätä kirjoitettaessa, joten alla on verrattu verorahoituksen (verotulot plus valtionosuudet) riittävyttä suhteessa kaupungin toimintakateeseen. Toimintakate saadaan, kun nettokäyttökulut vähennetään kunnan toimintatuotoista. Se kuvaa kaupungin varsinaisen toiminnan tulosta ennen rahoituseriä ja satunnaisia eriä.

Taulukko 14: Kaupunkien toimintakatteet suhteessa verorahoitukseen sekä niiden erotus euroa per asukas ja veroprosentti vuonna 2024

	Toimintakate 2024 €/as	Verorahoitus 2024 €/as	Verorahoitus – toi- mintakate 2024 €/as	Veroprosentti 2024	Asukasluvun muutos 2023– 2024
Jyväskylä	2 170	2 499	329	8,00	1 523
Kuopio	2 348	2 678	330	8,10	1 647
Lahti	2 648	3 011	363	8,10	690
Oulu	2 509	2 879	370	7,90	1 561
Pori	2 235	2 524	289	8,40	228
Turku	2 585	2 734	149	6,90	4 172
Vantaa	2 850	3 040	190	6,40	3 962

*Rahoitustuotoilla voidaan parantaa verorahoituksen ja toimintakatteen erotusta.

Havainto: Jyväskylän verorahoitus vuonna 2024 jää edelleen asukasta kohden vertailukaupungeista. Jyväskylän kaupungilla on rahoitustuottoja melkein 15 miljoonaa euroa, ja esimerkiksi Turun kaupungilla 36 miljoonaa euroa.

Perusopetuksen kustannukset ja sijoitus kaupunkien vertailussa

Kaupunkistrategian mukaan kaupungin tavoitteena on olla innostava ja kannustava kasvatuksen ja koulutuksen polku asukkaiden elinikäiseen oppimiseen. Tämän tavoitteen toteutumista mitataan vaikuttavuusmittarilla, jonka mukaan kaupunki sijoittuu perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen resurssoinnissa viiden parhaan joukkoon asukaslukuun suhteutettuna Suomen 10 suurimman kaupungin vertailussa.

Asukaslukuun suhteutettu vaikuttavuusarviointi ei oikeastaan kerro rahan käytöstä, koska kaupunkien väestö- ja palvelurakenne ovat erilaisia. Tarkastuslautakunta on käyttänyt arvioinnissa rahan käyttöä suhteessa kyseiseen ikäluokkaan. Kaupunkien välillä on eroja ikäluokkien koossa, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osallistumisasteessa sekä eri hoitomuotojen (päiväkotit, palveluseteli, perhepäivähoito ja yksityisen hoidon tuki) välillä.

Taulukko 15: Perusopetuksen nettokäyttökulut vuodelta 2023 (nettokäyttökulut Kuntaliiton taloustilastoista [Microsoft Power BI](#)), 7-15-vuotiaiden määrä vuonna 2023 tilastokeskukselta) https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rf.px/table/tableViewLayout1/

	Perusopetuksen nettokäyttökulut 2023, €/7-15-vuotias	Sijoitus, €/oppilas vuoden 2023 kulujen mukaan	Nettokäyttökulujen (€/oppilas) muutos 2022-2023, %	7-15-vuotiaiden muutos 2022-2023, %	Nettokäyttökulujen muutos 2017-2023, %*	Sijoitus nettokäyttökulujen kasvun mukaan 2017-2023 *
Jyväskylä	10 824	7	9,6	0,2	7,7	9
Kuopio	11 184	3	13,5	1,5	8,7	8
Lahti	11 449	2	5,0	-0,8	18,6	4
Oulu	11 508	1	17,9	-0,6	19,2	3
Pori	10 677	8	10,7	-1,0	5,1	10
Turku	11 012	6	8,8	2,1	17,4	5
Vantaa	9 783	10	10,6	1,5	10,9	6
Helsinki	11 070	5	8,2	2,3	19,4	2
Espoo	11 104	4	8,4	1,2	9,9	7
Tampere	10 557	9	12,0	1,3	20,5	1

* elinkustannusindeksillä korjattu kustannus (vuoden 2017 kustannukset muutettu vastaamaan v. 2023 rahanarvoa)

Havainto: Jyväskylä sijoittuu seitsemänneksi (7.) perusopetuksen resurssoinnissa kymmenen suurimman kaupungin joukossa, kun lasketaan nettokäyttökustannukset suhteessa oppilaaseen (7-15-vuotiaat) vuonna 2023. Jyväskylässä nettokäyttökustannusten kasvu vuodesta 2017 vuoteen 2023 on ollut toiseksi pienintä.

Tilinpäätöksen 2024 mukaan vuodelle 2024 kohdistetut talouden tasapainottamistoimenpiteet, kuten tuntijaon pienentäminen, koulunkäynninohjaajien määrän vähentäminen sekä aine-, tarvike- ja tavaramäärärahan supistaminen estivät kaupunkistrategian mukaisen tavoitteen saavuttamisen siitä, että kaupunki sijoittuisi perusopetuksen resurssoinnissa asukaslukuun suhteutettuna viiden parhaan joukkoon Suomen kymmenen suurimman kaupungin vertailussa.

Havainto: Kaupunkistrategiassa on tavoite, että kaupunki sijoittuisi perusopetuksen resurssoinnissa asukaslukuun suhteutettuna viiden parhaan joukkoon Suomen kymmenen suurimman kaupungin vertailussa. Tilinpäätöksessä 2024 on, että tavoite ei toteutunut, mutta laskelma puuttuu tilinpäätöksestä, eikä tavoitteen toteutumista ole arvioitu kaupunkistrategian toteumaraportilla.

Kokonaiskustannukset eivät pienene samassa suhteessa kuin laskevat oppilasmäärät laskevat. Vertailu asukaslukuun ei anna luotettavaa kuvaa kustannuskehityksestä.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kustannukset ja sijoitus kaupunkien vertailussa

Kaupunkistrategian mukaista vaikuttavuustavoitetta innostavasta ja kannustavasta kasvatuksen ja koulutuksen polusta asukkaiden elinikäiseen oppimiseen seurataan alle peruskouluikäisten lasten osalta muun muassa varhaiskasvatuksen osallistumisasteella. Jyväskylän varhaiskasvatuksen osallistumisaste

oli joulukuussa 2023 87,4 prosenttia 1–6-vuotiaista lapsista (lähde: tilinpäätös 2023) ja 87,2 prosenttia tilinpäätöksessä 2024.

Taulukko 16: Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nettokäyttökulut vuodelta 2023 (nettokäyttökulut Kuntaliiton taloustilastoista), (0–6-vuotiaiden määrä vuonna 2023 Tilastokeskukselta) sekä nettokäyttökulujen muutos 2017–2023 muutettuna vertailukelpoiseen rahanarvoon elinkustannusindeksillä

	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nettokäyttökulut 2023, €/0–6-vuotias	Nettokäyttökulujen muutos 2022–2023, %	0–6-vuotiaiden muutos 2022–2023, %	Sijoitus (1–10) €/lapsi vuoden 2023 kulujen mukaan	Nettokäyttökulujen muutos 2017–2023, %*	Sijoitus nettokäyttökulujen kasvun 2017–2023 mukaan*
Jyväskylä	12 718	16,9	-1,7	5	25,1	2
Kuopio	13 720	13,2	-1,4	1	22,5	6
Lahti	12 928	8,6	-2,6	3	22,9	4
Oulu	12 855	17,7	-2,5	4	26,9	1
Pori	12 668	17,8	-2,5	6	15,7	10
Turku	13 128	16,2	-1,0	2	24,8	3
Vantaa	12 385	16,6	0,1	7	21,6	7
Helsinki	12 159	10,5	-0,6	9	20,1	8
Espoo	12 379	13,4	0,5	8	17,3	9
Tampere	11 757	16,3	0,4	10	22,6	5

* elinkustannusindeksillä korjattu kustannus (vuoden 2017 kustannukset muutettu vastaamaan v. 2023 rahanarvoa)

Havainto: Jos varhaiskasvatuksen nettokustannukset vuodelta 2017 deflatoidaan elinkustannusindeksillä eli muutetaan vuoden 2023 rahanarvoon, niin Jyväskylässä nettokustannukset ovat kasvaneet 10 suurimman kaupungin joukossa toiseksi eniten. Ja euromääräinen sijoitus lasta kohden on viidenneksi suurin eli kaupunkistrategian mukainen.

Osa kaupungeista eli Jyväskylä, Lahti, Oulu, Turku ja Vantaa ovat mukana (osa päiväkodeista) kaksivuotisessa esiopetuskokeilussa. Vuoden 2023 arviointikertomukseen on avattu ero esiopetuksen henkilöstökustannusten kirjausteknisestä erosta (kustannusrakenne Jyväskylässä näyttää suuremmalle). Tästä syystä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nettokäyttökulut esitetään tässä arviointikertomuksessa yhdessä.

Taulukko 17: Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nettokäyttökulujen muutokset vertailukaupungeissa vuodesta 2022 vuoteen 2023 (Tässä vertailussa ei ole voitu huomioida sitä, miten yhteiset kulut tai esim. kasvatusohjaajat ym. on kirjainpitoon kirjattu.)

	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nettokäyttökulut 2022 € / 0-6-vuotias	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nettokäyttökulut 2023 € / 0-6-vuotias	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nettokäyttökulujen muutos € / 0-6-vuotias 2022-2023	Nettokäyttökulujen muutos / 0-6-vuotias 2022-2023 %	0-6-vuotiaiden muutos 2022-2023 %
Jyväskylä	10 689	12 718	2 029	19 %	-1,7 %
Kuopio	11 938	13 720	1 782	15 %	-1,4 %
Lahti	11 593	12 928	1 335	12 %	-2,6 %
Oulu	10 655	12 855	2 200	21 %	-2,5 %
Pori	10 494	12 668	2 174	21 %	-2,5 %
Turku	11 199	13 128	1 929	17 %	-1,0 %
Vantaa	10 628	12 385	1 757	17 %	+0,1 %

Havainto: Kahdessa Jyväskylää suuremmassa ja kolmessa pienemmässä kaupungissa 0-6-vuotiaiden lasten määrä laskee, mutta nettokäyttökulut kasvavat merkittävästi, mikä johtuu useista varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen kohdistuvista muutoksista: osallistumisasteen nousu, varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentaminen (kompensoidaan valtionosuuksissa) sekä vanhempainvapaiden käyttö.

Vuonna 2023 Jyväskylässä asui 8 694 ikäryhmän 0-6-vuotiasta lasta. Tilinpäätöksen 2023 mukaan 0-6-vuotiaiden ikäluokat ovat pienentyneet jonkin verran, mutta varhaiskasvatuspalvelujen piirissä olevien lasten määrä on kasvanut. Vuonna 2024 Jyväskylässä asui 8 565 ikäryhmän 0-6-vuotiasta lasta.

Taulukko 18: Jyväskylä 0-6-vuotiaiden määrä (Lähde: 2017-2023 tilastokeskus ja ennustevuodet kaupungin väestöennuste)

Ikäluokka	2017	2022	2023	2024	E2025	E2030	E2035
0-6-vuotiaat	10 354	8 844	8 694	8 565	8 470	8 410	8 630

Vuoden 2023 varhaiskasvatuksen palvelujen piirissä olevien lasten osallistumisaste oli 87,4 prosenttia (1-6-vuotiaat). Osallistumisaste keväällä 2024 oli 91 % eli palveluntarve on noussut, vaikka lasten määrä ikäluokissa 0-6 on laskenut. Alle kolmevuotiaiden lasten määrän kasvu varhaiskasvatuksessa on vaikuttanut ryhmien suunnitteluun, suurempaan henkilöstötarpeeseen (mitoitus) ja tilojen käyttöön.

Taulukko 19: Talousarvion 2024 tavoite palvelutarpeen mukaisista alueellisista palveluista

Toiminnallinen tavoite	Toiminnallinen mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso	Toteuma
Varmistamme palvelutarpeen mukaiset alueelliset palvelut päivittämällä palveluverkkoa vuosittain	Varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee vuosittain 0,5 %.	83,6 % (1-6-vuotiaat lapset)	85,6 %	87,2 %

Talousarvion 2024 tunnuslukujen mukaan kunnalliseen päivähoitoon (päiväkodit, perhepäivähoito ja kerhot) osallistuu keskimäärin kuukaudessa 5 360 lasta, yksityiseen päivähoitoon (sis. esiopetuksen ja

palvelurahan) 1400 lasta ja kotihoidon tukea saa 1400 lasta. Lasten kotihoidon tuen talousarvio alittui noin 1,2 miljoonaa euroa.

Henkilötyövuodet varhaiskasvatuspalveluissa

Tilinpäätöksen 2023 mukaan varhaiskasvatuspalveluissa oli kasvua edelliseen vuoteen 92 henkilötyövuotta. Vaikka 0–6-vuotiaiden ikäluokat ovat pienentyneet jonkin verran, varhaiskasvatuspalvelujen piirissä olevien lasten määrä on kasvanut ja alle 3-vuotiaiden lasten osallistumisasteen nousu on vaikuttanut myös henkilöstön määrän kasvuun.

Taulukko 20: Varhaiskasvatuksen henkilöstömäärä (henkilötyövuodet) 2019–2024. Lähde: Varhaiskasvatuksen palvelualue

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Henkilöstömäärä (htv)	1 203	1 192,5	1 228	1 293,4	1 385,8	1 360,4

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut

Kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen asiakasmaksuun vaikuttavat perheen koko ja tulot sekä varhaiskasvatusaika. Valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutoksella varhaiskasvatuksen maksuja alennettiin 1.3.2023 korottamalla maksujen perusteena olevia tulorajoja 33 prosenttia. Asiakasmaksut nousivat 1.8.2024 alkaen varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakiin perustuvan indeksitarkastuksen myötä (Sivistyslautakunta 24.4.2024 §36).

Asiakasmaksulain muutokset ovat vaikuttaneet maksutulojen vähentymiseen, ja varhaiskasvatus on maksutonta useammalle perheelle. Toimialan mukaan perhevapaa uudistus on lisännyt jonkin verran alle yksivuotiaiden lasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Kotihoidontukea käyttävien perheiden määrä on vähentynyt. Vuonna 2021 asiakasmaksut alenivat varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutoksen vuoksi tulorajojen noustessa. Vuonna 2022 asiakasmaksut nousivat asiakasmaksulakiin perustuvan indeksitarkastuksen myötä.

Kaksivuotinen esiopetuskokeilu

Jyväskylän kaupunki on mukana opetus- ja kulttuuriministeriön kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa, jonka tavoitteena on muun muassa vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta. Kokeilu kestää elokuun 2021 alusta toukokuun 2024 loppuun. Kokeilua toteutetaan kaksivuotisen esiopetuksen kokeilulain 1046/2020 mukaan. Kokeilu on päättynyt esiopetuksen osalta toukokuussa 2024. Arviointiin liittyvät seurannat jatkuvat vielä kouluissa 1. ja 2. luokilla. Kokeilun tuloksia ei kaupunkitasolla ollut saatavilla tätä kirjoitettaessa.

Kokeilun alkaessa ja samaan aikaan lasten määrän kasvaessa varhaiskasvatuksessa muutamia varhaiskasvatuksen opettajia esiopetuksen pätevyydellä palkattiin lisää. Pääasiassa henkilöstöä organisoitiin niin, että päteviä esiopettajia siirtyi kaksivuotisen esiopetuksen ryhmiin ja sosionomikoulutuksen saaneita sekä muutamia epäpäteviä sijaisia kohdennettiin pienempien lasten ryhmiin. Kokeiluryhmät ja verrokkiryhmät olivat suurelta osin ikärakenteeltaan samankaltaisia, mutta verrokkiryhmissä oli myös ikärakenteeltaan heterogeenisempiä ryhmiä. Kokeilun aikana kaupungilla ei ole todettu kasvua opiskelu- huollon ja erityisopetuksen palveluiden käytössä.

Kaupunkistrategiaa toteuttavia kasvun ja oppimisen ohjelmia

Hyvinvointialueella ja kunnalla on velvollisuus laatia lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa (Lastensuojelulaki 12 §). Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023–2026 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 28.8.2023. Suunnitelmassa korostetaan, että kaikilla luottamushenkilöillä, valmistelijoilla ja henkilöstöllä on riittävä tieto ja taito ottaa huomioon lasten oikeuksien toteutuminen.

Kasvun ja oppimisen palveluiden kehittämisohjelma 2023–2025 on hyväksytty sivistyslautakunnassa 23.11.2022. Kehittämisen teemoiksi on valittu: vuorovaikutustaidot ja yhteisöllisyys, toimintaympäristön rakenteet ja prosessit, osaavat ja hyvinvoivat ammattilaiset sekä yhteisöllinen johtaminen, tietoperustaisuus ja laadun arviointi. Ohjelman mukaan kaupungin tulee huolehtia siitä, että kasvamisen ja oppimisen tuki on organisoitua ja toimivaa.

Kasvun ja oppimisen tuen kehittämissuunnitelma vuosille 2024–2026 on hyväksytty sivistyslautakunnassa 22.5.2024. Suunnitelmassa on määritelty kehittämisen teemat kullekin vuodelle. Ohjelman keskeinen tavoite on tukea inklusiivisuutta (osallisuutta) vahvistavan toimintakulttuurin kehittymistä.

Sivistyslautakunta on päättänyt 14.6.2023 opiskeluhoitosuunnitelmasta, joka sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Se on laadittava yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhoitopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 377/2022.) Suunnitelma koskee myös esiopetusikäisiä ja esiopetuskokeilussa olevia lapsia.

Havainto: Lasten kasvua ja oppimista tukevia ohjelmia on useita, eri näkökulmista laadittuja. Olisiko eri ohjelmia mahdollista yhdistää ja tiivistää, jolloin niiden toteutumisen raportointi olisi kokonaisuuden paremmin huomioon ottavaa?

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteiden toteutuminen

Siirtymä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen koetaan tarkastuslautakunnan kuulemisen perusteella sujuvaksi, koska suurin osa lapsista jatkaa esikoulua varhaiskasvatuksen päiväkodissa.

Taulukko 21: Talousarvion 2024 tavoite varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palvelualueille nivelvaiheiden jatkumosta

Toiminnallinen tavoite	Toiminnallinen mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso	Toteuma
Edistämme lasten ja nuorten hyvinvointia ja varmistamme tuen jatkumoa yhtenäisen opinpolun nivelkohdissa.	Vuosikellojen mukaisen yhteistyön arvioiminen osana päiväkotien ja koulujen lukuvuosisuunnitelmaa	Yhtenäisen opinpolun vuosikellot kirjattuna päiväkotien ja koulujen lukuvuosisuunnitelmiin	Yhtenäisen opinpolun nivelvaiheiden luku-vuosikellot käytössä koko opinpolun matkalla ja yhteistyö ja ohjaus arvioituna myös toiselle asteelle siirryttäessä	Tavoite on toteutunut.
Vahvistamme nivelvaiheiden vuosikellojen mukaista yhteistyötä.				

Toimialan mukaan yksilölliset suunnitelmat on tehty kaikille lapsille varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa Varhaiskasvatuslain 540/2018 (§ 23) mukaisesti.

Toimialan mukaan muutama huoltaja on tehnyt epäkohtailmoituksen aluehallintoviranomaiselle ja näihin on laadittu selvitykset. Kantelut eivät ole johtaneet toimenpiteisiin tai muutoksiin. Varhaiskasvatuksen epäkohtailmoituksia tai muistutuksia on tullut vuoden 2024 aikana muutamia ja ne ovat pääosin koskeneet päivystysjärjestelyä.

Sosiaaliasiavastaavan yhteystietoja ei löydy kaupungin kotisivuilta.

Henkilöstökyselyt

Vuoden 2021 arviointikertomuksessa nostettiin esille varhaiskasvatuksessa vuosilta 2020 ja 2021 tehdyt henkilöstökyselyt. Vastaavanlaisia kyselyitä ei ole toteutettu tämän jälkeen, mutta kysely on toteutettu kasvun ja oppimisen palveluista. Tulokset ovat tulleet henkilöstöpalveluiden toteuttamana kokonaisuudesta sekä yksikkökohtaisesti päiväkodin johtajille omista yksiköistään.

Toimialan mukaan lyhytaikaisiin sijaistuksiin ei aina ole löydetty pätevää sijaista. Vaihtuvuutta on lähinnä lyhyissä sijaistuksissa ja jonkin verran vastavalmistuneiden osalta. Eniten vaihtuvuutta on eläköitymisten ja paikkakunnalta pois muuton seurauksena.

Koronapandemian vuoksi suunnittelu-, arviointi- ja kehittäminen (SAK)-ajat jäivät osittain pitämättä. Nyt SAK-ajat ovat toimialan mukaan pääasiassa toteutuneet, joskin aikoja on jouduttu siirtämään toiseen ajankohtaan. Jyväskylän SAK-aika ohjeistus on uusittu keväällä 2024 ja on otettu käyttöön 1.8.2024.

Henkilöstön saatavuutta on edistetty osallistumalla oppilaitosten tilaisuuksiin ja messuihin. Rekrytointi-ilmoituksissa ja tilaisuuksissa on esillä kaupungin varhaiskasvatuspalveluista kertovia videoita. Henkilön jaksamista on edistetty työyhteisökohtaisilla keskusteluilla työhyvinvoinnin tukemisen keinoista. Esihenkilöiden kanssa on sovittu vuosilomasuunnittelusta koko toimintavuoden ajalle ja keskusteltu keinoista vähentää työvuoromuutoksia. Henkilöstön toiveet lyhyemmästä työajasta on pyritty ottamaan huomioon. Päiväkodin johtajat toimivat varhaiseen puuttumiseen ja ammatilliseen kuntoutukseen liittyvän kaupungin toimintatavan mukaisesti.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Jyväskylän verorahoitus suhteessa kaupungin nettokäyttökuluihin on vertailukaupunkeja matalampi. Talouden sopeutustoimia, kuten tuntijaon pienentämistä, koulunkäynninohjaajien määrän vähentämistä ja aine-, tarvike- ja tavaramäärärahojen supistamista, on tehty erityisesti vuonna 2024. Nämä toimet esitivät tilinpäätöksen mukaan kaupunkistrategian mukaisen tavoitteen saavuttamisen eli sen, että kaupunki sijoittuu perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen resurssoinnissa viiden parhaan joukkoon asukaslukuun suhteutettuna Suomen 10 suurimman kaupungin vertailussa. (Vuoden 2024 nettokäyttökustannuksia ei ole arviota tehtäessä ollut vielä saatavissa.)

Mikäli resurssit (eurot) suhteutetaan kyseistä ikäluokkaa kohti, kaupunkistrategian mukainen sijoitus toteutuu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osalta (viidentenä suurten kaupunkien joukossa), ja perusopetuksen osalta kaupunki on seitsemäntenä vuosien 2023 nettokäyttökulujen mukaan.

Kehittämisehdotus:

Eri ohjelmien ja suunnitelmien yhdistäminen ja tiivistäminen voisi parantaa niiden toteutumisen seurantaa ja raportointia.

4.7 OPISKELUHUOLTO SEKÄ OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI JYVÄSKYLÄN KOULUISSA

Laeilla säännellään palvelujärjestelmän kokonaisuudesta, jolla vastataan oppilaan tuen tarpeeseen. Oppilaan tukimuodot koostuvat yhteisöllisestä ja yksilökohtaisesta opiskeluhuollosta (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, § 4 ja § 5) sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuesta (Perusopetuslaki 1998/628, § 16–18, kolmiportainen tuki). Yksilökohtainen opiskeluhuolto muodostuu kouluterveydenhuollosta, koulupsykologi- ja kuraattoripalveluista sekä monialaisesta yksilökohtaisesta opiskeluhuollosta. Oppilaan tuen tarpeen selvittely ja tuen järjestäminen toteutetaan moniammatillisessa yhteistyössä opiskeluhuollon toimijoiden kanssa.

Lainsäädännössä käytetään käsitettä oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, opetushallitus käyttää käsitettä opiskeluhuolto. Opiskeluhuollolla tarkoitetaan lapsen, oppilaan ja opiskelijan hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetus-, koulu- ja oppilaitosyhteisössä.

Opiskeluhuollon mukainen yksilökohtainen opiskelu- tai oppilashuolto ja perusopetuslain mukainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki eroavat oikeudellisesti toisistaan. Molemmissa lähtökohtana on yhteistyö ja vuorovaikutus oppilaan ja huoltajan kanssa. Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu kuitenkin aina vapaaehtoisuuteen, kun taas oppimisen ja koulunkäynnin tuki ei edellytä oppilaan tai huoltajan suostumusta. [Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja opiskeluhuolto | Opetushallitus](#). Oppimisen ja koulunkäynnin tuen edellyttämään moniammatilliseen yhteistyöhön osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti. Mukana ovat vain ne opettajat ja muut asiantuntijat, joiden työtehtäviin oppilaan tuen suunnittelu tai toteuttaminen kulloinkin kuuluu.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (13 a §) mukaan hyvinvointialueella tulee olla valtuustokausittainen alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhoitopalvelujen järjestämiseksi. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja se on tarkistettava tarvittaessa. Hyvinvointialueen tulee alueensa kuntakohtaisten opiskeluhoitosuunnitelmien perusteella suunnitella opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentuminen alueellaan sekä yhteistyö kunnan kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi. Eri toimijoiden yhteistyön muodot tulee kuvata opiskeluhoitosuunnitelmassa (OHL 13 §), jossa myös arvioidaan opiskeluhuollon kokonaistarve. Kunnat ja hyvinvointialueet sopivat yhdessä käytetyt arviointikriteerit (Muutosmääräys OPH-4606-2022).

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten opiskeluhuollon sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tavoitteet toteutuvat Jyväskylän kouluissa sekä miten toteutumista seurataan ja arvioidaan?
- Miten oppilaan tuen kokonaisuus rakentuu koulujen ja päiväkotien opiskeluhoitosuunnitelmista ja niiden toteutumisen arvioinnista kaupungin ja hyvinvointialueen tiedolla johtamisen prosessiin?
- Miten opiskeluhuollon kokonaisuuden arviointia on kehitetty?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Opiskeluhooltosuunnitelmat

Keski-Suomen aluevaltuusto on päättänyt alueellisesta opiskeluhooltosuunnitelmasta vuosille 2024–2025 (5.12.2023). Jyväskylän kaupungin sivistyslautakunta on päättänyt koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmasta (14.6.2023). Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhooltosuunnitelma, joka sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Se on laadittava yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhooldopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 377/2022.)

Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmat tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 377/2022.) Keski-Suomen hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta vuosille 2024–2025 on aluevaltuuston päätös 5.12.2023. Jyväskylän kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta vuosille 2023–2026 on valtuuston päätös 28.8.2023.

Vuoden 2023 lakimuutosten myötä opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma korvaa aiemmat koulu- tai oppilaitoskohtaiset opiskeluhooltosuunnitelmat, jotka poistuvat laista ja Opetushallituksen valtakunnallisista määräyksistä. (Lähde: [Opiskeluhooltoon koskevat opetussuunnitelmien perusteet ja ammatillisen koulutuksen määräys 1.8.2023 alkaen | Opetushallitus](#))

Nykytilanteessa koulukohtaiset opiskeluhooltosuunnitelmat löytyvät koulujen kotisivuilta (yksikkökohtaiset suunnitelmat), esimerkiksi Vaajakosken koulun sivuilla [Jyväskylän esi- ja perusopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma.pdf \(peda.net\)](#). Suunnitelmat sisältävät tulevan tavoitetilan, suunnitelmissa ei ole arvioita aikaisemmasta toteutuksesta.

Havainto: Opiskeluhoollon kokonaisuutta on kehitetty hyvinvointialueen ja kuntien kesken. Opiskeluhoollon toteutumisen arviointia koulutuksen järjestäjän palveluyksiköistä; kouluista ja päiväkodeista hyvinvointialueen ja kuntien päätöksentekoon asti tulee kehittää. Tärkeää on selvittää, miten kerätään yksikkökohtainen toteuma ja yksiköiden kehittämistarpeet sekä miten hyvinvointialue suuntaa resursseja opiskeluhoollon seurantatietojen perusteella.

Kaupunkistrategiaa toteuttavia kasvua ja oppimista tukevia ohjelmia Jyväskylässä ovat:

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023–2026, joka on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 28.8.2023. Jokaisella hyvinvointialueella ja kunnalla on velvollisuus laatia lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa (Lastensuojelulaki 12 §). Jyväskylän ”Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan 2023–2026” sisältyy toimenpide huolehtia siitä, että kaikilla luottamushenkilöillä, valmistelijoilla ja henkilöstöllä on riittävä tieto ja taito ottaa huomioon lasten oikeuksien toteutuminen.
- Opiskeluhooltosuunnitelma, josta sivistyslautakunta on päättänyt 14.6.2023. Opiskeluhooltosuunnitelma sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Se on laadittava yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhooldopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 377/2022.)

- Kasvun ja oppimisen palveluiden kehittämisohjelma 2023–2025, joka on hyväksytty sivistyslautakunnassa 23.11.2022. Kehittämisen teemoiksi valittiin: vuorovaikutustaidot ja yhteisöllisyys, toimintaympäristön rakenteet ja prosessit, osaavat ja hyvinvoivat ammattilaiset sekä yhteisöllinen johtaminen, tietoperustaisuus ja laadun arviointi. Kaupunki huolehtii siitä, että kasvamisen ja oppimisen tuki on organisoitua ja toimivaa.

- Kasvun ja oppimisen tuen kehittämissuunnitelma vuosille 2024–2026, joka on hyväksytty sivistyslautakunnassa 22.5.2024. Suunnitelmassa on määritelty kehittämisen teemat kullekin vuodelle. Ohjelman keskeinen tavoite on tukea inklusiivisuutta (osallisuutta) vahvistavan toimintakulttuurin kehittymistä.

Havainto: Kasvua ja oppimista tukevia ohjelmia olisi hyvä yhdistää keskenään ja liittää esimerkiksi osaksi hyvinvointisuunnitelmia ja tarkistaa myös yhteys hyvinvointialueella hyväksytyihin suunnitelmiin. Mitä esimerkiksi Jyväskylän kaupungin opiskeluhoitosuunnitelman liittäminen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan tarkoittaa käytännössä?

Opiskeluhoollon toteutuminen

Jotta oppilaan tuen tarpeenmukaisuus toteutuu, tulee tarvetta vastaavan palvelun olla saatavilla. Asiantuntijoiden saatavuus vaikuttaa siihen, kenen puoleen opettajalla on tosiasiallinen mahdollisuus ohjata oppilas.

Mikäli oppilas tarvitsee esimerkiksi mielenterveytensä tukemiseen psykologista asiantuntemusta, mutta hänen tarpeeseensa vastataan kuraattorin palvelutarpeen arvioinnilla psykologien riittämättömien resurssien vuoksi, ei tarpeenmukaisuus toteudu. Käytännössä saatavuus ei ole Suomessa toteutunut henkilöstömitoitussuosituksista huolimatta (VTV:n tarkastuskertomus 136/2006, 47–56; OKV/6/50/06; OKV/6/50/2011).

Keski-Suomen hyvinvointialueen opiskeluhoitosuunnitelman 2024–2025 mukaan opiskeluterveydenhuolto on järjestettävä niin, että opiskelijalla on mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon ja palvelujen on oltava saatavilla ainakin arkipäivisin päiväsaikaan.

Terveysdenhuoltolain (51 a §, 116/2023) mukaan kiireettömissä tilanteissa oppilaan pääsy kouluterveydenhuoltoon voi kestää marraskuusta 2024 lähtien enintään 7 vuorokautta, kun se aiemmin on voinut kestää 14 vuorokautta. Keskustelumahdollisuus kuraattorin tai koulupsykologin kanssa tulee järjestää viimeistään seitsemäntenä työpäivänä (OHL 15.1 §). Mikäli koulukuraattori aloittaa palvelutarpeen arvioinnin, on oppilaan odotettava päätöstä sosiaalipalvelujen järjestämisestä enintään kolme kuukautta (sosiaalihuoltolaki 36 ja 45 §:t). Koulupsykologin osalta arvioinnin määräajasta ei säännellä.

Hoitoon pääsyn sääntely koskee erityisesti hoitoon hakeutumista, eli pääsyä lääkäriin tai, jos diagnoosiin perustuvalla hoidolla ei siinä vaiheessa ole tarvetta, pääsyä hoitajan tai esimerkiksi psykologin suoravastaanotolle. Palvelut, joita ei koske 7 vuorokauden hoitotakuu, tulee kuitenkin järjestää kohtuullisessa ajassa enintään kolmen kuukauden kuluessa tai hoito- tai kuntoutussuunnitelman mukaisesti. (Terveysdenhuoltolaki 2023). Kuraattorin ja psykologin palveluun tulee päästä kiireellisessä tapauksessa samana tai seuraavana oppilaitoksen työpäivänä ja ei-kiireellisessä tapauksessa seitsemän oppilaitoksen työpäivän aikana. Kiireellisuuden arvioi opiskeluhoitopalveluiden työntekijä.

Laki ohjaa opiskeluhoollon mitoitusta: psykologilla voi olla 780 oppilasta ja kuraattorilla 670 oppilasta. Terveysdenhoitajilla mitoitukseen liittyvä suositus oppilasmäärässä on 460 oppilasta per terveydenhoitaja.

Keski-Suomen hyvinvointialueen tilinpäätöksen 2024 mukaan palvelun saatavuuden lakisääteisten aikarajojen toteutuminen %:a uusista asiakkuuksista toteutui seuraavasti: Kuraattorit esi- ja perusopetuksessa 92 %, toinen aste 87 %. Psykologit esi- ja perusopetuksessa 95 % (alueellisia eroja riippuen psykologirekrytoinnin tilanteesta), toinen aste 80 %. Yhteisöllisen työn osuus kuraattoreilla oli 30 % ja psykologeilla 15–20 %. (lähde: https://www.hyvaks.fi/sites/default/files/2025-04/Hyvaks_tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s%202024.pdf) Hoitoon tai vastaanotolle pääsyn tavoitteiden ja mitoitus-tavoitteiden toteutumisesta Jyväskylän kaupungin osalta ei ole erikseen tietoa. Helmikuun 2025 tilanteen mukaan kuraattorityön osalta tehtävät olivat täynnä ja mitoitus toteutui. Viidellätoista (15) koululla ei ollut psykologia.

Erityinen tuki ja opiskeluhoito varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Varhaiskasvatuslain muutos vuonna 2021 lapsen oikeudesta varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen on määritellyt mm. tuen tarpeen arviointia, päätösprosessia tuen toteuttamisesta ja tukipalveluista. Kasvun ja oppimisen tuen kehittämissuunnitelma 2024–2026 on hyväksytty sivistyslautakunnassa 22.5.2024 (§ 45). Tuen suunnitelma on otettu käyttöön 1.8.2024. Suunnitelman tavoitteena on kehittää toimintaympäristön rakenteita ja prosesseja siten, että jokaisella lapsella ja nuorella on tasavertaiset mahdollisuudet kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen. Yksilön ongelmien sijaan keskitytään toimintakulttuuriin ja rakenteiden muokkaamiseen kaikkien lasten ja nuorten tarpeita vastaavaksi. (Pöytäkirjan perusteella varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa olevista lapsista 5,9 % saa tehostettua tukea ja erityistä tukea 2,4 %.)

Yksilökohtaisen opiskeluhoitoon kuvataan toimivan hyvin, mutta yhteisöllinen opiskeluhoito vaatisi vahvistamista. Kaikilla alueilla ei ole lain edellyttämää psykologia, mutta tilanne on parantunut ja esi- ja perusopetuksessa 15 paikkaa 19:stä on täytetty (tilanne marraskuu 2024). Tämä hidastaa asioiden etenemistä, koska konsultaatio kulkee kuraattoreiden kautta. Hyvinvointialue on edistänyt psykologityön houkuttelevuutta. Yksilötutkimuksia on tehty ostopalveluina, mutta puutteena on, etteivät ostopalvelopsykologit osallistu yhteisölliseen opiskeluhoitoon. Kuraattorityö ei toteudu tasapuolisesti kaikissa esiopetusryhmissä. Kuraattorityöhön tulisi luoda tasa-arvoiset rakenteet ja toimintatavat alueilla ja työtä tulisi laajentaa sekä kehittää esiopetukseen vahvemmin. Säännöllistä neuvolayhteistyötä kuvataan pääsääntöisesti toimivaksi. Kasvun ja oppimisen palveluissa ei kaikilta osin saada tietoa siitä, miten lastensuojeluasiat hyvinvointialueella etenevät.

 Havainto: Psykologitilanne on parantunut, silti kaikilla alueilla ei ole lain edellyttämää psykologia. Ostopalvelopsykologit eivät osallistu yhteisölliseen opiskeluhoitoon. Kuraattorityö ei toteudu kaikissa esiopetusryhmissä samalla tavoin tasapuolisesti eli kuraattorityötä tulisi laajentaa ja kehittää esiopetuksessa sekä luoda tasa-arvoiset rakenteet ja toimintatavat alueille. Opiskeluhoitoon resurssipula (psykologit) aiheuttaa henkilökohtaisen tuen päätöksiin viivettä, mikä pahentaa lapsen tilannetta.

Kehittämiskohteena on keskustella varhaiskasvatuksen havainnoista enemmän. Varhaiskasvatus näkee ryhmätilanteet. Neuvolatoiminnan tulisi integroitua paremmin kolmiportaisen tuen toteuttamiseen. Varhaiskasvatuksen huoli ei välttämättä konkretisoidu yhteistyötahoille tai sitä ei kuulla. Kolmiportaisen tuen malli vaatii vahvistamista, koska siihen ei kaikilta osin sitouduta eikä sitä noudateta. Lisäksi henkilövaihdosten vuoksi perehdyttämisen tulee olla säännöllistä. Selkeyttä tarvitaan perustason ja erikoissairaanhoidon rajapintaan, jotta toimiminen kriisiytyneissä tilanteissa olisi selkeämpää. Hyvinvointialue tiedottaa hyvin perheille suunnatuista ryhmistä ja varhaiskasvatuksesta voidaan ohjata palveluiden piiriin.

Oppimisen tuen lakimuutoksen myötä oppimisen tuen järjestäminen muuttuu 1.8.2025 esi- ja perusopetuksessa. Oppimisen tuen uudistus ei muuta varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea. Esi- ja perusopetuksessa kolmiportaisen tuen mallista luovutaan ja opetusta ja oppimisen tukea järjestetään ennaltaehkäisevästi ja ensisijaisesti ryhmämuotoisesti, mihin kaikilla lapsilla / oppilailla on oikeus. Ryhmässä järjestetyn tuen lisäksi lapsi / oppilas voi saada lapsi- / oppilaskohtaisia tukitoimia, jotka perustuvat lapsen / oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin. Opiskeluhuollon toimijoiden rooli vahvistuu ennaltaehkäisevässä työssä ja varhaisessa tuessa.

Rehtoreille tehtiin kysely vuoden 2025 alkupuolella opiskeluhuollon palvelujen toteutumisesta Jyväskylässä. Kaikissa kouluissa (psykologi, kuraattori, terveydenhoitaja ja lääkäri) mitoitustavoitteet eivät ole koko vuoden ajan toteutuneet. Katkoksia on ollut erityisesti psykologien osalta. Resurssivajeet opiskeluhuollossa lisäävät koulun oppimisen ja koulunkäynnin tuen työkuormaa. Resurssivajeet johtavat usein siihen, että oppilas joutuu odottamaan tarvitsemaansa palvelua kohtuuttoman pitkän ajan. Kun oppilas- huollossa on resurssivajeita, niin esimerkiksi kasvatusohjaajat ja nuorisonohjaajat ovat oppilaiden tukena matalalla kynnyksellä.

Havainto: Mikäli hyvinvointialueen järjestämät opiskeluhoitopalvelut eivät toteudu tarpeen mukaisesti, kasvaa kunnissa tarve esimerkiksi kasvatusohjaajille.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Opiskeluhuollon sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tavoitteet toteutuvat osittain. Psykologien ja kuraattorien resurssipula hidastaa palvelujen saatavuutta. Opiskeluhuollon palvelut eivät aina ole saatavilla riittävästi, mikä vaikuttaa tuen tarpeenmukaisuuteen. Oppilaan tuen kokonaisuus rakentuu moniammatillisessa yhteistyössä. Opiskeluhuollon kokonaisuuden arviointia on kehitetty, mutta haasteita on edelleen.

Kehittämisehdotus:

Opiskeluhuollon sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen vastuualueisiin toivotaan lisää selkeyttä. Koulu- kohtaista arviointia tästä kokonaisuudesta tulee kehittää niin, että tuen kokonaisuuden toteutumisesta saadut tulokset voidaan käsitellä ja hyödyntää systemaattisesti sekä hyvinvointialueella että kaupungissa ja opiskeluhuollon yhteistyöryhmissä.

Yhteisöllistä opiskeluhoitoa tulee vahvistaa, sillä tämä voi tukea myös yksilökohtaista opiskeluhoitoa ja ennaltaehkäistä sen kuormittumista.

4.8 KAUPUNGIN DIGITALISAATION KÄRKIHANKKEIDEN ETE- NEMINEN JA DIGITURVALLISUUS

Vuoden 2024 talousarvion mukaan kaupungin digitalisaation edistäminen sisältyy toiminnan ja talouden sopeutustoimenpiteisiin. Vuoden 2023 aikana määriteltiin kaupungin digitalisaation kärkihankkeet.

Kaupunginhallitus päätti 18.12.2023 ulkoistaa perustietotekniikan palvelut Kuntien Tiera Oy:lle, jonka vastuulle siirtyivät tukipalvelut, laitepalvelut, hybridi-infrapalvelut ja kyberturvapalvelut.

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten digitalisaation edistämiseksi talousarviossa 2024 asetetut tavoitteet ja perustietotekniikan palvelujen ulkoistus ovat toteutuneet?
- Miten kaupungin digitalisaation kärkihankkeet; DigiOne – hanke, eVaka, SAP HR ja SAP FiCo (kirjanpito) ovat edenneet?
- Onko tietoturvaan varauduttu; millä tasolla ovat kyberturvapalvelut ja digiturvallisuus?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Valtuuston päättämien kärkihankkeiden eteneminen

Varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmän (eVaka) uudistusprojektia ei voitu käynnistää, sillä kaupunki ei päässyt hankkeen kehittämiskumppaniksi. Myös DigiOne-hankkeen viivästymisen vuoksi varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmän uudistamista on lykätty. Järjestelmän käyttöönottoon valmistellaan toinen malli. SAP HR -järjestelmä jää pois käytöstä vuoden 2026 loppuun mennessä ja se korvataan Monetralta sidosyksikköhankintana. Asianhallintajärjestelmän (TWEB) osalta siirryttiin CaseM-asianhallintajärjestelmään vuoden 2025 alusta.

Havainto: Valtuuston päättämistä digitalisaation kärkihankkeista kaikki eivät ole edenneet odotetusti.

DigiOne-hanke

Espoo ja Tampere poistuivat DigiOne-kehittämishankkeesta touko-kesäkuussa 2024. Vantaa, Turku, Oulu, Lahti ja Jyväskylä ovat jatkaneet hanketta ja valtuuttaneet Kuntien Tiera Oy:n ottamaan kokonaisvastuun DigiOne-hankkeen ICT-kehitystyöstä sekä toteuttamaan hankkeessa määritellyt versiot. Sopimus on nimetty toimitussopimukseksi, DigiOne-hankkeen muuttaminen sekä ICT-kehitystyön toimitussopimus. Viimeisen luovutettavan version kehitystyön tulee aikataulun mukaan olla valmis 30.11.2025 ja kuntien hyväksyntätestauksen tulee olla suoritettu vuoden 2025 viimeisen kvartaalin aikana. Toimitussopimus on voimassa 28.2.2026 asti. Viiden edelläkävijäkunnan sitoutumisaikaa DigiOne palvelun käyttämiseen pidennetään kahdella (2) vuodella vuoteen 2031 asti.

Hankkeen jatkamisesta on tehty viranhaltijapäätös (11.10.2024), joka perustuu sivistyslautakunnan tehtäväalueen toimintasäännön 4.1 §:ään. Tämän mukaan toimialajohtaja päättää muiden palvelujen järjestäjien kanssa tehtävän yhteistyön ja sopimusten ehdoista. Euromääräisiä rajoja ei ole toimintasäännössä määriteltä. Toimitussopimuksessa ei ole sovittu uusista kuntien lisärahoitusosuuksista.

Hanke on aloitettu seitsemän (7) kunnan kehittämishankkeena (sivistyslautakunta 24.2.2021 § 17). Jyväskylän kaupungin hallintosäännön mukaan toiminnan kehittämis- ja yhteistyöhankkeista kaupunkiorganisaation ulkopuolisten tahojen kanssa päättää lautakunta, kun kaupungin kustannukset ovat 500 000 euroa tai enemmän. Vuoden 2021 päätöksessä vuosittaisiksi kustannuksiksi arvioitiin noin 200 000–250 000 euroa ja yhteishinnaksi vajaa 1,8 miljoonaa euroa.

Viranhaltijapäätös 2024 muutti hankkeen kehitystyön loppuunsaattamisen ostoksi, sidosyksikköhankinnaksi Kuntien Tiera Oy:ltä. Sidosyksikköhankinnoista päättää tehtäväalueellaan toimialajohtaja, kun hankinnan vuosittainen arvo on 2 miljoonaa euroa tai alle. Viranhaltijapäätöksessä ei suoraan todeta, että hanke muuttui kehittämishankkeesta sidosyksikköhankinnaksi. Päätöksessä kuitenkin osoitetaan hankinnan kustannus konsernihallinnon maksettavaksi.

DigiOne- kehittämishankkeen ja jatkosta tehdyn toimitussopimuksen kustannukset tähän mennessä koostuvat seuraavista eristä:

- Investointikulut vuosina 2021 – 24.1.2025 yhteensä 1 197 358 euroa ja
- Käyttötaloukset em. aikana 194 110 euroa.

DigiOne-hankkeen viivästymisen takia talousarviossa 2024 ja 2025 hankkeelle asetetut tavoitteet eivät toteudu täysimääräisesti. DigiOne-hankkeen tavoite vuodelle 2025 on, että kasvun ja oppimisen palveluissa parannetaan oppijoiden ja huoltajien osallisuutta ottamalla käyttöön DigiOne - palvelut kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön, opetuksen suunnitteluun ja arviointiin sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukeen. Tavoite on, että käyttäjämäärä on 20 prosenttia. Käyttäjämäärä ei tule toteutumaan vuodelle 2025. DigiOnen käyttöönotto on alkamassa syksyllä 2025, mutta ennakoitua pienemmällä volyymillä. Kaikkien koulujen käyttöönotto tapahtuu vaiheittain vuoden 2026 loppuun mennessä. Talousarviossa 2024 tavoitteena oli, että oppijoiden ja huoltajien käyttäjämäärä kasvaa vuoden 2024 loppuun mennessä 0 prosentista 30 prosenttiin.

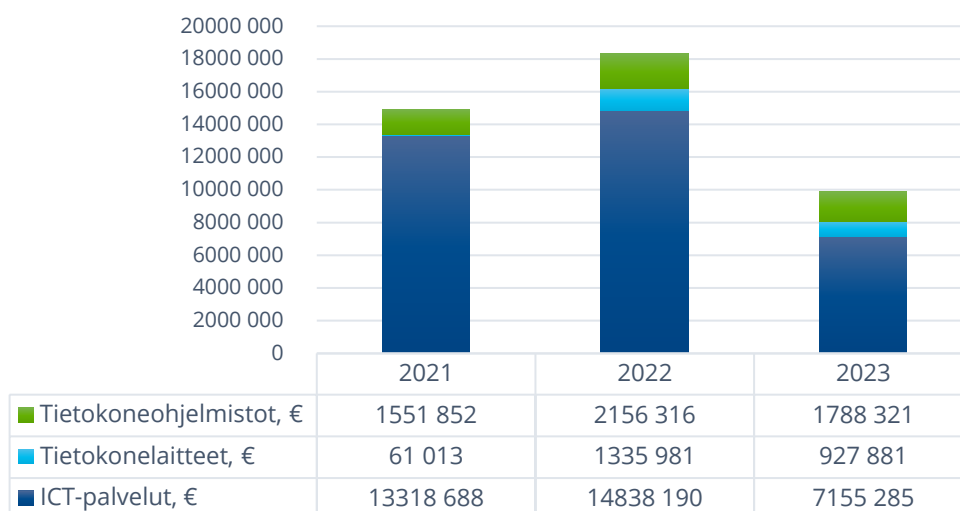
DigiOne-hankkeen lisäkustannusten vuoksi on luovuttu muista ICT-hankinnoista noin 165 000 euron verran.

Havainto: Tilintarkastajat ovat tarkastaneet DigiOne-hankkeen oikeellisuuden.

Perustietotekniikan ulkoistuksen eteneminen

Perustietotekniikan palvelujen hankinta Kuntien Tiera Oy:ltä oli tarkoitus toteutua 1.3.2024 alkaen. Palvelut siirtyivät Tiera Oy:n kansalliseen tuotantomalliin 12.12.2024. Ensimmäisen palvelutasoraportin perusteella Tiera Oy on pystynyt toteuttamaan palvelulupauksensa sovitusti. Joidenkin häiriöiden ja palvelupyyntöjen vasteajassa on todettu kehitettävää, mikä on nostettu seurantaan palveluhallinnassa.

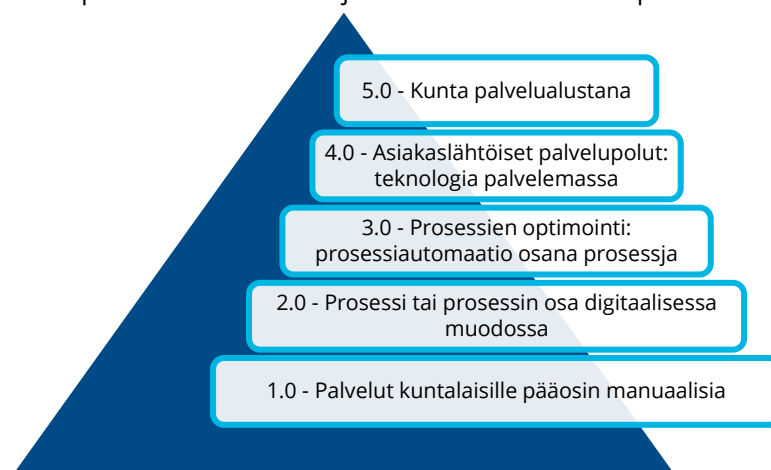

Kuvio 12: Jyväskylän ICT-menot yhteensä vuosina 2021–2023 (Lähde: Tutkihallintoa.fi)

Jyväskylän ICT-menot suhteessa käyttötalouden ulkoisiin toimintakuluihin ovat 1,7 prosenttia toimintakuluista vuonna 2023 (vastaavat luvut vertailukaupungeissa ovat Kuopio: 2,7 %, Lahti: 2,8 %, Oulu: 2,3 % ja Turku: 3,3 % toimintakuluista). Vuonna 2023 ICT-menojen pientyminen perustuu hyvinvointialueuudistukseen ja sen myötä vähentyneisiin ohjelmisto- ja käyttäjämääriin.

Digitalisaation kypsyysmalli

Kuntien digitalisaatiota voidaan arvioida kypsyysmallin pohjalta, joka perustuu 5 tasoon. Tasolla 1 kuntalaisten palvelut ovat pääosin manuaalisia ja tasolla 5 kunta toimii palvelualustana.

Kuvio 13: Digitalisaation kypsyystason asteet ([Selvitys: Kuntien digipotentiaali löytyy organisaatorajat ylittävistä asiakaslähtöisistä uusista palveluista \(valtionneuvosto.fi\)](#))

Digitalisaation kypsyystaso 5.0 merkitsee, että digitaalinen kunta toimii palvelu- ja kehitysalustana sekä innovaatioiden kiihdyttäjänä. Monet kunnat ovat aloittaneet kokeiluja ja pyrkivät hyödyntämään digitalisaatiota uusilla tavoilla.

Tasolla 2.0 kunnassa on joitakin prosesseja tai niiden osia, jotka on toteutettu digitaalisesti. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi lomakkeiden digitoimista, mutta muutosta ei ole vielä huomioitu kokonaisvaltaisesti toimintatapojen kehittämisessä. Esimerkiksi kuntalaisportaalit, joissa asiointi tapahtuu sähköisesti ja tiedot tallentuvat suoraan järjestelmiin, edustavat tällaista kehitystä. Tyypillisesti näissä palveluissa on

myös jonkinlainen näkyvyys asiakkaalle prosessin eri vaiheisiin, kuten vireillepanon, käsittelyn ja päätöksen tiedottamisen osalta (lähde: [Kuntien digitaalisen toiminnan ja päätöksenteon kehittäminen sekä digitalisaation mahdollistaman säästöpotentiaalin tarkentaminen osana JTS -miljardia \(valtioneuvosto.fi\)](#))

Tietohallintojohtaja Vepsäläisen (5.10.2023) arvion mukaan Jyväskylän digitaalinen kypsyysaste on tasolla 2, jossa prosessi tai prosessin osa on digitaalisessa muodossa. Vuoden 2025 tilanteessa Jyväskylä on tason 2 ja 3 välissä digipalvelujohtaja Matias Juuman (30.1.2025) arvion mukaan. Merkittävin syy digipalveluiden näkökulmasta tähän on perustietotekniikkapalveluiden ulkoistamisen muutosprojektin ajoittuminen vuoteen 2024 sekä TE-palveluiden haltuunotto (ICT:n näkökulmasta) samanaikaisesti. Muutosprojektit ovat käytännössä varanneet koko tietohallinnon (ml. Tieralle siirtyneet) resurssit päivittäisten operatiivisten tehtävien ohella. Mahdollisuus suunnitelmalliseen ja palvelualuelähtöiseen kehittämiseen ei ole ollut tavoitteiden, toivomusten ja vaatimusten mukaista. Lähitulevaisuudessa digitalisaation kypsyystason kehittäminen on yksi tärkeimmistä digipalveluyksikön tehtävistä olemassa olevien palveluiden hallinnan, kehittämisen ja ylläpidon varmistuksen ohella. Tämä vaatii toteutuakseen jatkossa lisäinvestointeja digipalveluihin, jotta lisäarvon ja digitalisaation edistäminen palvelualueille on mahdollista.

Havainto: Kaupungin digitalisaation kypsyystaso on pysynyt samana vuosina 2023–2024.

Vaikutus talouden sopeuttamiseen

Digipalvelujohtaja Matias Juuman (30.1.2025) mukaan kustannussäästöjä on vielä vähän ja ne liittyvät järjestelmien käytön keskittämiseen. Esimerkiksi manuaalisen työn ja henkilöstömenojen todellisten säästöjen arviointi ja laskenta on hankalaa useastakin syystä: 1) digitalisaation, automaation ja robotiikan säästöt toteutuvat lähes aina muualla kuin siellä, missä digitalisointi tehdään; 2) manuaalisen työn/henkilöstömenojen todellinen eurossäästö realisoituu siinä vaiheessa, kun palkkameno todellisuudessa säästyy (esimerkiksi jokin tehtävä jätetään täyttämättä ja palkkaraha säästyy); 3) digitalisaatio ym. ICT-kehitys edellyttää alkuvaiheessa investointeja, jolloin käyttöönoton alussa jopa ensimmäisten vuosien aikana säästöjä ei todellisuudessa toteudu ollenkaan. Näitä investointeja ei kaupunki kuitenkaan voi jättää tekemättä, sillä järjestelmiä on pakko pitää ajan tasalla mm. tietoturva- ja prosessivaatimuksien vuoksi.

Havainto: Jatkuva tietoturvapäivitys vaatii käyttövaroja, mutta on välttämätön toimi.

Tietoturvahkiin varautuminen

Vuonna 2024 tapahtui yksi merkittävä kyberhyökkäys, jossa vaikutuksen piirissä oli noin 150 käyttäjää ja jossa onnistuneita tunnuksen kaappauksia oli 2 kappaletta. Hyökkääjät eivät ennättäneet tehdä saaduilla tunnuksilla operaatioita, eikä suurempaa haittaa muodostunut. Aikaa ja resurssia tämä hyökkäys varasi lähes koko tietohallinnosta viikon ja IR-prosessin muodossa ulkoista asiantuntijapalvelua noin 8 000 euroa.

Toinen kokoluokaltaan pienemmässä tapahtumassa kahden käyttäjän istuntotunniste saatiin varastettua. Sisältö ja vaste oli samansisältöinen kuin aikaisemmassa tapahtumassa, mutta oman työn osuus oli merkittävästi pienempi. IR-prosessin kulu kaupungille oli tästä 5 000 euroa. Näihin tapauksiin peilaten

tekninen varautuminen on toteutettu asianmukaisesti mm. ulkoverkon kaksivaiheisella tunnistautumisella, mutta lopulta varsinaisen käyttäjän toimet ovat avainasemassa tunnusten kalastelussa. Kaupungin SIEM/SOC-palvelu on korvaamaton nopean reagoinnin kannalta ja vuodelle 2025 hankitut Microsoftin E5-lisenssit parantavat myös automaattista reagointia.

Havainto: Kyberhyökkäyksiä kaupungin tietojärjestelmiin on tapahtunut, hyökkäyksiä on voitu torjua eikä merkittävää vahinkoa ole tapahtunut.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Digitalisaation kärkihankkeet ovat osittain yhteydessä toisiinsa, jolloin esimerkiksi DigiOne-hankkeen viivästyminen on vaikuttanut varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönottoon hidastavasti. DigiOne-hankkeen viivästymisen vuoksi talousarviossa asetetut tavoitteet eivät toteutuneet täysimääräisenä vuonna 2024 eivätkä tarkasteluvuonna 2025.

Perustietotekniikan ulkoistus Tiera Oy:lle on toteutunut palvelulupauksen mukaisesti. Tulevina vuosina palvelulupauksen toteutumista tulee myös pystyä mittaamaan, jolloin ulkoistuksesta voidaan luoda kattavampaa analyysia.

Jyväskylän digitaalinen kypsyysaste on tasolla 2 ja sen odotetaan nousevan vuonna 2025 tasojen 2 ja 3 välille. Lähitulevaisuudessa digitalisaation kypsyystason nostaminen on tärkeä kehittämiskohde.

Kehittämisehdotus:

ICT-palveluiden kustannustehokkuuden seuranta ja raportointi on tärkeää tekoälyn käyttöönoton/hyödyntämisen rinnalla, koska osa toiminnoista on ulkoistettu.

Kaupungin olisi hyvä systemaattisesti arvioida uuden teknologian käyttöönoton vaikutusta sekä henkilöstön työn tekemiseen että asiakkaille ja kuntalaisille järjestettäviin palveluihin; mitä palveluja on korvattu digipalveluilla?

4.9 JYVÄSKYLÄ SINFONIA PAVILJONKI-RAKENNUKSESSA

Kaupunginvaltuusto (21.3.2022 § 23) päätti teatteritalon peruskorjauksesta ja väistötilojen hankesuunnitelmista. Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti kaupunki osti Paviljonkisäätiöltä Paviljonki-rakennukset, jotka siirtyivät Tilapalvelu-liikelaitoksen taseeseen kesäkuussa 2022. Paviljonki-rakennukset on vuokrattu Jyväskylän Messut Oy:lle, joka vastaa rakennuksesta aiheutuvista omistajan kustannuksista (kiinteistöjohtajan viranhaltijapäätös 25/2024 31.5.2024). Jyväskylä Sinfonian toimisto- ja harjoittelutilat sijoittuvat Paviljongin C1-halliin.

Jyväskylän kaupungin kulttuurisuunnitelma 2022–2025 on hyväksytty kulttuuri- ja liikuntalautakunnassa 13.4.2022 ja merkitty tiedoksi kaupunginvaltuustossa 30.5.2022. Suunnitelman kärkiteemat vastaavat kaupunkistrategian teemoja, ja painottuvat lapsiin sekä nuoriin, tilakysymyksiin ja kulttuuriseen elinvoimaan. Kulttuurisuunnitelman mukaan teatterin ja sinfonian väistöaika vaatii uusien toimintatapojen harjoittelua ja uutta toimintakulttuuria, mitä osaltaan arvioidaan käyttäjäkokemuksen kehittymisenä.

Kunta vastaa kulttuuritoimintaansa koskevan tiedon tuottamisesta ja kulttuuritoiminnan arvioinnista. Kunnan tulee arvioida kulttuuritoiminnan toteutumista osana kuntastrategiansa arviointia ja seuranta kuntalain 37 §:ssä säädetyllä tavalla (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta, 8 §.) Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen (Kuntalaki 37 §).

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten Paviljonki-rakennukseen siirtyminen on vaikuttanut Jyväskylä Sinfonian toimintaan?
- Miten valtuuston päättämän kaupunkistrategian ja talousarvion sekä valtuuston tiedoksi merkitsemän kulttuurisuunnitelman tavoitteet ovat edenneet Jyväskylä Sinfonian osalta?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Paviljonkiin siirtymisen vaikutus toimintaan

Jyväskylä Sinfonia on muuttanut Paviljonkiin joulukuussa 2023. Konserttisalinä on käytössä 1 200-paikkainen Encore-sali. Kaupunginhallitus (14.3.2022 § 47) hyväksyi hankesuunnitelman Jyväskylä Sinfonian tilojen rakentamisesta Paviljonkiin ja rakennustöiden kattohinnaksi vuosille 2022–2024 yhteensä 7 500 000 euroa (hintatasossa 99,0/1.2022). Toteuma on 7 905 000 euroa. Lausunnossaan hankesuunnitelmasta kulttuuri- ja liikuntalautakunta (9.2.2022 § 1) totesi, että Wilhelm-salin remontointi orkesterin väistötilaksi ei saa keskeyttää varsinaisen musiikkisalin suunnittelua Jyväskylä Sinfonian tarpeisiin.

Paviljonkiin muuton etu on, että Encore-sali kaksinkertaistaa asiakaspaikkamäärän verrattuna Teatteritalon konserttitilaan. Tämä on mahdollistanut yleisöpohjan laajentamisen ja konserttikuluilijoiden määrä on lähes kaksinkertaistunut ensimmäisen puolen vuoden aikana verrattuna aiempiin vuosiin. Samalla myyntitulot ovat myös kasvaneet tavoitteen mukaisesti, mutta uusien tilojen käyttökustannukset ovat nousseet samassa suhteessa.

Orkesteri harjoittelee ja konsertoi Encore-salissa. Samassa salissa työskentely antaa uuden mahdollisuuden taiteelliselle kehitykselle. Akustiikka on parempi kuin edeltävissä toimitiloissa. Vakituisten muusikoiden työhuoneet eli harjoitushuoneet ovat akustoidut ja uudet. Äänieristys toimii hyvin ja harjoitusakustiikka on kuulonsuojelulle ystävällinen.

Encore-sali on avannut uusia mahdollisuuksia musiikkikasvatukselle ja hyvinvointityölle. Sali on kiinnostanut kuntalaisia. Ensimmäisen kolmen kuukauden aikana salin opastetulla tutustumiskierroksella kävi 44 eri ryhmää päiväkotilaisista, sekä yritysryhmistä ja koululaisista seniorikansalaisiin.

Paviljongissa Constellation -sähköakustinen järjestelmä on aiheuttanut paljon lisätyötä sekä yhden konsertin keskeytymisen. Järjestelmän käyttäminen on alkuvaiheessa vienyt resursseja ja on aiheuttanut arvaamattomia akustisia tilanteita. Sinfonian henkilökunta kantaa huolta järjestelmän takuuajan jälkeisistä mahdollisista korjaustarpeista ja -kustannuksista. Tilapalvelu-liikelaitoksen antaman vastauksen mukaan järjestelmätoimittajan kanssa on keskusteltu takuuajan jälkeisestä järjestelmän toiminnan varmistuksesta. Tästä ei ole vielä sopimusta, mutta järjestelmän toimivuus varmistetaan tarkoituksenmukaisella tavalla.

Encore-sali on puolet vuodesta Sinfonian ja puolet Jyväskylän Messut Oy:n käytössä. Sinfonian mukaan toiminnan kehittämisen kannalta on tärkeää, että orkesteri voisi käyttää salia tulevaisuudessa enemmän ja erityisesti silloin, kun sali ei ole ulkopuolisille vuokrattu. Yhteiskäyttö on lisännyt orkesterikaluston ja soitinten kuljetuksia talon sisällä, eivätkä Jyväskylä Sinfonian tekniikan henkilöstöresurssit ole siirtelyyn riittävät.

Sinfonia tekee tiivistä yhteistyötä kaupungin tilapalveluiden ja Jyväskylän Messut Oy:n kanssa. Sinfonialta saadun selvityksen mukaan Jyväskylän Messut Oy:n ja Jyväskylä Sinfonian välistä käyttöoikeussopimusta on kuitenkin syytä tarkastella uudelleen vuoden yhteisen toiminnan jälkeen. Sopimuksessa on havaittu puutteita ja epätarkkuuksia, jotka on syytä ratkoa.

Kaksi harjoitushuonetta vaatii akustisia muutoksia, jotta ne palvelisivat puhallinsoitinten harjoittelua paremmin. Toimistotila on suhteellisen pieni ja äänieristys toimistossa ei toimi, mikä on myös tietoturvasia. Neuvotteluhuone sekä wc-tilat puuttuvat työskentelytiloista ja suunnitelmasta poiketen Paviljongin sosiaalitilat eivät ole aina työntekijöiden käytössä, mikä hankaloittaa työntekoa ja aiheuttaa aikataulullisia haasteita konserttien aikana.

Tarkastuslautakunta on välittänyt Tilapalvelut-liikelaitokselle tiedon/pyynnön, että tilapalvelut korjaisivat sinfonian sosiaali- ja työskentelytilat niin, että tiloista löytyy työskentelyn edellyttämät riittävät wc-tilat (niin ettei henkilöstön tarvitse käyttää yleisölle tarkoitettuja tiloja). WC-tilan rakentamiseksi on arviointikertomusta viimeisteltäessä löytynyt ratkaisu, (kustannusarviota ei vielä ole).

Kaupunkistrategian ja kulttuurisuunnitelman tavoitteet

Kaupungin talousarviossa 2024 on asetettu kaikille kulttuuriyksiköille ja erikseen Jyväskylä Sinfoniale kaupunkistrategiaan sidottu toiminnallinen tavoite lisätä ja monipuolistaa lapsille ja nuorille suunnattua tapahtumatoimintaa. Lapsille ja nuorille suunnattuja orkesteripalveluja on määrällisesti lisätty ja laadullisesti kehitetty kohderyhmiä vastaavaksi. Kaupunkistrategian tavoitteista Jyväskylä Sinfonia on keskittynyt lapset ja nuoret tavoittamaan toimintaan lisäämällä päiväkoti- ja kouluvierailuja sekä kehittämällä konserttiproduktiota vastaamaan eri kohderyhmien, erityisesti lasten ja nuorten, tarpeisiin. Lokakuussa 2024 Jyväskylä Sinfonia julkaisi Tuomo Rannankarin musiikkia sisältävän lapsille ja perheille suunnatun levyn.

Kaupunkistrategiassa on tavoitteena tehdä Jyväskylästä valovoimainen taiteen ja kulttuurin kehittäjä, mitä arvioidaan ja mitataan palveluiden saavutettavuudella digitaalisessa muodossa sekä ulkoisen hanke- ja projektirahoituksen määrällä. Konkreettinen esimerkki digitaalisten palveluiden kehittämisestä on KUDOS-hanke. Jyväskylä Sinfonia on mukana KUDOS-hankkeessa, jossa yhdessä Oulun, Lahden ja Kuopion kanssa kehitetään digitaalisen markkinoinnin ja viestinnän menetelmiä konserttien myynnin ja saavutettavuuden edistämiseksi. Lisäksi osana yhteishanketta toteutetaan uusin digitaalisin menetelmin lasten musiikkisatu, S. Prokofjevin ”Pekka ja Susi”. Hanke on kokonaisuudessaan kaksi (2) miljoonaa euroa, josta Jyväskylä Sinfonian laskennallinen osuus on 40 000 euroa. Lisäksi Jyväskylä Sinfonia on mukana valtakunnallisessa Suomen Kulttuurirahaston Taidetestaajat -hankkeessa, joka on suunnattu 8. luokkalaisille (arvo 15 000 €). Lisäksi Jyväskylä Sinfoniale on myönnetty opetus- ja kulttuuriministeriön 100 000 euron hankerahoitus konserttiproduktioiden tuottajan työhön (käytettävissä 2024–2025).

OKM:n myöntämä 0,1 miljoonaa euroa ei näy kaupungin hankesalkussa, [Hankesalkku | Jyväskylä.fi \(jyvaskyla.fi\)](https://hankesalkku.jyvaskyla.fi), koska kyseessä on OKM:n erityisavustus.

Sinfonian antaman selvityksen mukaan jopa puolet toiminnasta eli yhteensä 150–200 kappaletta vuositaisista tapahtumista on musiikkikasvatusta ja hyvinvointityötä. Sinfonian tekemä hyvinvointityö, jolla tavoitetaan laaja kuulijakunta yhdenvertaisesti, on merkittävää.

Toiminnan talousarvion tunnuslukuja

Jyväskylä Sinfonia on kasvattanut yleisömääräänsä ensimmäisen Encore-vuoden aikana. Tulotavoitetta on nostettu 110 000 eurolla vuodelle 2024 ja se tullaan saavuttamaan, mutta käyttökustannukset ovat kasvaneet samassa suhteessa uusissa toimitiloissa. Talousarvion täyttöasteen tavoite on vain 50 prosenttia. Tavoite on asetettu maltilliseksi, koska Encore-salin 50 prosentin täyttöaste tarkoittaa 600 henkeä eli suurempaa yleisömäärää kuin teatteritalossa (551) vuoteen 2023 saakka.

Sinfonian konserteissa keväällä 2024 kuulijamäärä on ollut keskimäärin 800 henkeä ja 4 konserttia ovat olleet loppuunmyytyjä (1200). Jyväskylä Sinfonia on saavuttanut valtuuston asettamat tavoitteet vuonna 2024.

Taulukko 22: Sinfonian tunnuslukuja (lähde: tilinpäätös 2022, 2023, talousarvio 2024 ja Jyväskylän Sinfonia)

	2021	2022	2023	TP2024
Konsertit	38	70	132	110
Kuulijat	10 524	20 289	32 985	44 141
Yleisö- ja hyvinvointityöllä tavoitetut lapset ja nuoret	2 539	3 907	11 176	7 110

* Lipunmyynnin tulot toteutuivat Encore-saliin muuton myötä suunniteltua suurempina ja vuodelle 2024 kohdentui kertaluonteinen avustuserä. Yleisötyö tavoitti 10 313 henkilöä.

Palveluiden saavutettavuus digitaalisessa muodossa

Digitaalisuutta on edistetty erityisesti lipunmyynnin digitaalisten palveluiden ja markkinoinnin osalta. Lipunostotoimenpidettä nopeutetaan ja helpotetaan sekä selkeytetään asiakaslähtöisemmäksi. Lisäksi markkinointi siirtyy koko ajan enemmän digitaalisille alustoille ja markkinoinnin tapaa ja laatua kehitetään. Syksyllä 2024 on erityisesti keskitytty markkinointivideoiden tuottamiseen erikseen valituille kohderyhmille, joille on myös suunniteltu uudet lippupaketit.

Konserttien verkkolähetykset ovat vähentyneet koronan jälkeen yksittäisiin lähetyksiin vuodessa. Orkesterin levytykset ovat digitaalisilla alustoilla kuunneltavissa. Viestintä ja asiakkaiden tavoitettavuus kaikissa kohderyhmissä siirtyy enemmän ja enemmän digitaalisille alustoille.

Käyttäjäkokemus

Jyväskylä Sinfonian antaman selvityksen mukaan se kerää tietoa asiakkaiden tyytyväisyydestä valtakunnallisesti Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n asiakastutkimuksen kautta viiden (5) vuoden välein. Organisaation oma asiakaskysely toteutetaan joka toinen vuosi ja asiakasraati järjestetään vuosittain. Lisäksi yleisö on aktiivista antamaan palautetta kasvotusten konserttien jälkeen, sähköpostitse sekä eri palautekanavien kautta, mikä on uusiin tiloihin muuttamisen jälkeen erityisen arvokasta palvelumuotoilun kehittämisen kannalta. Lisäksi Jyväskylä Sinfonia on osallistunut kulttuuribarometrin toteuttamiseen sekä osana kulttuurisuunnitelmaa toteutettuun asiakaskyselyyn.

Sinfonia on saanut myönteistä palautetta eri kohderyhmät huomioivasta ja monipuolisesta ohjelmistosta. Akustiikasta on saatu paljon myönteistä, mutta myös kriittistä palautetta. Encore-salin ulkonäkö on monelle asiakkaalle mieluinen. Salin valaistuksesta ja rappujen turvallisuudesta Sinfonia on saanut kriittistä palautetta. Paviljongin aulatiloihin toivotaan remonttia ja ravintolapalveluiden paikkaa sujuvamman yhteyden päähän salista.

Paviljonkiin siirtymisen myötä lippupaketit uudistettiin ja esimerkiksi opiskelijoille on suunnattu Presto-lippu, jonka voi lunastaa tuntia ennen konserttia. Yhteistyötä muiden toimijoiden (esimerkiksi ravintola- ja majoitusallalla, muut kulttuuriyksiköt) kehitetään ja pyritään tarjoamaan kokonaisvaltaisia elämyspaketteja.

Henkilöstö

Sinfonian henkilötötyövuosien määrä vuonna 2024 on 48. Orkesterin oman kokoonpanon lisäksi kutsuttujen vierailijoiden määrää on jouduttu vähentämään. Jyväskylä Sinfonia on toteuttanut avoimen vuorovaikutuksen koulutuskokonaisuuden 2021–2023, työyhteisön ilmapiiriä ylläpidetään ja kehitetään jatkuvasti. Työterveyden kanssa tehdään aktiivista yhteistyötä niin fyysisten kuin henkisten hyvinvointitekijöiden kehittämiseksi. Saadun selvityksen mukaan talouden sopeuttamisten aikana työhyvinvointiin panostaminen on taloudellisesti rajattu liian tiukaksi ja se näkyy työyhteisöissä. Esimerkiksi edellä mainittu avoimen vuorovaikutuksen ja turvallisen tilan koulutus keskeytettiin kaupunkitasoisten linjausten takia.

Jyväskylä Sinfonia on kansallisesti ja kansainvälisestä arvostettu orkesteri, jonka kanssa alan huippuammatillaiset haluavat esiintyä ja tehdä yhteistyötä. Encore-Sali on lisännyt orkesterin kiinnostusta ja vauhdittanut rekrytointeja.

YHTEENVETO

Paviljongin tilat ovat palvelleet Jyväskylä Sinfonian yleisöä hyvin. Henkilökunnan sosiaalityö on ollut parantamisen varaa, mitä on ryhdytty korjaamaan.

Konsertit Paviljongissa ovat kiinnostaneet yleisöä. Asiakaslähtöisyyttä on edistetty lisäämällä digitalisuutta markkinoinnissa ja lipunmyynnissä.

4.10 JYVÄSKYLÄN KAUPUNGINTEATTERI VÄISTÖTILOISSA

Kaupunginvaltuusto (21.3.2022 § 23) päätti teatteritalon peruskorjauksesta ja väistötilojen hankesuunnitelmista. Jyväskylän kaupunginteatteri toimii väistötiloissa Paviljonki-rakennuksissa.

Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti kaupunki osti Paviljonkisäätiöltä Paviljonki-rakennukset, jotka siirtyivät Tilapalvelu-liikelaitoksen taseeseen kesäkuussa 2022. Paviljonki-rakennukset on vuokrattu Jyväskylän Messut Oy:lle, joka vastaa rakennuksesta aiheutuvista omistajan kustannuksista (kiinteistöjohtajan viranhaltijapäätös 25/2024 31.5.2024). Teatteritalon peruskorjauksen aikaiset väistötilat sijoittuvat C2- ja D-halleihin syksystä 2024 loppukesään 2026. Teatteritalon peruskorjauksen suuruus on 30 miljoonaa euroa (TA2024) ja hankkeelle on myönnetty opetus- ja kulttuuriministeriön tukea miljoonaa euroa.

Jyväskylän kaupungin kulttuurisuunnitelma 2022–2025 on hyväksytty kulttuuri- ja liikuntalautakunnassa 13.4.2022 ja merkitty tiedoksi kaupunginvaltuustossa 30.5.2022. Suunnitelman kärkiteemat vastaavat kaupunkistrategian teemoja, ja painottuvat lapsiin sekä nuoriin, tilakysymyksiin ja kulttuuriseen elinvoimaan. Kulttuurisuunnitelman mukaan teatterin ja sinfonian väistöaika vaatii uusien toimintatapojen harjoittelua ja uutta toimintakulttuuria, mitä osaltaan arvioidaan käyttäjäkokemuksen kehittymisenä.

Kunta vastaa kulttuuritoimintaansa koskevan tiedon tuottamisesta ja kulttuuritoiminnan arvioinnista. Kunnan tulee arvioida kulttuuritoiminnan toteutumista osana kuntastrategiansa arviointia ja seuranta kuntalain 37 §:ssä säädetyllä tavalla (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta, 8 §.) Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen (Kuntalaki 37 §).

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten väistötiloihin Paviljonkiin siirtyminen on vaikuttanut Jyväskylän kaupunginteatterin toimintaan?
- Miten kaupunkistrategian, talousarvion ja kulttuurisuunnitelman tavoitteet ovat edenneet Jyväskylän kaupunginteatterin osalta?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Väistötilojen vaikutus toimintaan

Väistötiloissa kaupunginteatterin näyttämöt ovat 340-paikkainen Aune- ja 212-paikkainen Ahti-näyttämö. Teatterille asetettuja tavoitteita ei ole muutettu väistötiloihin lokakuussa 2024 siirtymisen vuoksi, vaikka katsomotilat ovat pienentyneet ja esityskausi jää vuonna 2024 noin kaksi kuukautta lyhyemmäksi. Kaupungin talouden sopeutustoimien vuoksi teatterin budjettia on pienennetty noin 500 000 euroa. Lipunmyynnissä jäätin tavoitteesta noin 400 000 euroa.

Taulukko 23: Jyväskylän kaupunginteatterin tunnuslukuja ja mittareita (lähde: Jyväskylän kaupungin talousarvio 2024 ja tilinpäätös 2023 ja 2024)

	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Katsojien lukumäärä	18 864	43 394	52 000	36 800	33 496
Täyttöaste (%)		62	63	78	65,7

* Lipunmyynti jäi tavoitteestaan lähes 400.000 euroa. Teatterin siirtyessä peruskorjattavalta teatteritalolta väistötiloihin esitysmäärä putosi noin puolella. Suuren näyttämön koko putosi 551 paikasta 336 paikkaan eli noin 39 %. Vastaavasti pieni näyttämö kasvoi 93 paikasta 196 paikkaan eli kasvua on 53 %. Kokonaisuutena pudotus on molemmat näyttämöt mukaan lukien yhteensä 644 paikasta 532 paikkaan.

Väistötilojen **rakennusurakkaan** liittyi haasteita, jotka osittain viivästyttivät koko urakan valmistumista. Urakkaa hidastivat muun muassa avaruusristikoiden suunnittelun viivästyminen ja niiden asennus paikalleen. Sähköurakoinnissa oli ongelmia. Rakennusurakka oli osittain kesken, ja kun henkilökunta pääsi aloittamaan tiloihin muuttamisen, puuttui sähköt ja kalusteita. Kävi myös ilmi, ettei osaa kalusteista voinut/pystynyt siirtämään väistötiloihin. Siirrettäviin katsomoihin liittyi turvallisuusriskejä, jotka on huomioitu ja riskien todentuminen on pyritty estämään.

Näyttämöiden ja niihin liittyvien trussirakenteiden kokonaisuudet ovat olleet toimiva ratkaisu esitystekniikan kannalta. Näiden rakenteiden laajuuteen ovat vaikuttaneet kustannustekijät ja tilojen kantavuuksien rajoitukset. Kaiken kaikkiaan ratkaisut väistötiloihin ovat olleet toimivia.

Kaupungin talouden neljännesvuosikatsauksen (9/2024) mukaan kaupunginteatterin väistö- ja peruskorjattuun teatteritiloihin tehtävien esitystekniikan (valot, ääni- ja näyttämötekniikka) hankintojen kohdentuminen tilikausille on ollut vaikeasti arvioitavissa. Vuodelle 2024 on arvioitu kohdentuvan suunnitellusta poiketen noin 0,8 miljoonaa euroa suuremmat investointimenot (8,2 M€). Väistötiloihin hankitut valot, ääni- ja näyttämötekniikka siirretään peruskorjattuun teatteriin.

Teatteritoimintaan liittyvät **aulapalvelun** järjestää Jyväskylän Messut Oy, jonka työntekijä on infopisteessä vastaamassa yleisöaulan toimivuudesta. Lisäksi Messut Oy hoitaa narikkapalvelut ja tapahtumiin tarvittavan järjestyksenvalvonnan. Ravintolapalveluita hoitaa Paviljongin kiinteistössä toimiva Restel.

Havainto: Teatterilta saadun tiedon perusteella Paviljonkiin on saatu lisänäyttöjä henkilöstölle. Myös asiakkaat ovat tunteneet talon jo tutummaksi.

Kaupunkistrategian ja talousarvion tavoitteiden toteutuminen

Kaupunkistrategian tavoitteiden toteutumista teatteri on edistänyt kirkastamalla imagoaan ja hankkimalla valtakunnallista arvostusta, mitä tukee korkeatasoinen ohjelmisto. Ohjelmistossa on Suomen kantaesityksiä ja yhteistyötä tehdään Suomen Kansallisteatterin sekä Tampereen teatterin kanssa. Esimerkiksi syksyllä 2024 Maija Vilkkumaa musikaali Bosslady näkyi valtakunnan mediassa, Helsingin Sanomien kansilehdellä sekä kulttuuriosastossa positiivisesti.

Havainto: Jyväskylän kaupunginteatterin valtakunnallinen näkyvyys on vahvistunut.

Gradian muusikko-oppilaita on teatterilla työssäoppimisjaksolla. Lisäksi viime vuosina on ollut yhteistyötä vapaankentän kanssa, kuten Uudet klassikot -hankkeessa, jossa yhteistyökumppanina oli tanssiryhmä Off/Balance.

Teatteri hakee uusia yhteistyömuotoja asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen liittyen. Lasten ja nuorten digielämään voidaan tuoda sosiaalisuutta, yhteisöllisyyttä edistäviä ja yksinäisyyttä ehkäiseviä toimintatapoja, kuten yhteisiä teatterikäyntejä. Lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa ei ole kuitenkaan pystytty kehittämään kaupunkistrategian tavoitteen mukaisesti. Talouden sopeutustavoitteiden vuoksi teatteri joutui leikkaamaan toisluokkalaisille suunnatun koulukiertue toiminnan. Yleisötyövastaavasta on jouduttu luopumaan. Teatteriseikkailua ei pystytty toteuttamaan väistötiloissa. Teatteri on ollut kuitenkin mukana Taidetestaajat-hankkeessa.

Digitaalisia esityksiä / tallennettuja esityksiä kokeiltiin koronapandemian aikana, mutta nämä eivät ole merkittävästi kiinnostaneet yleisöä. Teatteriesitykset perustuvatkin ensisijaisesti vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen.

Valtuuston teatterin toiminnalle ja taloudelle asettamien tavoitteiden saavuttamista edistävät tarkastuslautakunnan kuulemisen perusteella taitava, ammattitaitoinen ja sitoutunut henkilökunta. Haasteena puolestaan on, että kaupungin talouden sopeutustoimien myötä teatterissa on enää yksi päällikkö (esihenkilö), käyttöpäällikkö, teatterinjohtajan lisäksi.

Henkilökunnan tilat ovat pienemmät kuin teatteritalolla. WC-tiloja on riittävästi, mutta peseytymiseen on vain yhdet suihkukopit miesten ja naisten tiloissa. Esitystä voi olla tekemässä 40 henkeä, joten suihkussa käyminen esitysten jälkeen ei ole mahdollista.

Kampaamon, pukuhuollon, ompelimon ja tarpeiston toimitilat ovat omina huoneinaan, mikä toimii hyvin. Näyttelijöiden pukuhuoneiden määrä on minimoitu tilojen mukaan ja henkilökuntatiloissa 2. kerroksessa on lisäksi muutama lisähuone, joita on voitu hyödyntää esimerkiksi musikaaleissa avustajien ja vierailijoiden pukuhuoneina. Pukuhuoneissa ei kuitenkaan ole kattorakenteita, eli tila voi tuntua hälyiseltä ja lisäksi yksityisyydestä on jouduttu tinkimään. Kattorakenteen poisjättäminen on kustannuskysymys, koska olisi pitänyt tehdä uusia ilmanvaihtokanavia ja paloturvallisuuteen liittyviä ratkaisuja.

Henkilökuntatiloissa on kohtuullinen henkilökuntalämpö, jossa henkilökunnan on mahdollista nauttia kahvia, omia eväitä sekä pitää pieniä kokouksia. Tiloissa on pieni varasto, josta tekniikan henkilökunta on osittain tehnyt oman pukuhuoneensa.

Henkilökuntatiloihin on ulotettu kaupungin hallintoverkko sekä langallisesti että langattomasti. Näyttämöiden lavastuksien varastointia varten on melko pienet tilat, mikä tulee olemaan haaste koko väistön ajalle. Asia pyritään huomioimaan esitysten lavastusten suunnittelussa.

Käyttäjäkokemuksesta / asiakastyytyväisyydestä saadaan tietoa teatterin omien kanavien kautta, kuten somekanavista ja lippupistejärjestelmän sekä kaupungin palautejärjestelmän kautta. Pääosin palaute on hyvää ja kannustavaa, mutta kehittämisohjeita on joukossa. Teatteri ei toteuta omia erillisiä asiakaskyselyjä niiden kalleuden vuoksi. Palaute väistötiloista on ollut pääosin hyvää. Aluksi tilojen löytämisessä ja opasteissa oli haasteita.

Ulkoista rahoitusta teatteri on saanut, kun se on ollut mukana kahdessa Maailma näyttämöllä -hankkeessa, joita hallinnoi Suomen kulttuurirahasto. Tilanteessa, jossa valtion rahoitusta esittävän taiteen osalta on pienennetty, hankkeidenkin löytäminen on entistä haastavampaa.

Sisäinen tiedotus ja viestintä Paviljongin tapahtumista henkilökunnalle on tärkeää, koska kiinteistöissä on monenlaista toimintaa samaan aikaan. Henkilökuntatiloihin suunniteltiin syksyllä 2024

lisäinfonäyttöjä sisäiseen viestintään liittyen ja tämä on toteutunut. Kaupunginteatterin henkilöstö toimii eri puolilla kaupunkia: hallinto ja suunnittelijat työskentelevät Tietotalolla, näytäntöihin liittyvä henkilökunta Paviljongissa, Lavastamo toimii taas Naattiantie 1:ssä ”mutterissa”. Organisaation johtaminen vaatii yhteydenpitoa läsnäoloa monessa eri paikassa.

Markkinointi

Teatterin johdon kuulemisen perusteella markkinoinnissa on ollut haasteita. Markkinointi ja viestintä on keskitetty kaupungin yksikköön. Teatterilla on yksi työntekijä, joka vastaa myynnistä ja markkinoinnista. Teatterin toiminnan vaikuttavuuden kannalta olisi tärkeää vahvistaa lipunmyyntiä, mikä ei toimi optimaalisesti Jyväskylän-pisteen kautta. Myös panostaminen esitysten myyntiin osana muuta ”elämyspakettia” voisi vahvistaa asiakasmääriä ja rahavirtoja kaupunkiin. Esimerkiksi Tampereen kaupunki myy teatterin esityksistä noin 60 prosenttia jo ennen kuin lipunmyynti alkaa.

Viestinnän ja markkinoinnin tehtäviä on tiivistetty osana vuoden 2023 yt-prosessia. Jyväskylän kaupungin viestinnän ja markkinoinnin kulttuurin tiimissä on 1 viestinnän ja markkinoinnin suunnittelija ja 1 graafinen suunnittelija teatterille (teatterin markkinointipäällikön tehtävä on lakkautettu) viestintäjohtajan alaisuudessa. Kaupunginteatterilla on myynnin asiantuntija, joka vastaa teatterin myyntiprosessista ja tekee yhteistyötä kaupungin keskitetyn markkinointitiimin kanssa.

Havainto: Kulttuurin tuominen ihmisten arkeen on kuntien toiminnan ydintä. Jyväskylän kaupunginteatteri toteuttaa kaupunkistrategian kärkeä kulttuurikaupungista.

Kaupungin viestinnän ja markkinoinnin resursseja on yhdistetty ja pienennetty sekä samalla lisätty kulttuurin yhteistä viestintää ja markkinointia. Kulttuurikaupunki Jyväskylälle on luotu yhtenäinen graafinen ilme, jota käytetään markkinoinnissa. Kulttuuripalvelujen yhteisten elämyspakettien rakentamiseen ei ole vielä päästy.

Tulevaan toimintaan vaikuttavat tekijät

Teatterin vakituisten henkilötyövuosien määrä on putoamassa vuodesta 2024 (58,9) vuoteen 2025 (53,1) yhteensä 5,7 henkilötyövuotta. Tämä johtuu irtisanomisista, osa-aikaistamisista ja keskittämisestä. Teatteri on mukana 6-vuotisessa VOS-rahoituksessa, josta teatterille on osoitettu 77 henkilötyövuoden suuruisen määräraha. Näihin henkilötyövuosiin lasketaan mukaan sekä vakituinen henkilökunta ja vierailijat ym. osa-aikaiset tuntityöntekijät. Kuusivuotiselle kaudelle pääsyn edellytyksenä on, että tuo rahoituspäättöksen henkilötyövuosimäärä ylläpidetään koko kauden (2022–2027). Sopeuttamistoimet ovat aiheuttaneet sen, että vakituisten henkilöstön henkilötyövuosien määrä on laskenut 10 prosenttia ja sen lisäksi myös vierailijoiden määrää on jouduttu merkittävästi vähentämään. Pääsääntöisesti produktiot tehdään omalla vakituksella henkilökunnalla. Esimerkiksi musikaaleissa oli ennen 6–8 vierailijaa, Bossladyssä 2 vierailijaa.

Valtionosuusrahoituksen määrä on vähentynyt (joka on ollut 24.694,91 €/HTV vuonna 2024) vuodelle 2025. Henkilötyövuosien määrä on pudonnut valtion leikkauksien vuoksi 77 henkilötyövuodesta 71,5 henkilötyövuoteen vuodelle 2025.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Teatterin väistötilat eivät ole optimaaliset ja aiheuttavat toiminnallisia haasteita. Talouden sopeuttaminen on heijastunut toimintaan, jolloin lipunmyynnissä on jääty reilusti tavoitteesta, ja esitykset ovat pudonneet noin puolella. Lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa ei ole pystytty kehittämään kaupunkistrategian tavoitteen mukaisesti. Kaupunkistrategian tavoitteiden toteutumista teatteri on kuitenkin edistänyt kirkastamalla imagoaan ja hankkimalla valtakunnallista arvostusta.

Kehittämisehdotus:

Vaikka Jyväskylän kaupunginteatterin valtakunnallinen näkyvyys on vahvistunut, voisi yhteismarkkinointia erityisesti kaupungin muun kulttuuritarjonnan ja palvelujen kanssa edelleen tehostaa.

4.11 LIIKUNTANEUVONTA OSANA HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISTÄ

Jyväskylän kaupunkistrategian tavoitteena on Suomen liikkuvimmat kaupunkilaiset. Liikkumisen edistäminen on myös yksi hyvinvointialueen strategian painopisteistä ja liikuntaneuvonta on liitetty osaksi eri kohderyhmien palveluketjuja.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt liikkumishjelman 10.6.2024 § 37. Ohjelman tavoitteiden mukaan muun muassa hyvinvointialueen kanssa yhteistyössä kehitetään palveluketjuja neuvolasta ja kouluterveydenhuollosta liikuntapalveluihin ja liikuntaneuvontaan huomioiden myös muun muassa yhdistys ja yritystoiminta. Kehittämistyössä tarkennetaan eri toimijoiden vastuut, liikuntaneuvonnan toteutustavat ja mittarit (Liikkumishjelma s. 9). Ohjelman mukaan kehitetään myös palvelusetelimallia aikuisten liikuntaneuvontaan.

Talousarvion 2024 mukaan: ”Liikkumaan aktivointi -yksikön osalta vuoden 2024 toiminnan painopistealueena on vähän liikkuvien kuntalaisten tavoittaminen ja heidän liikunnallisen elämäntapansa edistäminen. Eri ikäisten liikkumista tuetaan kehittämällä matalankynnyksen liikuntapalveluita ja yksilöllistä liikuntaneuvontapalvelua eri toimijoiden kanssa yhteistyössä. Erityistä huomiota kiinnitetään lasten, nuorten ja perheiden sekä senioreiden liikuntaneuvonnan ja -palvelujen tarkasteluun ja prosessien edelleen kehittämiseen. Tavoitteena on saada kolmannen ja yksityisen sektorin toimijat entistä tiiviimmin palveluketjuihin mukaan. Liikuntaneuvonnan palvelun laadun arviointia tehdään liikuntaneuvonnan valtakunnallisen itsearviointityökalun avulla ja saadun mittaritiedon sekä asiakaspalautteiden perusteella.”

Hyvinvointialueella strategisena tavoitteena on asukkaiden hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen. Hyvinvointisuunnitelmaan sisältyy elämäntapaohjaus ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Liikuntaneuvonta on osa hyvinvointialueen elämäntapaohjauksen hoito- ja palveluketjuja. Hyvinvointialueen ja kuntien kesken on rakennettu toimintamallia tiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen elämäntapaohjaukselle ja liikuntaneuvonnalle.

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten liikuntaneuvonta on järjestetty?
- Kuinka paljon Jyväskylän kaupunki käyttää resursseja liikuntaneuvontaan?
- Ketkä liikuntaneuvontaa käyttävät ja mikä on asiakastytyväisyys?
- Miten liikuntaneuvonnan merkitystä ja vaikuttavuutta on arvioitu (valtakunnallinen itsearviointityökalu)?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Liikuntaneuvonnan järjestäminen ja resurssit

Vuonna 2023 Suomen kunnista 66 prosentissa on järjestetty liikuntaneuvontaa eli 194 kunnassa. Liikuntaneuvontaa on rahoitettu pääasiassa kunnan liikuntapalveluiden puitteissa, mutta myös 34 tapauksessa hyvinvointialue on rahoittanut liikuntaneuvonnan järjestämistä.

Liikuntaneuvontaprosessin toteuttajana voi olla joko kunnan liikuntapalvelut tai hyvinvointialueen sote-palvelut. Keski-Suomessa liikuntaneuvonnasta vastaavat kuntien liikuntapalvelut. Erilaisia liikkumiskokeiluja ja liikuntaneuvonnan starttiryhmiä voi olla mukana tarjoamassa liikuntapalvelujen lisäksi myös alueen paikallisyhdistykset ja yksityiset palveluntuottajat. Liikuntaneuvontapalvelua ei ole vielä vuoden 2025 alussa saatavilla kaikissa Keski-Suomen kunnissa. Kuusitoista (16) kuntaa tarjoaa liikuntaneuvontaa, ja useassa kunnassa liikuntaneuvontaa järjestetään hankeavustuksien turvin.

Liikuntaneuvonta on tarkoitettu erityisesti terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta riittämättömästi liikkuville. Liikkumisen lisäksi palvelussa kiinnitetään huomiota myös muihin elintapoihin. Tavoite on, että asiakas motivoituu liikkumaan itselleen mieluisalla tavalla, omaa terveyttään ja hyvinvointia edistäen. Liikuntaneuvonta on osa elämäntapaohjausta, johon sisältyy myös ravitsemukseen, uneen ja palautumiseen liittyvät tekijät.

Jyväskylän kaupungin ja hyvinvointialueen kesken on sovittu liikuntaneuvojien rajatuista kirjaamisoikeuksista potilastietojärjestelmään (LifeCare). Päätöksen myötä hyvinvointialueen terveydenhuollosta on ollut mahdollisuus tehdä lähete kaupungin liikuntaneuvontaan asiakkaan antaman suostumuksen perusteella. Kaupungin liikuntaneuvoja kirjaa potilastietojärjestelmään asiakasmerkinnät ja tilastoinnit sekä tekee palautteen liikuntaneuvonnan prosessin päätyttyä.

Havainto: Keski-Suomessa kunnat järjestävät liikuntaneuvontaa, ja tähän palveluun myös hyvinvointialueen terveydenhuollosta voidaan antaa lähete.

Liikuntaneuvonta sisältyy Jyväskylän kaupungissa liikunnanohjaajan (8 ohjaajaa ja noin 2 htv/vuosi) ja liikunnanharrastusohjaajan (6 ohjaajaa ja noin 1,5 htv/vuosi) tehtäväkuviin. Liikuntaneuvontaan käytetävän työajan määrä vaihtelee eri työntekijöiden välillä. Liikuntaneuvonnan palvelu tuotetaan Liikkumaan aktivointi -palveluyksikössä, jonka toimintamenoista liikuntaneuvontaan käytettävät henkilöstömenot ovat noin 9 prosenttia. Palvelu on asiakkaalle maksutonta.

Liikuntaneuvonnan käyttö

Vuoden 2024 aikana liikuntaneuvonnan palvelua on käyttänyt noin 230 jyväskyläläistä asiakasta ja käyn-tejä on ollut noin 680 seurantatietoihin kirjaamisten perusteella. Liikuntaneuvonnan prosessi kestää keskimäärin 6 kuukautta, mutta voi olla asiakkaan tarpeiden mukaan myös lyhyempi tai pidempi. (Tieto saatu kaupungin liikuntaneuvonnasta.) Vuonna 2023 jyväskyläläisiä asiakkaita on ollut liikuntaneuvonnan palvelussa keskimäärin 180 ja heistä miehiä on ollut 23 ja naisia 77 prosenttia ([Microsoft Power BI](#)).

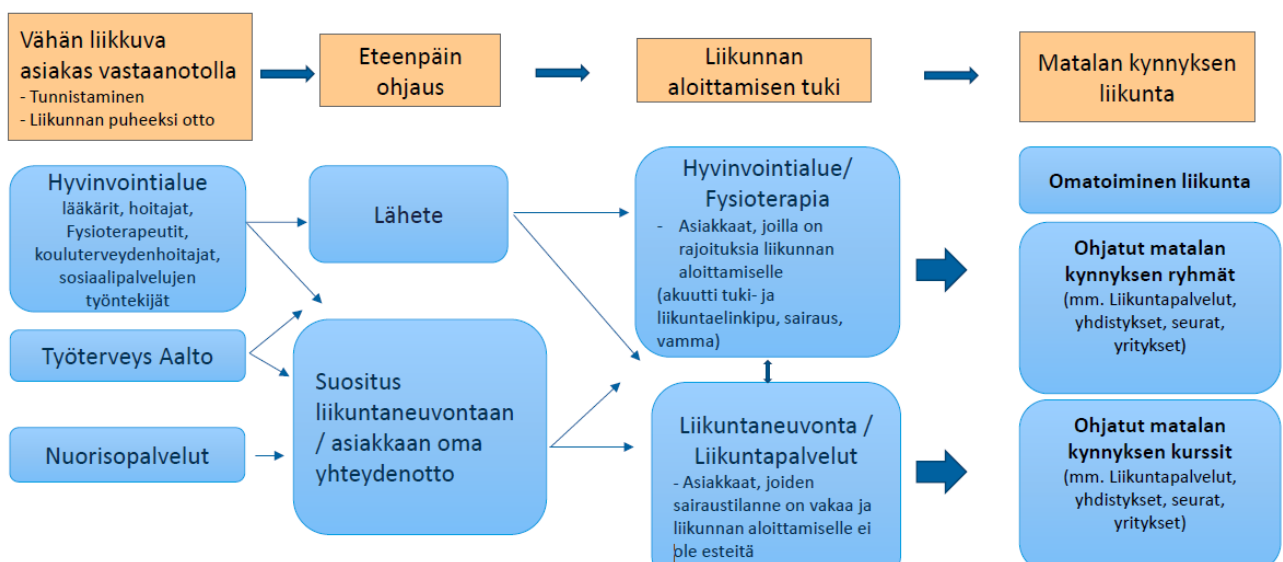
Vuonna 2024 Keski-Suomen hyvinvointialueella kuntien järjestämään liikuntaneuvontaan on kirjattu 703 asiakasta ja 2 765 asiakaskäyntiä. Vuonna 2023 liikuntaneuvonnan asiakasmäärä hyvinvointialueella tehtyjen kirjaamisten perusteella on ollut 717 ja asiakaskäyn-tejä on ollut 1 530. Liikkuva Aikuinen -tietokan-nan tilastoinnin perusteella asiakaskäyntien määrä on kasvanut huomattavasti. Eniten hyvinvointialueen lähettämänä asiakkaita ohjautui liikuntaneuvontaan perusterveydenhuollosta sekä kuntoutus- ja tera-piapolveluista. Asiakkaista noin 70 prosenttia on naisia ja 30 prosenttia miehiä.

Jyväskylän kaupunki on toteuttanut kaksi KouluPT-hanketta (koulun personal trainer), joissa on kehitetty lasten ja nuorten liikuntaneuvonnan palveluketjuja (ulkoisen rahoituksen projekti 1.8.2024-30.6.2025). KouluPT-toiminnassa kohdattiin syksyn 2024 aikana 178 lasta ja nuorta.

Liikuntaneuvontapalvelun laatua arvioidaan valtakunnallisesti ([Microsoft Power BI](#)) 13 väitteen avulla. Jyväskylässä vuoden 2023 arvioinnin perusteella asiakkaat pitivät liikuntaneuvonnan menetelmiä ja sisältöä lähes hyvinä (65 %). Liikuntaneuvonnan laadussa nähtiin enemmän parannettavaa. Vuonna 2024 liikuntaneuvonnan menetelmien ja sisällön arvosana on pysynyt ennallaan (65 %) ja laatu on parantunut kaksi prosenttiyksikköä.

Havainto: Liikuntaneuvontapalvelun asiakasmäärät ovat lisääntyneet Jyväskylässä ja hyvinvointialueen läheteiden määrä kuntien liikuntaneuvontaan on myös kasvanut.

Kuvio 14: Liikuntaneuvonnan palveluketju Jyväskylässä

Liikuntaneuvonnan tavoitteena on tukea asiakasta elämäntapamuutoksessa. Asiakkaan liikuntaneuvontaan lähettämisen peruste voi olla: 1. liikkuu terveytensä kannalta liian vähän ja kaipaa tukea liikkumisen aloittamiseen, 2. diabeteksen riskipistetestissä pisteet koholla, 12 tai yli, 3. on pitkäaikaissairaus (diabetes, astma, TULE-vaivat), jonka hoidon tueksi tarvitsee apua liikunnasta, 4. tarvitsee tukea liikunnasta painonhallinnan avuksi, BMI yli 28, 5. toimintakyky uhkaa alentua ja/tai kaatumisvaara on kohonnut (mm. kaatumisseulassa pisteitä vähintään 1-8 pistettä, FROP 0-7), 6. mainitsee uniongelmia, joihin voidaan liikuntaneuvonnan lääkkeitönnällä hoidolla vaikuttaa sekä 7. kouluikäisten MOVE-mittauksessa heikko tulos. Ajan voi varata myös itse.

Jyväskylän kaupungin nettisivulta voi varata liikuntaneuvonnan ajan puhelimitse: tiistaisin 15.00–16.00 ja torstaisin 8.00–9.00 [Liikuntaneuvonta | Jyväskylä.fi](#). Lasten ja nuorten liikuntaneuvonnan ajanvaraus on samoina yhteydenottoaikoina. Välillä liikuntaneuvonnan palvelussa on ruuhkaa, ja asiakaspalautteen perusteella yhteydenottojen aikataulut ovat haasteellisia. Takaisinsoitto mahdollisuutta ei ole tällä

hetkellä. Ajanvaraussysteemiä kehitetään ja selvitetään, mutta tässä vaiheessa ajanvarauksen avaaminen esimerkiksi LifeCare- järjestelmän kautta ei ole mahdollista. Puhelinaikojen lisäämisen mahdollisuutta arvioidaan, mutta tähän vaikuttaa työntekijäresurssi. Tavoitteena on kuitenkin selvittää, miten saataisiin viestin laitto / yhteydenottopyyntö mahdollisuus osaksi ajanvaraus- ja liikuntaneuvontapalvelua.

Havainto: Jyväskylän liikuntapalvelut ja mm. ulkoliikuntapaikat tarjoavat monia mahdollisuuksia jatkaa liikkumista liikuntaneuvonnan jälkeen. Tarvitaan pidempiaikaista seurantaa liikuntaneuvonnan vaikuttavuudesta. Ohjaako liikuntaneuvonta pysyvään elämäntapamuutokseen?

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Keski-Suomessa liikuntaneuvonnasta vastaavat kuntien liikuntapalvelut. Erilaisia liikkumiskokeiluja ja liikuntaneuvonnan starttiryhmiiä voivat olla mukana tarjoamassa myös alueen paikallisyhdistykset ja yksityiset palveluntuottajat.

Liikuntaneuvonta on myös osa hyvinvointialueen elämäntapaohjauksen hoito- ja palveluketjuja. Jotta palvelu olisi kaikkien keskisuomalaisten saatavilla, tulisi sen järjestämisestä ja rahoituksesta sopia kuntien ja hyvinvointialueen kesken.

Liikuntaneuvontapalvelu tukee Jyväskylän kaupunkistrategian toteuttamista. Liikuntaneuvonta on kirjattu valtuuston hyväksymään hyvinvointisuunnitelmaan ja liikkumisohjelmaan. Asiakastyytyväisyyttä on arvioitu valtakunnallisella itsearviointityökalulla ja Jyväskylän osalta menetelmiä ja sisältöä pidetään lähes hyvinä (65 %).

Kehittämisehdotus:

Tarkastuslautakunta suosittelee liikuntaneuvonnan ajanvarauksen laajentamista/joustavoittamista resursien puitteissa.

Kolmannen ja yksityisen sektorin toimijoiden tiiviimpi mukaanotto palveluketjuihin voisi laajentaa ja monipuolistaa liikuntaneuvontapalveluja.

4.12 TARKASTUSLAUTAKUNTIEN YHTEINEN ARVIOINTI – TYÖLLISYYDEN EDISTÄMISEN YHDYSPINNAT

TE-palvelut ovat siirtyneet kuntien vastuulle 1.1.2025 alkaen. Keski-Suomessa on kolme työllisyysaluetta, joiden vastuukuntina toimivat Äänekosken (13 kuntaa), Jyväskylän (2 kuntaa) ja Jämsän (8 kuntaa) kaupungit.

1.1.2025 alkaen kunnilla on myös kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä. Kunta vastaa sekä työttöminä työnhakijoina että työvoiman ulkopuolella olevien kotoutumisen edistämisestä. Työnhakijoina olevien kotoutujien palvelut järjestetään työllisyysalueella. Työvoiman ulkopuolella olevien palvelujen järjestämisestä vastaa kunta, joka voi päättää mihin palvelut hallinnollisesti sijoittuvat ja miten ne organisoidaan.

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteis-
palvelusta (TYP) korvataan 1.1.2025 lailla työllistymisen
monialaisesta edistämisestä (TYM).

Uudistukset edellyttävät yhteistyötä erityisesti elinkeino-, työllisyys- ja koulutuspalvelujen sekä hyvinvointialueen palvelujen kesken.

Arviointi on toteutettu niin, että työllisyysalueiden vastuuhenkilöitä on kuultu syksyllä 2024 ja heille on lähetetty vuoden 2025 alkupuolella kysely keskeisistä yhteistyön järjestämiseen liittyvistä teemoista.

Keski-Suomen hyvinvointialueen strateginen tavoite on, että asukkaiden hyvinvointi- ja terveyserot kaventuvat. Tavoitteen toteutumista arvioidaan siitä näkökulmasta, miten kuntoutuksen työtoiminnan asiakasmäärät ovat muuttuneet ja miten palvelun saatavuus on kehittynyt. Työllisyysalueiden näkökulmasta kuntoutuksen työtoiminnan palveluissa onnistuminen on tärkeää työllisyyden edistämistä, vaikka vuoden 2025 alusta alkaen palveluissa olevien määrä ei enää vähennä kuntien työttömyysturvamaksujen osuutta.

Työttömien terveystarkastukset parantavat palvelutarpeen arviointia ja työllistymistä. Terveystarkastusten toteuttaminen vaikuttaa myös hyvinvointialueen saamaan rahoitukseen HYTE-kertoimen kautta. Arvioinnissa on selvitetty työttömien terveystarkastusten toteutumista ja ennakoituja vaikutuksia työllistymiseen.

Alla olevassa taulukossa on työllisyysalueille osoitetut määrärahat ja työllisyyden edistämiseksi asetetut talousarviotavoitteet vuodelle 2025.

Taulukko 24: Työllisyysalueiden määrärahat ja työllisyyden edistämisen talousarviotavoitteet 2025

Työllisyysalue	Määräraha, M€	Talousarviotavoitteet
Pohjoinen (Äänekoski)	7,8	Asiakastavoite: Työ ja tekijä kohtaavat • Työttömyysaste • Virta 3 kk työttömyyteen ja asiakaspalautekysely työnantajille ja työnhakijoille (KEHA-keskuksen kysely) Palvelutavoite: Palvelut ovat oikea-aikaisia ja kohdennettuja sekä prosessit ja rakenteet ovat suorituskykyisiä • Status 3 kk palveluiden päättymisen jälkeen Henkilöstötavoite: Osaava ja kehittyvä henkilöstö. Tavoitteena on jatkuvasti oppiva ja asiantunteva henkilöstö, joka on motivoitunut ja sitoutunut tehtäväänsä • Henkilöstökysely • Kehitys- ja osaamiskeskustelu • Henkilöstö lähtöseuranta (pulssi-kysely) Taloustavoite: Resurssit on mitoitettu oikein suhteessa lakisääteiseen tehtävään ja talous on tasapainossa. Tiedolla johtaminen ohjaa toimintaa. • Budjettiseuranta kuukausittain • Suunnitelmavelka • Asiakasmäärä • Avoimien työpaikkojen määrä • Ehdokasasettelujen määrä • Kuntakohtainen työttömyysturvakulu.
Keskinen (Jyväskylä)	28,2	Nuorten työllistymiseen ja koulutukseen ohjaamiseen panostetaan, työttömyysaste laskee, työttömyyden kesto lyhenee, palveluiden piirissä olevien asiakkaiden määrä kasvaa suhteessa työttömien työnhakijoiden määrään, pitkäaikaistyöttömyys laskee
Eteläinen (Jämsä)	4,6	Asetetut tavoitteet liittyvät lähinnä lakisääteisen palvelun tuottamiseen. Työllisyysalueen toimintaa ja taloutta kehitetään tiiviissä yhteistyössä työllisyysalueen kuntien kanssa. Uudistuksen valtakunnallisten tavoitteiden ja kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen mukaisesti työllisyysalueen toimintaa ja palveluita kehitetään vastaamaan tehokkaasti ja vaikuttavasti paikallisten työmarkkinoiden tarpeisiin. Työllisyysalue tuottaa saavutettavaa lähipalvelua, kotoutumiskoulutusten jonot lyhenevät, maksatuksen käsittelyjonot puretaan ja maksatuksen aikatavoitteet toteutuvat.

ARVIOINNIN AINEISTO

Tarkastuslautakuntien puheenjohtajien ja viranhaltijoiden sekä hyvinvointialueen ja työllisyysalueiden vastuuvalmistelijoiden yhteisen seminaarin 12.9.2024 pohjalta on suunniteltu arvioinnin toteutusta. Seminaarissa on kuultu hyvinvointialueen vastuuhenkilöiden esityksiä kuntouttavaan työtoimintaan ja työttömien terveystarkastuksiin liittyen.

Tarkastuslautakuntien puheenjohtajien kokouksessa 11.12.2024 on päätetty toteuttaa alkuvuodesta 2025 kysely työllisyysalueiden aloitukseen liittyen. Keski-Suomen tarkastuslautakuntien lähettämään Forms-kyselyyn kunnille on vastannut 13 kuntaa: Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Jämsä, Kannonkoski, Keuruu, Kyyjärvi, Laukaa, Petäjävesi, Pihtipudas, Saarijärvi, Toivakka ja Äänekoski. Kaikkien kolmen työllisyysalueen johtajat ovat vastanneet työllisyysalueen aloitukseen liittyvään Forms-kyselyyn.

Keväällä arvioinnin aineistoa on täydennetty hyvinvointialueelta saatujen tietojen perusteella. Kokouksessa 26.3.2024 on kuultu myös liikuntaneuvonnasta, joka liittyy edellisen vuoden arvioinnin seurantaan liikkumisen edistämisestä.

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Miten kuntouttava työtoiminta on toteutunut ja mitkä ovat esille nostetut kehittämis ehdotukset kyselyiden perusteella?
- Miten työttömien terveystarkastukset ovat toteutuneet ja mitkä ovat esille nostetut kehittämis ehdotukset kyselyiden perusteella?
- Mitä haasteita työllisyysalueiden aloitukseen on liittynyt?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN JA TULOKSET

Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttava työtoiminta on hyvinvointialueen järjestämää aikuisten sosiaalipalvelua, joka perustuu lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta (189/ 2001 ja 399/202) ja sosiaalihuoltolakiin (1301/2014). Kuntouttavalla työtoiminnalla tarkoitetaan palvelua, jonka tarkoituksena on parantaa henkilön elämänhallintaa sekä luoda edellytyksiä työllistymiselle (Sosiaalihuoltolaki 14 §).

Keski-Suomen hyvinvointialueella palvelua on toteutettu vuonna 2024 omana toimintana (25,9 %), ostopalveluna (67 %) ja yhteistyösopimusten kautta kunnissa (7,1 %). Vuonna 2024 ostopalveluihin budjetoitiin 3,2 miljoonaa euroa ja toteuma oli 4,1 miljoonaa euroa. Palveluntuottajia kuntouttavassa työtoiminnassa on yhteensä noin 60. Kuntouttavaa työtoimintaa ostetaan tarpeen mukaan hankintasopimusten mukaisilta yhdistyksiltä.

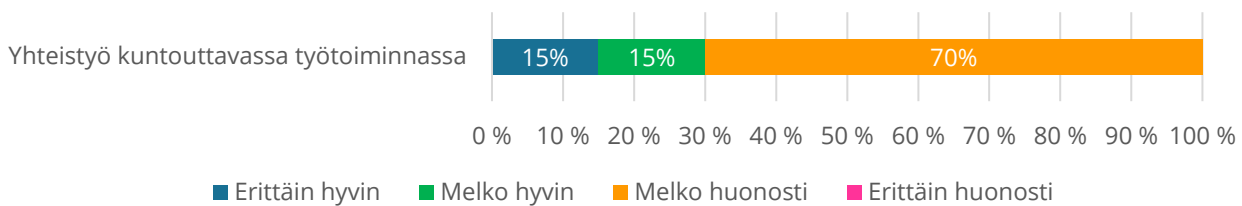
Hyvinvointialueen strateginen tavoite on, että keskisuomalaisten hyvinvointi- ja terveyserot kaventuvat, jota mitataan mm. kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärällä ja sen kasvulla. Tavoitetaso on 1 650 asiakasta kuukaudessa ja vuoden 2024 toteuma on 1 672. Ostopalveluun on ollut jonoa ainoastaan Jyväskylässä 1 kuukaudesta 5 kuukauteen.

Vuonna 2024 hyvinvointialueen oman kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä on ollut 346 asiakasta. Kuntouttavan työtoiminnan yksiköissä ja ryhmämuotoisessa toiminnassa on työskennellyt 22 kuntouttavan työtoiminnan ohjaajaa. Kuntouttavan työtoiminnan jaksojen sisältö koostuu muun muassa seuraavista työllistymistä edistävästä asioista:

- omien voimavarojen, vahvuuksien ja osaamisalueiden kartoittamiseen ja tunnistamiseen,
- oman terveydentilan ja hyvinvoinnin lisäämiseen,
- sosiaaliseen vahvistumiseen,
- konkreettisten tavoitteiden luomiseen ja niissä etenemiseen,
- työelämän sääntöihin tutustumiseen ja opetteluun,
- työnhaku- ja koulutushaussa tarvittavien asiakirjojen teossa auttamiseen.

Hyvinvointialue järjestää myös sosiaalihuoltolain mukaista työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta, joita ei tässä käsitellä.

Kunnilta pyydettiin näkemystä siitä, miten yhteistyö hyvinvointialueen kanssa sujuu kuntouttavassa työtoiminnassa. Kyselyn perusteella yhteistyö kuntouttavassa työtoiminnassa toimii melko huonosti (69,2 % vastaajista) ja melko tai erittäin hyvin (30,8 % vastaajista).

Kuvio 15: Yhteistyön toimivuus hyvinvointialueen kanssa kuntouttavan työtoiminnan osalta kyselyn perusteella

Kuntakyselyn mukaan kuntouttavaa työtoimintaa pidetään tärkeänä työllistymistä edistävänä palveluna ja palvelun paikkoja toivotaan enemmän. Toisaalta tuodaan esille, että kunnan kannalta kuntouttava työtoiminta ei enää ole suoraan työllisyyttä edistävä palvelu, vaan yhä selvemmin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu (sosiaalinen kuntoutus).

Havainto: Kyselyn perusteella kuntouttavan työtoiminnan palvelusta ei ole kunnan näkökulmasta ollut riittävästi siirtymiä avoimille työmarkkinoille. Kuntouttavan työtoiminnan toivottaisiin oleva entistä yksilöidymppää ja tavoitteellisempaa ja että myös kuntouttavalla työtoiminnalla voidaan edistää vastaamista nopeasti muuttuvan työelämän osaamistarpeisiin entistä nopeammin. Tärkeänä pidetään oikea-aikaista ohjautumista tarpeenmukaiseen palveluun.

Havainto: Jatkopalvelut kuntouttavan työtoiminnan jälkeen ovat tärkeitä.

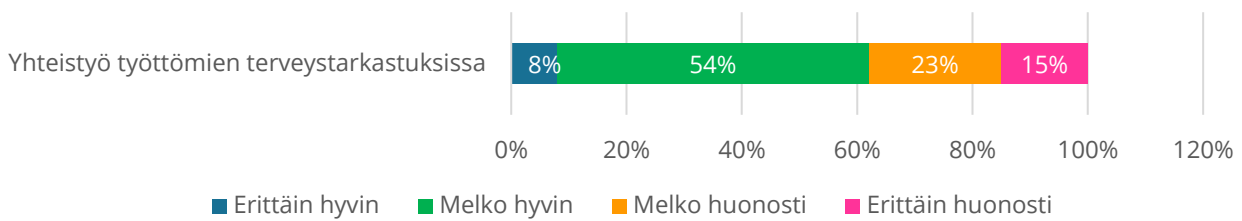
Työllisyysalueita on kyselyssä pyydetty arvioimaan, kuinka paljon työllisyysalueen asiakkaita on arviolta henkilöitä, jotka eivät enää kuntoutu työmarkkinoille vaan tarvitsisivat muuta palvelua tai eläkepäätöksen. Eteläisellä työllisyysalueella noin puolet (50 %) pitkäaikaistyöttömistä ei arvioin mukaan enää kuntoutu yleisille työmarkkinoille, pohjoisella työllisyysalueella noin 30 prosenttia työttömistä työnhakijoista ja keskisellä työllisyysalueella noin 7–10 prosenttia. Osa-aikatyön vastaanottamisen vaikeutuminen on ristiriidassa tämän tilanteen kanssa. Mikäli työkykyä ei ole kokopäiväiseen työhön tulisi voida tehdä työtä työkyvyn mukaan.

Havainto: Haasteena on, että työttömissä työnhakijoissa on edelleen henkilöitä, jotka eivät kuntoutu yleisille työmarkkinoille, mikä lisää kuntien työttömyysturvamaksuja.

Työttömien työnhakijoiden terveystarkastukset

Kuntien mielestä yhteistyö hyvinvointialueen kanssa toimii työttömien terveystarkastusten osalta melko tai erittäin hyvin (61,5 %) ja melko tai erittäin huonosti (38,5 %). Terveystarkastusten toteutuminen vaikuttaa hyvinvointialueen HYTE-rahoitusosuuteen (yksi prosessi-indikaattori).

Kuvio 16: Yhteistyön toimivuus hyvinvointialueen kanssa työttömien terveystarkastusten osalta kyselyn perusteella

Kunnille tehdyn kyselyn ja hyvinvointialueen asiantuntijoiden kuulemisen perusteella hyvinvointialue on kehittänyt työttömien terveystarkastusta vuoden 2024 aikana, jonka vuoksi toiminnalla on hyvä pohja. Lisäksi hyvinvointialue on resursoinut työttömien terveystarkastuksiin omaa henkilöstöä. Työttömien terveystarkastuksiin on otettu käyttöön keskitetty malli työllisyysalueiden mukaisesti. Työllisyysalueille nimetyt hoitajat toteuttavat terveystarkastuksia, ja ovat osa Työkyvyn tuen tiimejä. Syksyllä 2024 on hyvinvointialueen toimintaa muutettu niin, että työllisyyspalveluista ohjataan asiakas täyttämään hyvinvointialueen verkkosivuilla oleva sähköinen esitietolomake, jonka myötä asiakkaan työllisyysalueelle nimetty hoitaja ottaa asiakkaaseen yhteyttä.

Yhteistyökäytäntöjä sosiaalipalveluiden, kuntoutuspalveluiden, työllisyyspalveluiden sekä KELA:n kanssa on vahvistettu. Digitarkastusten osuus on ollut 17 prosenttia vuonna 2024 ja osuutta on tarkoitus kasvattaa. Kehittämistoimenpiteet alkavat vaikuttaa terveystarkastusten tehostumisena. Tilastoinnin puutteita tulee kuitenkin edelleen korjata. Vuoden 2023 tilastointi on ollut epäluotettavaa ja tätä on vuoden 2024 aikana korjattu.

Kunnille tehdyn kyselyn perusteella on osittain epäselvää, millaisessa palveluverkostossa ja millaisin tiedonsaantioikeuksin työttömän työnhakijan terveystarkastuksen palaute käsitellään ja sovitaan jatkotoimista.

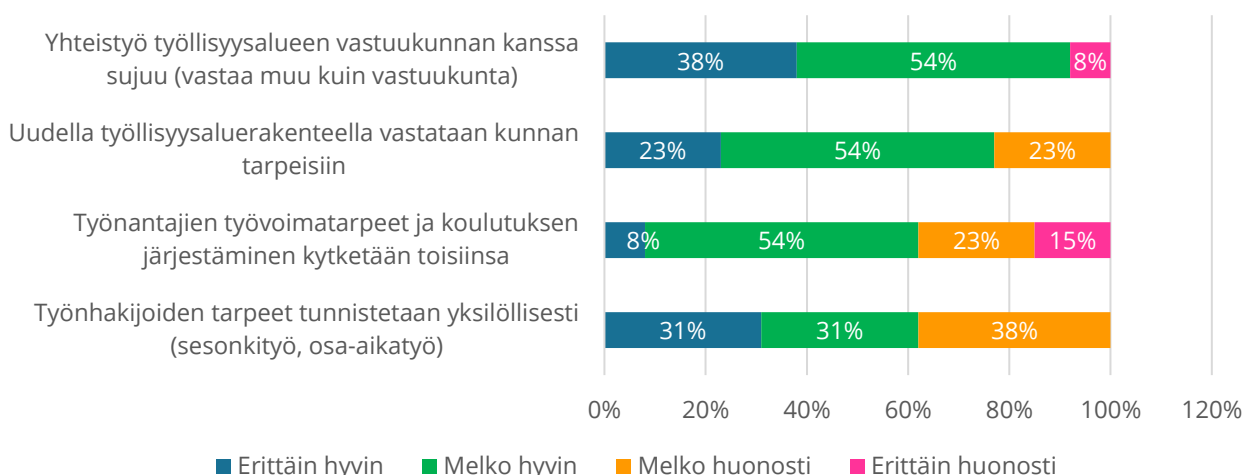

Havainto: Työttömien terveystarkastusten jälkeisistä palveluista sopimisessa on vielä haasteita yhteistyön tekemisen näkökulmasta.

Työllisyysalueiden aloitukseen liittyvien haasteiden ratkaiseminen

Kuntien rahoitusosuus työllisyysalueelle kunnan budjetista vaihtelee 1,05 prosentista 1,7 ja 2,06 ja 2,2 ja 2,9 prosenttiin kunnan ulkoisista menoista kuntien vastausten perusteella. Tulevina vuosina valtionosuusrahoitus työllisyyden edistämiseen on yleiskatteellista, ja työllisyyden edistämisen budjettien tulee perustua alueen todelliseen tarpeeseen. Tarvetta tulee budjetoida suhteessa yrityspalveluihin tai muuhun elinvoiman edistämiseen.

Kuntakyselyyn vastanneiden 13 kunnan näkemyksen mukaan tilanteessa, jossa työllisyysalueet ovat vasta aloittaneet toimintansa, työnhakijoiden tarpeet tunnustetaan yksilöllisesti erittäin tai melko hyvin (61,6 %) ja vastaavasti melko huonosti (38,4 %). Työnantajien työvoimatarpeet ja koulutuksenjärjestäminen kytetään toisiinsa melko tai erittäin hyvin (61,5 %) ja melko tai erittäin huonosti (38,5 %).

Kuvio 17: Kuntakyselyn vastauksia

Työttömyysturvamenojen kasvu vaikuttaa kuntien talousarvioon ja palveluiden kustannuskehitykseen. Siksi työttömien työnhakijoiden osaamisen ja työnantajien työvoimatarpeiden oikea-aikainen ja nopea tunnistaminen on tärkeää. Tähän kohdistuu myös monet talousarviotavoitteet, joita kunnissa ja työllisyysalueella on asetettu. Kunnissa korostetaan mahdollisimman yksilöllisten palvelujen tarjoamista yhteistyössä yritysten, työnhakijoiden, koulutuksen järjestäjien ja kunnan välillä. Kunnissa nähdään, että niiden tehtävä on edistää yritysten kasvua ja työvoiman liikkuvuutta.

Kunnilla on myös "omia" keinoja työn kysynnän ja tarjonnan kohtaannon tehostamisessa, kuten kuntalaisä rekrytointiavustuksena työnantajille.

Havainto: Työttömien työnhakijoiden osaamisen ja työnantajien työvoimatarpeiden oikea-aikainen ja nopea tunnistaminen ja siihen reagointi on oleellista, mihin TE-palveluiden uudistuksella tulee vastata.

Kunnat ovat talousarvioissaan määritelleet työllisyyden edistämisen tavoitteet (kyselyn perusteella kaksi kuntaa ei ollut), samoin kunnat ovat määritelleet elinvoimatehtävänsä (kaksi kuntaa ei ollut). Elinvoimatehtävässä korostuvat työllisyysasteen nostaminen, työpaikkakehityksen arviointi, yritysten sijoittuminen kuntaan ja ylipäänsä yritysysteistyö, yrittäjämönteiset palvelut ja yritysten tarpeisiin vastaaminen sekä uusien yritysten lukumäärän kasvattaminen.

Työllisyyden edistämisen tavoitteissa korostuu aktiivinen toimijuus; yritysten ja työnantajien osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen, työvoiman osaamisen parantaminen koulutusyhteistyön kautta ja maahanmuuttajien työllistymisen sekä nuorisotyöttömyyden alentaminen.

Uudistukselta odotetaan tehokkuutta, mikä minimoisi työttömyysturvan maksuosuuden nousua. Tavoitteena on kehittää entistä tehokkaampia yritysysteistyömuotoja, jotta alueen työvoiman ja työmarkkinoiden tarpeet kohtaavat paremmin. Haetaan ratkaisukeskeisyyttä kaikkien asiakkaiden palvelemiseen.

Havainto: Kuntien elinvoiman ja työllisyyden edistämisen tavoitteet talousarvioissa ovat samansuuntaisia kuin mihin työllisyysalueita koskevalla uudistuksella pyritään.

Havainto: Johtaako työllisyysalueuudistus siihen, että kaikkien Keski-Suomen kuntien tilanne työllisyyden ja elinvoiman suhteen paranee vai johtaako tämä kuntien lisääntyvään eriytymiskehitykseen ja mikä osuus uudistuksella ylipäänsä on tähän kehitykseen? Tar kastuslautakunnat esittävät, että tällä valtuustokaudella aloitettua arviointiyhteistyötä jatketaan myös tulevilla valtuustokaudella.

Keski-Suomen kuntien haasteet elinvoiman ja työllisyyden ylläpitämisessä eroavat tiheän asutuksen ja vähäväkisempien kuntien kesken. Kunnat, joilla on oppilaitoksia, näkevät elinvoiman ja työllisyyden myönteisemmin. Asukasluvun väheneminen ja väestön ikääntyminen mainitaan toimintaympäristön muutoksina, jotka haastavat. Samoin työpaikkaomavaraisuus.

Vain yksi kunta on vastannut, ettei kunnan alueella ole työvoimapulaa. Kunnissa koetaan, että työvoimapulaa on erityisesti teollisuudessa, palveluammateissa yleensä kuten ravintola-alalla ja kiinteistöjen hoidossa. Työn kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen on edelleen haaste, ja yritysten on vaikea löytää ammattitaitoista työväkeä. Myös yritysten rahoitusmahdollisuudet ovat tiukentuneet ja niukentuneet tässä markkinatilanteessa.

Kunnat kehittävät toimintaympäristöään mm. erilaisilla hankkeilla. Uusiin energiamuotoihin (vety, aurinkovoima) investoidaan. Kaikki kunnat pyrkivät edistämään uusien työpaikkojen syntymistä, uusien yritysten sijoittumista kuntaan ja osaavan työvoiman saatavuutta. Kunnat kilpailevat keskenään yrityksistä. Rakennemuutokset vaikuttavat voimakkaasti.

Kunnilta kysyttiin, mitkä toimintaympäristön muutokset ovat vaikuttaneet työllisyystilanteeseen ja kunnan elinvoimaan. Näitä ovat olleet lyhyellä aikavälillä tapahtuneet eri uudistukset ja niihin liittyvät lainsäädännölliset muutokset.

1) Oppivelvollisuuslain uudistus: Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä. Nuoret muuttavat koulutusta tarjoaville paikkakunnille. Nuorten monialaisen palvelun merkitys on kasvanut.

2) Työttömyysturvalain uudistus: osa-aikatoiden väheneminen. Osa-aikatyön vastaanottamisen houkuttelevuus laskenut (työttömyysturvan suojaosan poistuminen).

Onko alentunut työkyky johtanut todennäköisemmin pitkäaikaistyöttömyyteen, kun osa-aikatyö ei monien kohdalla osoittaudu realistiseksi vaihtoehdoksi?

Ovatko kunnat sopineet työllisyysalueen kanssa tehtävästä yhteistyöstä, jossa vakiinnutetaan työnvälityspalveluiden ja valmennuspalveluiden tuottamisesta kunnan omille työnhakijoille, millä on vaikutusta kunnan elinvoiman ja työllisyyden kehitykseen?

4) Palkkatukilain muutokset: Palkkatuki ei enää kerrytä työssäoloa.

5) Kotoutumislain uudistus: Kunnan uudet tehtävät maahanmuuttajien palvelutarpeen arvioinnin ja työllisyyden edistämisen palveluissa. Saadaanko ja millaisia positiivisia työllisyysvaikutuksia?

Havainto: Kuntien yhteistyön muodot työllisyysalueen kanssa ja työllisyysalueiden kesken sekä hyvinvointialueen kanssa etsivät vielä muotoaan, mihin tarvitaan ulkoista arviointia.

Kuntien vastauksissa korostui tärkeimpinä yhteistyökumppaneina yritykset/työnantajat sekä oppilaitokset. Työllisyysalueen tulee toimia yritysten osaamistarpeiden ja oppilaitosten tarjonnan kohtaannon edistäjänä. Yritysten osaamisvajeeseen tulee vastata koulutustarjonnalla, jolloin työtön työnhakija voi joutua opiskelemaan uudelle alalle tai täydentämään osaamistaan. Tärkeimpinä yhteistyökumppaneina mainittiin:

- työllisyysalue/työllisyysalueen vastuukunta (maininnat 5)
- paikalliset yritykset/alueen yritykset (5)
- työnantajat (7)
- oppilaitokset (7)
- Poke, Savonia, muut oppilaitokset, Jyväskylän yliopisto
- hyvinvointialue (2)
- naapurikunnat/naapurikunnat samalla työllisyysalueella
- Kela
- työllisyyspalveluntuottajat, Oiva Työ Oy

Keski-Suomessa oli helmikuun lopussa 2025 yhteensä 17 910 työtöntä työnhakijaa. Se on 1 057 (6,3 %) enemmän kuin vuotta aikaisemmin ja 239 henkilöä enemmän kuin kuukausi aiemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus maakunnan työvoimasta oli 14,2 prosenttia. https://www.tyollisyyskat-saus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?ely=08#MainContainer_img1-image

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Työllisyyttä edistävien toimintatapojen kehittämisessä oleellista on, miten työllisyysalue ja siihen kuuluvien kuntien elinvoimayksiköiden kanssa saadaan aikaan vaikuttavaa yhteistyötä. Miten kuntien elinvoimayksiköt ja työllisyysalue yhdessä edistävät elinkeinoja ja työllisyyttä; uutta yrittäjyyttä?

Voisivatko työllisyysalueet selvittää, miten suojaosan poistuminen on vaikuttanut työn vastaanottamiseen ja yritysten rekrytointiin saada työntekijöitä?

Kuntouttavan työtoiminnan mittarina käytetään asiakasmäärää. Mitkä ovat työllisyysalueiden ja kuntien odotukset kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksista/vaikuttavuudesta?

5. TOIMENPITEET EDELLISTEN VUOSIEN ARVIOINTIEN PERUSTEELLA

Tarkastuslautakunnan tehtävä on arvioida, onko valtuuston asettamia tavoitteita toteutettu niin, että poliittinen ohjaus toteutuu (Hallituksen esitys eduskunnalle kuntalaiksi, HE 268/2014). Yksi tapa arvioida ohjauksen toteutumista on, millaisen lausunnon kaupunginhallitus antaa valtuustolle arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin ja kehittämis ehdotuksiin sekä mihin toimenpiteisiin hallitus ryhtyy havaintojen ja ehdotusten perusteella. Tähän vaikuttaa se, miten hyvin tarkastuslautakunta onnistuu omassa työssään.

Tässä luvussa tarkastuslautakunta arvioi valtuuston ohjauksen toteutumista valtuustokaudella 2021–2024 siitä näkökulmasta, mihin toimenpiteisiin kaupunginhallitus on ryhtynyt arviointikertomuksessa esille nostettujen havaintojen ja kehittämis ehdotusten perusteella ja miten nämä toimenpiteet ovat edenneet. Kaupunginhallitus antoi valtuustolle lausunnon toimenpiteistä (KV 26.8.2024), joilla kaupunginhallitus edistää valtuuston asettamien tavoitteiden ja arviointikertomuksessa tavoitteiden toteuttamiseen liitettyjen kehittämis ehdotusten toteutumista.

ARVIOINTIKYSYMYS

- Mitkä valtuuston asettamat tavoitteet ovat olleet sellaisia, joiden toimeenpanoa ja edistymistä tarkastuslautakunnan arviointien perusteella olisi tullut tehostaa ja miten tavoitteen toteutumisen edistämiseen on kaupunginhallituksen toimesta vaikutettu?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Taulukko 25: Tiivistelmä valtuustokauden 2021–2024 arvioinneista

Kaupunginhallituksen lausunnosta valtuustolle	Tarkastuslautakunnan arvio toimenpiteiden etenemisestä
Kaupunkistrategian ja talousarvion tavoitteiden toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa näkökulma on enemmän vaikuttavuuden mittaamisessa.	Kaupunkistrategiassa ja sitovissa toiminnallisissa tavoitteissa on vieläkin tavoitteita / mittareita, joita ei voi arvioida tai joiden toteutumisesta ei saada riittävää evidenssiä.
Kaupunki arvioi, mitä elinvoimaa, työllisyyttä ja tulorahoitusta jää kaupungilta saavuttamatta, mikäli säästöjen tai muiden syiden vuoksi investointeja jätetään toteuttamatta.	Tätä arviointia tulisi parantaa päätösten ennakoivaikutusten arvioinnissa.

Luodaan kasvumahdollisuuksia hiili-neutraalissa liikenteessä, uusiutuvassa teollisuudessa ja vihreässä siirtymässä.	Kaupunki on tehnyt investointeja vihreässä siirtymässä. Tarkastuslautakunta ei ole arvioinut investointien vaikutusta.
TYKKI-ohjelmassa tavoitteena on 2,5-kertaistaa yritystonttitarjonta (40 hehtaariin) vuoden 2025 loppuun mennessä.	Arvioidaan myöhemmin.
Kaupungin toiminnan ja talouden sopeutustoimenpiteiden toteutumisen seuranta parannetaan.	Ulkoisten tekijöiden, kuten ennakoimattomien verotuloerien, vaikutusta sopeutustoimenpiteiden tarpeellisuuteen/suuruuteen ei ole voitu huomioida riittävän ajoissa. Sopeutustoimenpiteet on raportoitu hyvin tilinpäätöksessä.
Kaupungin myöntämien avustusten käytön seuranta parannetaan.	Tilinpäätöksessä ei ole avustusten käytön seurannasta tiivistelmää.

Vuoden 2024 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota eri toimijoiden yhdyspintatyöhön:

- Terveys- ja sosiaalipalvelujen palveluverkon muutokset otetaan huomioon asiointiliikenteen (Linkki-linjat) järjestämisessä, kun hyvinvointialueelta saadaan tieto muutoksista riittävän ajoissa.
- Hyvinvointialueen järjestämä opiskeluhoito vaikuttaa oppilaan tarvitseman tuen kokonaisuuteen. Mahdollinen tuen puute johtaa opetuksen häiriintymiseen ja tarpeeseen lisätä esimerkiksi kasvatusneuvojen määrää.
- Työnhakijoiden palvelujen toimivuus (kuntouttava työtoiminta, työttömien terveystarkastukset) vaikuttaa työllistymiseen ja työllisyysalueen järjestämien työllisyyspalvelujen toimivuuteen.
- Kaupunki järjestää liikuntaneuvonnan palvelua, johon asiakkaita ohjataan myös hyvinvointialueelta.
- Talousarvion 2025 mukaan talvikauden 2024–2025 ajan yli 75-vuotiaiden tonttiliittymien avauspalvelu säilytetään. Tämän kustannusvaikutus on laskennallisesti 147 000 euroa. Lisäksi kaupunginhallitus asetti kaupunkirakenteelle lisäsäästötavoitteen 150 000 euroa. Auraspalvelu mahdollistaa hyvinvointialueen järjestämän laajemman kotihoidon palveluasumisen sijasta. Jatkossa olisi seurattava, miten asiointiliikenne ja muu palvelujen järjestäminen edistää kotona asumista mahdollisimman pitkään.

6. MUITA SELVITYKSIÄ

6.1 KAUPUNGIN YT-MENETTELYT VUOSINA 2023 JA 2024

Kunta-alan yleisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) 1 luvun 10 §:n mukaan työntekijää ei voida siirtää ilman suostumustaan pysyvästi tehtäviin, jotka olennaisesti poikkeavat hänen työnsopimuksensa mukaisista tehtävistä, ellei työnantajalla ole samalla irtisanomisperustetta.

Kuntaorganisaatiossa voidaan toteuttaa sisäisiä tehtäväsiirtoja ilman yt-neuvotteluita, mikäli siirrot eivät merkittävästi vaikuta työntekijöiden asemaan tai työtehtäviin. Jos tehtäväsiirrot ovat osa normaalia toiminnan kehittämistä eivätkä aiheuta irtisanomisia, lomautuksia, osa-aikaistamisia tai muita merkittäviä muutoksia työntekijöiden työehdoissa, ne voidaan toteuttaa ilman yt-neuvotteluita.

Kaupunki arvioi, että talouden ja toiminnan sopeutukset aiheuttavat sellaisia rakenteellisia muutoksia kaupungin kaikille toimialoille ja liikelaitoksille, mitkä edellyttävät yhteistoimintaneuvotteluja. Osana talouden sopeutustoimenpiteitä kaupunki on toteuttanut yhteistoimintamenettelyt vuosina 2023 (Kh 21.8.2023 § 199, 6.11.2023 § 276) ja 2024 (Kh 9.9.2024 § 189, 11.11.2024 § 252).

Työnantajan arvio vuoden 2023 neuvotteluiden päätteeksi oli, että mahdolliset henkilöstövaikutteiset toimenpiteet voisivat koskea enintään 322 henkilöä. Mahdollisia irtisanomisia voisi toteutua enintään 143 ja osa-aikaistamisia enintään 11. Irtisanomisperusteisia ehtomuutoksia olisi voinut tapahtua enintään 168 tehtävässä. Lomautukset eivät olleet neuvotteluiden keinovalikoimassa.

Neuvotteluiden tuloksena toteutui toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisia tehtävä- ja organisoitumismuutoksia. Talousarviota päätettäessä osa harkituista toimenpiteistä poistui ja osa on toteutunut henkilöstövaikutuksiltaan vähäisempänä. Kaupunki on voinut tarjota useassa tilanteessa vaihtoehtoista ratkaisua irtisanomisen sijasta, joita toteutui alle 10.

Työnantajan arvio vuoden 2024 neuvotteluiden päätteeksi oli, että mahdolliset henkilöstövaikutteiset toimenpiteet voisivat koskea enintään 258 henkilöä. Mahdollisia irtisanomisia voisi toteutua enintään 167 ja osa-aikaistamisia 48. Irtisanomisperusteisia ehtomuutoksia voisi tapahtua enintään 43 tehtävässä. Lomautukset eivät tälläkään kierroksella olleet neuvotteluiden keinovalikoimassa. Tilinpäätöksen 2024 mukaan talousarviosta 2025 päätettäessä osa harkituista toimenpiteistä poistui ja osa on toteutunut henkilöstövaikutuksiltaan vähäisempänä. Isona organisaationa useassa tilanteessa on ollut mahdollista tarjota vaihtoehtoista ratkaisua, kuten korvaavaa tehtävää, irtisanomisen sijasta. Loppuyhteenveto on kuitenkin tehtävissä vasta myöhemmin.

Henkilöstökertomuksen 2024 mukaan yhteistoimintaneuvotteluiden päättymisen mukaisen arvion mukaisessa laajuudessa henkilöstövaikutteisista toimenpiteistä ei päätetty osana talousarviopäätöksentekoa. Osa harkituista toimenpiteistä poistui ja osa on toteutunut henkilöstövaikutuksiltaan vähäisempänä. Kaupungilla on useassa tilanteessa ollut mahdollista tarjota vaihtoehtoista ratkaisua, kuten korvaavaa tehtävää, irtisanomisen sijasta. <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatöksenteko/organisaatio/konsernihallinto/henkilostoasiat>

Vaihtoehtoisia ratkaisuja tehtävämuutosten lisäksi ovat olleet mm.:

- Täyttölupamenettelyä on kiristetty.
- Lisä- ja ylitöiden tekemistä on vähennetty.
- Avoimia tehtäviä on ollut vähemmän vuonna 2024 kuin vuonna 2023 (200 kpl).
- Julkaistuja rekrytointeja on ollut vuonna 2024 vähemmän kuin edellisellä vuonna (91 kpl).
- Vakituksia tehtäviä on ollut haussa vähemmän (122 kpl).
- Henkilötyövuosien määrä väheni vuodesta 2023 vuoden 2024 loppuun 168 htv (3,9 %), vakituisten henkilöstön määrä kasvoi 12 htv (0,4 %). Eläkkeelle jäi 91 henkilöä.

Havainto: Neuvotteluprosessit ja niiden tulokset ovat hillinneet henkilöstömäärän ja henkilöstömenojen kasvua sekä tehostaneet kaupunkiorganisaation toimintaa.

Vaihtoehtoisesti kaupunginhallitus olisi ennen yt-prosessin aloitusta voinut määritellä, millaisia rakenteellisia muutoksia tavoitellaan ja miten ne kohdistuvat eri tehtäviin ja tämän jälkeen kohdistaa neuvottelut koskemaan rajattua kohderyhmää.

Henkilöstön työhyvinvointi

Vuoden 2021 arviointikertomuksessa nostettiin esille kaupungin kattavan henkilöstökyselyn tilanne ja työterveyspalveluiden laajuus. Edellinen koko kaupungin kattava henkilöstökysely oli toteutettu vuonna 2018. Kehittämiskohteeksi tuolloin tunnistettiin henkilöstökyselyn prosessin uudistaminen vuonna 2023. Koko henkilöstön kattavaa henkilöstökyselyä ei ole toteutettu vuosina 2023 tai 2024. Helmikuussa 2025 on toteutettu KEVA:n henkilöstökysely, johon on osallistunut 2 640 henkilöä 5 056:sta, vastausprosentti 52.

Vuoden 2025 tulokset ovat pääosin hyviä. Parantamisen tarvetta on siinä, miten kunkin työ tarjoaa mahdollisuuksia ammatilliseen kehittymiseen. Työntekijät kokevat kuitenkin, että voivat käyttää tietojään ja taitojaan monipuolisesti. Työyhteisöissä vallitsee myös verrokkeja luottamuksellisempi ilmapiiri.

Loppuvuonna 2024 työsuojeluvaltuutetut toteuttivat henkilöstön psykososiaalisen kuormituksen kyselyn. Tulosten perusteella yli puolet henkilöstöstä kokee, että työnkuvat voisivat olla selkeämpiä ja työn tavoitteita tulisi kirkastaa. Yli puolet kokee ainakin ajoittain, että työmäärä on liiallinen ja kiireen tunne leimaa työtä. Pääsääntöisesti kuormitusta koetaan kuitenkin työajan sisällä. Usein koetaan, että työka- vereilta saadaan tukea työtehtävien hoitamiseen.

Henkilöstökysely on tärkeä väline, jolla henkilöstö voi tulla kuulluksi ja jonka avulla työntekijäkokemusta voidaan kehittää. Kaupungin sitova tavoite talousarviossa on, että kaupungilla on aito ja positiivinen työnantajakuva ja että henkilöstön saatavuus ja pitovoima paranee. Tavoite ei ole toteutunut kuin osittain vuoden 2023 tilinpäätöstietojen mukaan, mihin on vaikuttanut henkilöstöpalvelujen työpanoksen kohdistaminen yt-menettelyihin. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä todetaankin, että tavoitteen mukaisen suunnitelman tekemiseen on tarkoituksenmukaisinta keskittyä yt-menettelyn jälkeisessä ajassa.

Havainto: Henkilöstökysely on tärkeä väline, jolla henkilöstö voi tulla kuulluksi ja jonka avulla työntekijäkokemusta voidaan kehittää. Yhteistoimintamenettelyiden vuoksi kaupungin omaa työntekijäkokemusten selvittämistä ei ole tehty 2023–2024.

Henkilöstötyötä ja henkilöstöjohtamista ohjaa kaupunginhallituksen hyväksymät henkilöstötyön linjaukset (henkilöstöpolitiikka) vuosille 2022–2025. Henkilöstötyön linjausten tavoitteena on kaupunki, joka on houkutteleva työpaikkana ja työnantajana, mihin kytkeytyy myös hyvinvoiva henkilöstö.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUS

Kaupungin mittavien toiminnan ja talouden sopeutustarpeiden vuoksi työntekijäkokemusten selvittäminen on jäänyt tekemättä. Peräkkäisinä vuosina 2023 ja 2024 yt-neuvotteluiden läpivieminen on kuormittanut merkittävästi kaupunkiorganisaatiota ja henkilöstöpalveluita sekä henkilöstöä.

Kehittämisehdotus:

Kaupunginhallituksen tulee huolehtia siitä, että henkilöstötyön linjaukset toteutuvat kaupungin työnantajakuvan parantamisessa.

6.2 TILINTARKASTUKSEN TOTEUTUMINEN VALTUUSTOKAUDELLA

Hallintosäännön (82 §) mukaan tarkastuslautakunta seuraa tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista ja tehtävien suorittamista sekä tekee tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi. Lautakunta voi myös tehdä aloitteita ja esityksiä toimintansa, ulkoisen tarkastuksen ja arvioinnin, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamiseksi mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tilintarkastuksen toteutuminen

Tarkastuslautakunnan tehtäviin hallinnon ja talouden tarkastusta koskien kuuluu myös kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittaminen. Tarkastuslautakunta on kilpailuttanut tilintarkastuspalvelut ja kaupunginvaltuusto on päättänyt tilintarkastusyhteisön valinnasta. Jyväskylän kaupungin tilintarkastajana on toiminut BDO Auditor Oy ja päävastuullisena tilintarkastajana valtuustokaudella JHT, KHT Ulla-Maija Tuomela ja JHT, KHT Minna Havia-Niemi.

Valtuustokaudella kaupunki on käyttänyt tilintarkastuspalveluihin (vuosille 2021–2024 kirjatut kustannukset) yhteensä 332 166 euroa, josta lakisääteisen tilintarkastuksen osuus on 222 402 euroa.

Valtuustokaudella 2021–2025 on ollut käytäntönä, että tarkastuslautakunta on antanut tilintarkastajien raportit tiedoksi kaupunginhallitukselle.

Tilintarkastaja esitteli 15.8.2024 tarkastuslautakunnalle tilintarkastuksen työohjelman vuodelle 2024 ja 12.12.2024 väliraportin vuoden 2024 tilintarkastuksesta. Tilintarkastaja esitteli loppuraportin vuoden 2024 tilintarkastuksesta 24.4.2025. Tarkastuslautakunta merkitsi tiedoksi Jyväskylän kaupungin tilivuotta 2024 koskevan tilintarkastuskertomuksen ja saattoi sen valtuustolle tiedoksi. Tarkastuslautakunta esitti valtuustolle tilivuoden 2024 tilinpäätöksen hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille.

Havainto: Valtuustokaudella 2021–2024 tilintarkastuskertomukset ovat olleet vakiomuotoisia.

Tarkastuslautakunnan, sisäisen tarkastuksen ja tilintarkastajien yhteistyö

Ulkoisen tarkastuksen ja arvioinnin yksikkö on säännöllisesti kokoontunut sisäisen tarkastajan ja tilintarkastajien kanssa ”triangeli”-tapaamisiin kaupungin tarkastusten yhteensovittamiseksi. Tapaamisten tavoitteena on tehtävien yhteensovittaminen mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla sekä tiedonvaihto työohjelmista, ajankohtaisista asioista ja havainnoista.

7. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TYÖSKENTELY

Tarkastuslautakunnan kokousten jälkeen on usein pidetty iltakoulu, jossa on valmisteltu arviointikertomusta. Valmistelua on tehty myös jaostoissa; arviointiaiheiden suunnittelua ja arviointikertomuksen tekstien viimeistelyä. Tarkastuslautakunnan jäsenillä on käytössä Teams-työtila, josta näkee arviointikertomuksen etenemisen syksystä kevääseen ja jonne lautakunnan jäsenet kommentoivat kertomuksen sisällöistä.

Käsitellyt asiat

Kokous 6.6.2024	- Katuinfran korjaustarve Jyväskylässä - Ilmastoviisas kaavoitus - Kauppakadun idea- ja yleissuunnitelma
Kokous 15.8.2024	- Talouden tasapainottaminen/puolivuosisikatsaus - Vastuunalaisen tilintarkastajan vaihtuminen - Tarkastuslautakunnan työohjelma arviointikaudelle 2024 - Tilintarkastuksen työohjelma tarkastusvuodelle 2024 - Tarkastuslautakunnan talousarvion toteutuminen 1–7/2024 - Tarkastuslautakunnan talousarvioesitys 2025 ja taloussuunnitelma 2026–2027 - Sidonnaisuudet
Jaoston 1 kokous 22.8.2024	- Kuulemisten valmistelu (joukkoliikenne, metsäohjelma) - Arviointimuistio katuinfran korjausvelka, ilmastoviisas kaavoitus ja kauppakadun yleissuunnitelma
Kokous 11.9.2024	- Joukkoliikenteelle asetettujen tavoitteiden toteuttamiseen liittyvä kuuleminen - Kaupunginhallituksen vastaukset arviointikertomukseen 2024 ja havaintojen seuranta - Sidonnaisuudet
Jaoston 2 kokous 19.9.2024 ja jaoston 3 kokous 3.10.2024	Kuulemisten valmistelu (jaosto 2: Jyväskylä Sinfonian ja kaupunginteatterin toiminta väistötaloissa, varhaiskasvatus ja esiopetus sekä liikuntaneuvonta sekä jaosto 3: elinvoima ja Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy)
Kokous 10.10.2024 ja vierailu	- Jyväskylän kaupunginteatterin toiminta väistötaloissa Paviljongissa - Jyväskylän Sinfonian toiminta väistötaloissa Paviljongissa - Kevään kokousajat - Sidonnaisuudet
Kokous 7.11.2024	- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteiden toteutuminen - Hyvinvointikertomuksen laadintaprosessi ja asukkaiden hyvinvointitiedon hyödyntäminen - Talouden ja toiminnan tasapainottamissuunnitelman eteneminen - Sidonnaisuuksien ilmoittaminen
Kokous 12.12.2024	- TE-palveluihin liittyvien koulutuspalveluiden sidosyksikköhankinnat - Kaupungin ekosysteemisopimuksen ja yritysten sijoittumispalveluiden tavoitteiden toteutuminen - Jyväskylän kaupungin yhteistoimintaneuvottelut vuosina 2023 ja 2024 - Sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelman toteuttaminen - Tilintarkastuksen väliraportti vuoden 2024 tarkastuksista - Jyväskylän kaupungin tilintarkastuspalvelujen optiovuosien 2025–2026 käyttö - Sidonnaisuudet - Tarkastuslautakunnan käyttösuunnitelma vuodelle 2025

Kokous 30.1.2025	• Kaupungin elinvoiman ja työllisyyden tavoitteiden toteutuminen • Kaupungin digitalisaation kärkihankkeiden ja digiturvallisuuden toteutuminen • Kaupungin keskusta-alueen turvallisuustilanteen selvitys
Jaoston 1 kokous 6.2.2025	• Metsäohjelman tavoitteiden toteutuminen arviointi • Joukkoliikenteen tavoitteiden toteutuminen arviointi • Digitalisaation tavoitteiden toteutuminen arviointi
Kokous 13.2.2024	• Kaupungin järjestämän liikuntaneuvonnan toteutuminen • Sidonnaisuudet
Jaoston 2 kokous 27.2.2025	• Jyväskylä Sinfonia ja Jyväskylän kaupunginteatteri väistötiloissa -arviointi • Liikuntaneuvonnan arviointi • Opiskeluhuollon, oppimisen ja koulunkäynnin tuen arviointi
Kokous 13.3.2025	• Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy:n tavoitteiden toteutuminen arviointi • Sidonnaisuudet
Jaoston 3 kokous 20.3.2025	• DigiOne-hankkeen tilintarkastus • Kaupungin elinvoiman tavoitteiden toteutuminen arviointi • Työllisyyden edistämisen vaikuttavuuden arviointi • Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy:n tavoitteiden toteutuminen arviointi
Kokous 3.4.2025	• Kaupungin johdon kuuleminen tilinpäätöksestä • Sidonnaisuudet
Kokous 24.4.2025	• Tilintarkastuksen vuosiraportti 2024 • Vuoden 2024 tilinpäätöksen hyväksyminen ja vastuuvapauden myöntäminen tilivelvollisille • Arviointikertomuksen hyväksyminen vuodelta 2024

Keski-Suomen tarkastuslautakuntien puheenjohtajien verkoston toimintaa on jatkettu aktiivisesti. Yhteistyöverkosto on kokoontunut 12.9.2024 ja 11.12.2024 Jyväskylässä sekä 29.1.2025 ja 26.3.2025 Teams-yhteyksin.

Sidonnaisuusilmoitukset ja -rekisteri

Tarkastuslautakunta valvoo kuntalaissa tarkoitettujen sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista, pitää sidonnaisuusrekisteriä ja huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta kaupungin verkkosivuilla.

Kuntalain 84 §:n mukaiset sidonnaisuusilmoitukset on merkitty tiedoksi tarkastuslautakunnan kokouksissa ja viety valtuustolle tiedoksi 25.11.2024. Tätä edeltävästi ilmoitusvelvollisille viranhaltijoille ja luottamushenkilöille on lähetetty kaksi muistutusta ilmoitusten täydentämisestä ja tietojen tarkistamisesta.

Kaupunginvaltuuston toimeksiannot tarkastuslautakunnalle

Valtuusto ei päättänyt antaa lisätoimeksiantoja tarkastuslautakunnalle.

Arviointikertomus on allekirjoitettu sähköisesti

Tapani Mäki
puheenjohtaja

Pentti Mäkinen
varapuheenjohtaja

Marianne Aho
jäsen

Emilia Lakka
jäsen

Aino Kenttälä
jäsen

Kai Koskinen
jäsen

Veijo Koskinen
jäsen

Liisa Kuparinen
jäsen

Petri Laaksonen
jäsen

Anna Nurmi
jäsen

Jyrki Tapper
jäsen

Arttu Tuorila
jäsen

Mervi Turunen
jäsen

KUVATIEDOT

Valokuvat

s. 5 Taideteos Suuri kompassi	Kuva: Riikka Kaakkurivaara
s. 8 Jyväskylän kaupungin liput	Kuva: Mainostoimisto Brand United Oy
s. 9 Kuva kaupungintalosta	Kuva Riikka Kaakkurivaara
s. 12 Kuva Lutakon satamasta	Kuva: Sami Lamminaho
s. 18 Jyväskylän rantamaisemia, Kuokkalan silta	Kuva: Helena Kujala
s. 20 Kukat Jyväskylän satamassa	Kuva: Emmi Jokilahti
s. 30 I. Partasen näkemys kulttuurikeskuksesta	Kuva: Ilona Partanen
s. 31 Luontomaisema Jyväskylän Kangas	Kuva: Hanna-Kaisa Hämäläinen
s. 34 Tourujoen luontopolku	Kuva: Hanna-Kaisa Hämäläinen
s. 42 Super-linkki-linja-auto	Kuva: Jiri Halttunen
s. 47 Rakenteilla olevan talon katselmus	Kuva: Anne Ruotanen, Family Creatives Oy
s. 51 Työllisyyden palvelutori	Kuva: Tero Takalo-Eskola
s. 54 Sormivärimaalausta	Kuva: Dolly Aittainen, DOLLYFOTO
s. 63 Oppilaita	Kuva: Hanna-Kaisa Hämäläinen
s. 68 Lapset tutustuvat iPadiin	Kuva: Dolly Aittanen, DOLLYFOTO
s. 73 Yona ja Jyväskylä Sinfonia Paviljongilla	Kuva: Satu Leinonen
s. 77 Katumaisema kaupunginteatteri Paviljongilla	Kuva: Ilmari Heinäjärvi
s. 82 Iäkkäiden kuntopiiri kuvituskuva	Kuva: Jenna Oksanen
s. 86 Yrityskoordinaattorit tapaavat asiakkaita	Kuva: Tero Takalo-Eskola
s. 94 Säynätsalon satama	Kuva: Kimmo Rampanen
s. 96 Talvinen maisemakuva	Kuva: Hanna-Kaisa Hämäläinen
s. 97 Katunäkymä kaupungintalo	Kuva: Riikka Kaakkurivaara
s. 100 Kukat Jyväskylän satamassa	Kuva: Emmi Jokilahti
s. 101 Kokoustila Vallesmanni	Kuva: Satu Leinonen

LÄHTEET

Haastattelut ja kyselyt, joista ei ole kokouspöytäkirjaa vaan muistio

Teams-haastattelu 25.9.2024: Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistyksen puheenjohtaja Hanna Jyske ja Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistyksen metsävastaava Pasi Ihalainen sekä kaupunginreviisori Tarja Saarelainen ja kaupunkitarkastaja Anne Kettunen.

Tarkastuslautakunnan jaosto 1 kuuleminen kokouksessa 22.8.2024: toimialajohtaja Hannu Kantonen, viherpalvelupäällikkö Tiina Mäkinen, vastaavaa metsäasiantuntija Reijo Puttonen, metsäasiantuntija Lassi Savolainen. Lisäksi vastaavaa metsäasiantuntija Reijo Puttonen toimitti vastauksia lautakunnan kysymyksiin.

Tarkastuslautakuntien puheenjohtajien verkoston seminaarissa 12.9.2024 on kuultu seuraavia henkilöitä: palvelujohtaja Ulla Kuittu, palveluvastaava Tanja Kinnunen, palveluvastaava Minna Sellman, projektipäällikkö Essi Kurkinen, projektityöntekijä Matleena Kovanen Keski-Suomen hyvinvointialue sekä työllisyysjohtaja Hanna Lähteelä, työllisyyspalvelupäällikkö Mia Friman, työllisyyspalvelupäällikkö Sinituulia Valkonen, projektijohtaja Riikka Hytönen, projektikoordinaattori Satu Soutolahti työllisyysalueiden valmistelijat.

Jyväskylän kaupungin asiakirjoja

Hallintosääntö. Saatavilla: <https://www3.jkl.fi/hakemisto/sivu.php/asia/2981>

Hankesalkku. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/strategia-ja-kehittaminen/hankkeet/hankesalkku>

Henkilöstökertomukset. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/organisatio/konsernihallinto/henkilostoasiat>

Joukkoliikenteen kehittämisohjelma Linkki tulevaisuuteen 2030. Saatavilla: <https://linkki.jyvaskyla.fi/linkki/ajankohtaista/linkki-tulevaisuuteen-2030>

Jyväskylän kaupungin liikkumishjelma. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/liikkumishjelma>

Jyväskylän kaupungin metsäohjelman toimintakertomus. Saatavilla: https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/2024-05/toimintakertomus2023_3.pdf

Jyväskylän kaupungin talousarviot. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/talous/talousarvio>

Jyväskylän kaupungin tilinpäätös 2024. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/talous/seurantaraportit-ja-tilinpaatos/tilinpaatos-2024>

Jyväskylän metsäohjelma. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/metsat/jyvaskylan-metsaohjelma>

Jyväskylän yleiskaava 2050. Saatavilla: https://www2.jkl.fi/kaavakartat/y200/jyvaskyla_yleiskaava2050_OAS_14112023.pdf

Jyväskylän Ympäristövahti. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/resurssiviisaus/jyvaskylan-ymparistovahti>

Kasvun ja oppimisen palveluiden kehittämisohjelma 2023–2025. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/strategia-ja-kehittaminen/kaupunkistrategia>

Kaupunkistrategia 2022–2025. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/strategia-ja-kehittaminen/kaupunkistrategia>

Kulttuurisuunnitelma 2022–2025. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/kulttuuri/kulttuurisuunnitelma>

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023–2026. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/harrastukset-ja-hyvinvointi/hyvinvoinnin-edistaminen/ohjelmat-ja-suunnitelmat>

Lähimetsien hoito 2022–2026. Saatavilla: https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/2023-02/jyvaskylan_metsaohjelman_auditointiraportti.pdf

Metsiimme liittyvät asiakaskyselyt. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/metsat/metsienhoito-ja-asukkaat/metsiin-liittyvat-asukaskyselyt>

Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelma. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/resurssiviisaus/resurssiviisausohjelma>

Tilastotietoa Jyväskylästä. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/jyvaskyla/tilastotietoa>

Ulkoinen tarkastus ja arviointi. Saatavilla: <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/organisatio/ulkoinen-tarkastus-ja-arviointi>

Kirjalliset lähteet:

DigiOne. Verkkosivu. Saatavilla: www.digione.fi

ELY:n työllisyyskatsaus. Saatavilla: <https://www.tyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?ely=08#>

FCG ja MDI, EVP-indeksi. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.mdi.fi/evp-indeksi/>

FCG ja MDI. Valtion ja yliopistokaupunkien ekosysteemisopimusten (2021–2027) toteutuksen väliarviointi. Saatavilla: <https://www.mdi.fi/referenssit/valtion-ja-yliopistokaupunkien-ekosysteemisopimusten-2021-2027-toteutuksen-valiarviointi/>

Fiksun liikkumisen asiakasraati. Saatavilla: <https://linkki.jyvaskyla.fi/linkki/muuta/fiksun-liikkumisen-asiakasraati>

Jyväskylän Esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma. Saatavilla: <https://peda.net/jyvaskyla/vaa-jakoskenkoulu/oppilashuolto/jyvaskylan-esi-ja-perusopetuksen-opiskeluhoitosuunnitelma/jyvaskylan-esi-ja-perusopetuksen-opiskeluhoitosuunnitelma.p:file/download/560c147e0b7571aac4710cdf71abbe8fcfd7bd6b/jyv%C3%A4skyl%C3%A4n%20esi-ja%20perusopetuksen%20opiskeluhoitosuunnitelma.pdf>

Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy video: Saatavilla: <https://www.js-puhdistamo.fi/2025/02/19/keski-suomen-vesi-ja-ymparisto-ry-vesiensuojelutyota-vuodesta-2020-lahtien-nyt-myos-videolla/>

Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy vuosiraportit. Saatavilla: <https://www.js-puhdistamo.fi/tietoa/raportit/>

Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy. Saatavilla: <https://www.js-puhdistamo.fi/yritys/>

Keski-Suomen hyvinvointialueen tilinpäätös 2024. Saatavilla: https://www.hyvaks.fi/sites/default/files/2025-04/Hyvaks_tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s%202024.pdf

Keski-Suomen kuntien, Keski-Suomen liiton ja Keski-Suomen hyvinvointialueen strategiat

Kuntaliitto. Aikasarjapalvelu: palvelutuotannon kustannukset. Verkkosivu: Saatavilla: <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrljoiYWYwNzY1MmEtODM1My00MDZlTk1NTAtMmM4NmI2YTBkN2E5liwidCI6IjQzNmU1ZDYxLTFhZGEtNDM4ZS05MDFjLT-VlNzM5OGE1MWMxZiIsImMiOjIh9>

Liikuntaneuvonnan tietokanta. Liikkuva aikuinen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2025. Saatavilla: <https://liikuntaneuvonta.fi/liikuntaneuvonnan-tietokanta/>

Luonnonvarakeskus Luken tutkimus. Saatavilla: <https://www.luke.fi/fi/uutiset/kasvihuonekaasuinventaarion-ennakkotiedot-2023-metsat-ovat-kaantyneet-paastolahteeksi-koska-puuston-nielu-ei-ena-riita-kattamaan-metsien-maaperan-paastoja>

Opetushallitus. Opiskeluhoitoa koskevat opetussuunnitelmien perusteet ja ammatillisen koulutuksen määräys 1.8.2023 alkaen. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoitoa-koskevat-opetussuunnitelmien-perusteet-ja-ammattillisen>

Opetushallitus. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Verkkosivusto. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki>

Paikallisliikenteen ja kevyen liikenteen matkustajamäärät. Saatavilla: <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrljoiNzk5YzkzMDItMDhjNy00NzQ0LTJhNDEtNjA4OTJkMDBMOTdjliwidCI6Im-ZjMzRkMDVjLWEyZjltNGFjMi04OWM1LWI0NGYzYTImNDUxYyIsImMiOjIh9>

Tapio. Jyväskylän metsäohjelman auditointi 16.1.2023. Miettinen Sini, Kuutti Varpu, Hintikka Heidi ja Välimäki Esko. Saatavilla: https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/2023-02/jyvaskylan_metsaohjelman_auditointiraportti.pdf

Tihinen (toim.). 2019. Kuntien digitaalisen toiminnan ja päätöksenteon kehittäminen sekä digitalisaation mahdollistaman säästöpotentiaalin tarkentaminen osana JTS-miljardia. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 7/2019. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161303>

Tilastokeskus. StatFin-tietokanta. Verkkosivu. Saatavilla: <https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/>

Tyrväinen, L., Halonen, J.I., Pasanen, T., Ojala, A., Täubel, M., Kivelä, S., Leskelä, A.-R., Pennanen, P., Manninen, J., Sinkkonen, A., Haahtela, T., Haveri, H., Grotenfelt-Enegren, M., Lankia, T. & Neuvonen, M. 2024. Luontoympäristön terveysvaikutukset ja niiden taloudellinen merkitys. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 76/2024. Luonnonvarakeskus. Helsinki. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2024/10/luke-luontoympariston-terveysvaikutukset-ja-niiden-taloudellinen-merkitys.pdf>

Työ- ja elinkeinoministeriö. Ekosysteemisopimukset. Saatavilla: <https://tem.fi/ekosysteemisopimukset>

Valtiokonttori. Aikasarja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannuksista. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/kunnat/talous/kunnan-tilinpaatostiedot-palveluluokkakokohtaisesti-kayttotalous-investoinnit/hyte-raportti-kuntien-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-kustannukset/>

Valtiokonttori. Aikasarja palveluluokkien rahoituksesta. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/kunnat/talous/kunnan-tilinpaatostiedot-palveluluokkakokohtaisesti-kayttotalous-investoinnit>

Valtiokonttori. Kuntien ja kuntayhtymien ICT-menot. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/etusivu/kuntien-ja-kuntayhtymien-talous/kunnan-ja-kuntayhtymien-tilinpaatostiedot-palveluluokkakokohtaisesti/kuntien-ja-kuntayhtymien-ict-menot/>

Valtioneuvosto. 23.1.2019. Selvitys: Kuntien digipotentiaali löytyy organisaatorajat ylittävistä asiakaslähtöisistä uusista palveluista. Verkkosivu. Saatavilla: <https://tietokayttoon.fi/-/10616/selvitys-kuntien-digipotentiaali-loytyy-organisaatorajat-ylittavista-asiakaslahtoisista-uusista-palveluista>

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 136/2006. Saatavilla: <https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/07/04083936/kouluterveydenhuollon-laatusuositus-136-2006.pdf>

Valtiovarainministeriö. Kuntien tilinpäätöstiedot ja tilinpäätöskortti. Saatavilla: <https://vm.fi/kuntien-tilinpaatoskortti>

Verohallinto. Kuntien ja seurakuntien tuloveroprosentit vuonna 2023. Saatavilla: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/paatokset/47465/kuntien-ja-seurakuntien-tuloveroprosentit-vuonna-2023/>

Vertailukaupunkien tilinpäätökset

WSP, Alueiden tutkimus –raportit 2021–2024. Saatavilla: <https://www.wsp.com/fi-fi/nakemyksia/alueiden-tutkimus-2024>

Lainsäädäntöä

Kuntalaki (410/2015)

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019)

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/ 2001) ja (399/2023)

Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (377/2022)

Lastensuojelulaki (417/2007)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

Perusopetuslaki (628/1998)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Terveystieteidenhuoltolaki (1326/2010) ja (116/2023)

Varhaiskasvatuslaki (540/2018)